

Doc. Ing. arch. Ivan VOREL, CSc.

autorizovaný architekt ČKA, člen IFLA

A T E L I E R V

projektová a expertní kancelář v oboru urbanismu,
krajinného plánování a ochrany přírody

Na Cihlářce 26/1395, 150 00 Praha 5
atelier.v@volny.cz, <http://www.atev.cz>

PREVENTIVNÍ HODNOCENÍ ÚZEMÍ CHKO BROUMOVSKO Z HLEDISKA KRAJINNÉHO RÁZU

PODLE §12 ZÁKONA 114/1992 Sb. O OCHRANĚ PŘÍRODY A KRAJINY

1. ČÁST – Kap. 1., 2. a 3.

Objednatel: **Agentura ochrany přírody a krajiny ČR**
Nuselská 39, Praha 4
Zpracovatel: **Atelier V, Na Cihlářce 26, Praha 5**
IČO 60875577

Listopad 2010

Autoři posouzení: **doc. Ing. arch. Ivan Vorel, CSc.**
Ing. arch. Jana Vorlová
Ing. arch. Mgr. Jiří Kupka, Ph.D.
Ing. arch. Ing. Kateřina Štréblová Hronovská
Spolupráce: **Ing. Alena Wranová, Ing. arch. František Pospíšil**

1	ÚVOD A CÍLE, SPECIFIKA ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ				
1.1	Zadání, cíl úkolu	1/1			
1.1.1	Zadání a vymezení hodnoceného území	1/1			
1.1.2	Cíle úkolu	1/2			
1.2	Teoretická východiska a metoda hodnocení	1/3			
1.2.1	Krajinný ráz a jeho hodnocení	1/3			
1.2.2	Krajinný ráz a identita krajiny	1/8			
1.3	Prameny a mapové podklady	1/8			
1.4	Obecná charakteristika a specifické rysy hodnoceného území	1/9			
1.4.1	Obecná charakteristika	1/9			
1.4.2	Specifické rysy území – přírodní podmínky	1/9			
1.4.3	Specifické rysy území – kulturní a historické podmínky	1/14			
1.4.4	Specifické rysy území – vizuální aspekty	1/18			
1.5	Porovnání aktualizované studie hodnocení KR s původním hodnocením (2001-2002)	1/20			
2	PROSTOROVÁ A CHARAKTEROVÁ DIFERENCIACE ÚZEMÍ CHKO				
2.1	Zásady diferenciacie území z hlediska prostorové struktury a charakterové odlišnosti	2/1			
2.1.1	Principy prostorové a charakterové diferenciacie	2/1			
2.1.2	Členění Broumovska z hlediska krajinného rázu	2/1			
	KC A Polická vrchovina	2/2			
	KC A.1 Přírodní charakteristika krajinného celku	2/2			
	KC A.2 Kulturní a historická charakteristika krajinného celku	2/3			
	KC A.3 Vizuální charakteristika interiéru a exteriéru krajinného celku	2/4			
	KC A.4 Členění krajinného celku na krajinné prostory a segmenty urbanizované krajiny	2/5			
	KC B Jestřebí hory a Radvanická vrchovina	2/7			
	KC B.1 Přírodní charakteristika krajinného celku	2/7			
	KC B.2 Kulturní a historická charakteristika krajinného celku	2/8			
	KC B.3 Vizuální charakteristika interiéru a exteriéru krajinného celku	2/9			
	KC B.4 Členění krajinného celku na krajinné prostory a segmenty urbanizované krajiny	2/9			
	KC C Broumovská kotlina a Javoří hory	2/10			
	KC C.1 Přírodní charakteristika krajinného celku	2/11			
	KC C.2 Kulturní a historická charakteristika krajinného celku	2/12			
	KC C.3 Vizuální charakteristika interiéru a exteriéru krajinného celku	2/14			
	KC C.4 Členění krajinného celku na krajinné prostory a segmenty urbanizované krajiny	2/14			
2.2	Principy ochrany KR na území CHKO	2/15			
2.2.1	Východiska ochrany krajinného rázu	2/15			
2.2.2	Úrovně ochrany	2/16			
3	OCHRANNÉ PODMÍNKY PRO KRAJINNÉ CELKY (KC) A KRAJINNÉ PROSTORY (KP)				
3.1	První úroveň ochrany – rámcové podmínky ochrany pro krajinné celky (KC)	3/1			
3.1.1	KC A Polická vrchovina	3/1			
3.1.2	KC B Jestřebí hory a Radvanická vrchovina	3/2			
3.1.3	KC C Broumovská kotlina a Javoří hory	3/2			
3.2	Druhá úroveň ochrany – podmínky ochrany pro krajinné prostory (KP)	3/2			
3.2.1	Delimitace pásem ochrany krajinného rázu v jednotlivých krajinných prostorech	3/4			
3.2.2	Přehled krajinných prostorů	3/6			

1

ÚVOD A CÍLE SPECIFIKA ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ

1.1 Zadání, cíl úkolu

1.1.1 Zadání úkolu a vymezení hodnoceného území

Předmětem této studie je zpracování preventivního hodnocení krajinného rázu (též „hodnocení území z hlediska krajinného rázu“) chráněné krajinné oblasti Broumovsko.

Navazuje na stávající Preventivní hodnocení CHKO Broumovsko z let 2001 a 2002 (Jitka Brychtová) a představuje v této souvislosti aktualizaci tohoto materiálu.

Preventivní hodnocení je zpracováno jako krajinářsko-analytický dokument s návrhovou částí věnovanou odstupňované ochraně krajinného rázu na řešeném území. Výsledky hodnocení budou především určeny pro činnost Správy CHKO Broumovsko při ochraně krajinného rázu a Agenturu ochrany přírody a krajiny ČR v odborné a metodické činnosti věnované chráněným krajinným oblastem. Stejný význam pro příslušné orgány ochrany přírody by měla tato studie v případě, že by se nejednalo o ZCHÚ.

Hodnocení však zároveň představuje materiál, kterým je možno přenést poznatky a zájmy ochrany přírody a krajiny do nástrojů územního plánování. Dle zadání AOPK ČR, společného pro hodnocení krajinného rázu ve velkoplošných ZCHÚ, je hodnocení věnováno hlavním aspektům charakteru a rázu krajiny – přírodním podmínkám, stopám kulturně-historického vývoje, vizuálním (percepčním) hlediskům, vyhodnocení prostorových vztahů a vyhodnocení sídelní struktury území z hlediska urbanistické struktury, cenné architektury, obrazu sídla v krajině a jeho rozvojových možností. Jedním z hlavních výstupů materiálu je návrh ochrany krajinného rázu včetně stanovení ochranných podmínek. Zpracování rozborů sídel (lokalit se zástavbou) ležících uvnitř CHKO Broumovsko a vyhodnocení jejich kvalit včetně stanovení omezujících podmínek pro výstavbu je velmi důležitou částí zadání, protože jejich území představují v řešeném území, s lokalitami přírodních a přírodě blízkých ploch, enklávy potenciální možné zástavby.

Hranice hodnoceného území jsou vymezeny hranicemi CHKO Broumovsko, jak byly stanoveny Vyhláškou ministerstva životního prostředí České republiky ze dne 27. března 1991, o zřízení chráněné krajinné oblasti Broumovsko:

V severní, východní a jihovýchodní části je hranice oblasti totožná se státní hranicí mezi ČR a Polskem. U obce Žďárky odbočuje po polní cestě k silnici Žďárky – Hronov a po ní probíhá až do severního okraje Hronova. Prochází Hronovem a přes Zběčnik jde po silnici až k Hornímu Kostelci. Od Horního Kostelce odbočuje na sever po asfaltové komunikaci do osady Odolov. Z Odolova pokračuje po silnici Odolov – Sedmidomí jižně pod Žaltman, kde přechází na lesní asfaltovou komunikaci. Po ní jde přes osadu Paseka na východní okraj Radvanic. Zde po místní komunikaci obchází jižní okraj Radvanic, přechází po asfaltové cestě potok Jívku a po této cestě dochází k silnici Radvanice – Horní Vernéřovice. Po ní se krátce vrací k Radvanicím, které východně obchází po trvalé lesní komunikaci. Z lesní komunikace odbočuje na železničním přejezdu na trať Trutnov – Teplice nad Metují. Po trati probíhá až k východnímu okraji Chvalče, kde přechází na železničním přejezdu na silnici Chvalč – Horní Adršpach, po které odbočuje na východ k hranici okresu Trutnov. Po dosažení okresní hranice na tuto přechází, po 500 m dosahuje státní hranice, na které končí.

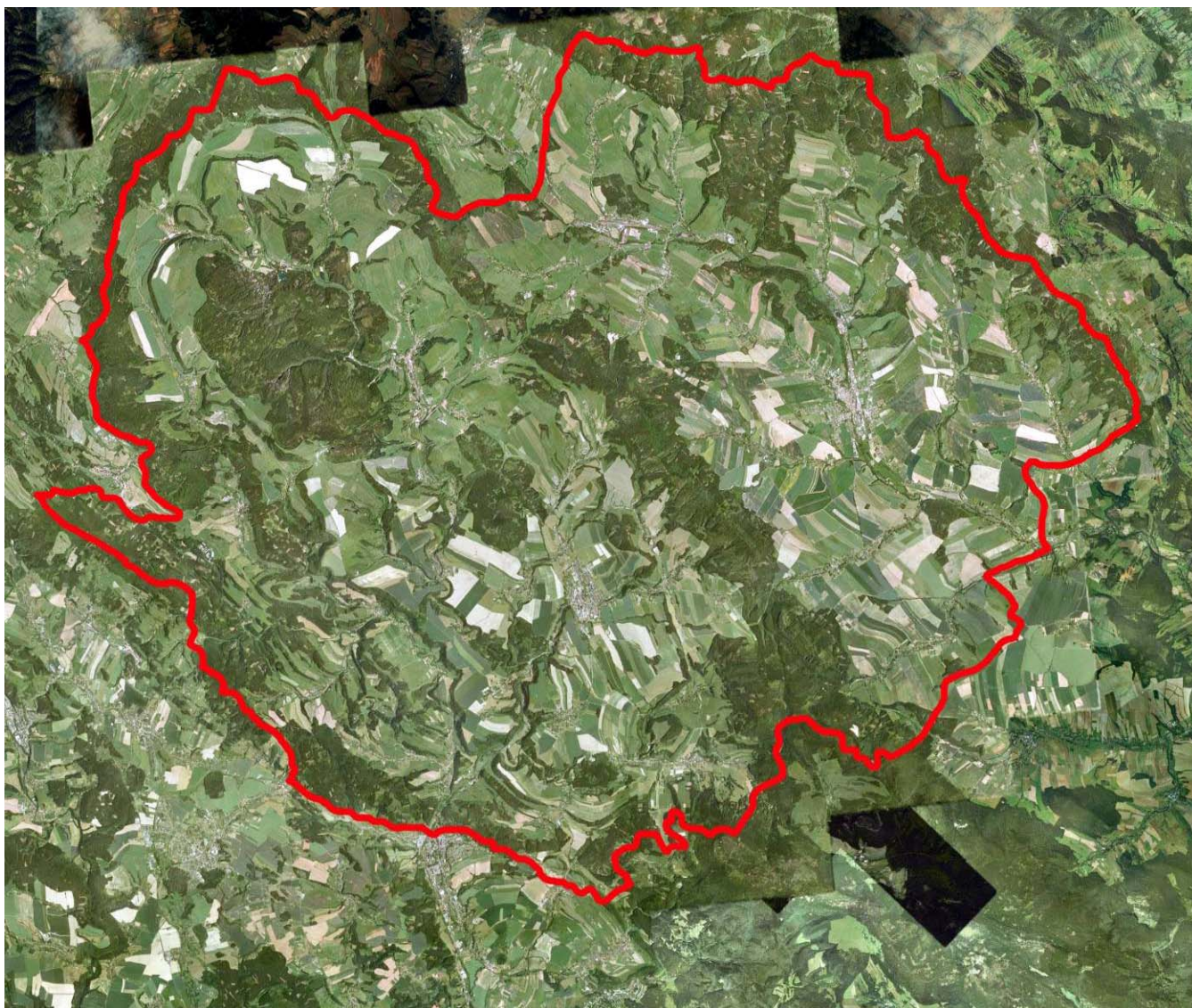
Rozloha oblasti činí 410 km čtverečních. (Vyhláška MŽP ČR č. 157/1991 Sb., Příloha 1, odst. 2)

Broumovsko je malebnou krajinou hor a údolí, skal a roklí, mozaikou lesů a luk, pastvin a polí. Hluboko pod povrchem Polické křídové pánve proudí nejčistší voda. Je to krajina zabydlená a po staletí umně obhospodařovaná. Na každém kroku se v ní setkáváme s bohatou historií – zdejší církevní i lidové stavby jsou v architektuře pojmem. Neobyčejné přírodní krásy Broumovska byly po staletí hospodářsky kultivovány a obohacovány o umělecké památky pod správou benediktinského řádu. Vyváženým obhospodařováním a hodnotným stavitelstvím vznikla svébytná, harmonická, ekologicky a esteticky vyvážená krajina, pro niž je příznačná pestrost a prolínání krás přírody a historie. Rovnováha mezi přírodou a člověkem byla narušena až v posledních desetiletích. Avšak ani vyhnání původních obyvatel, ani násilná přeměna venkova za socialismu nedokázaly zničit ducha krajiny, v níž

se protíná jedinečný přírodní základ s někdejší moudrým vlivem člověka v tak pevném řádu. Broumovsko je známé především svými přírodními krásami. Leží tu Adršpaško-teplické skály, největší a nejdivočejší skalní město ve střední Evropě o rozloze bezmála 19 km² a neméně zajímavé Broumovské stěny. Obě tyto národní přírodní rezervace jsou výjimečné svým reliéfem a klimatickým režimem, které umožňují život pozoruhodné květeny a zvířeny. K dalším maloplošným chráněným územím patří přírodní rezervace Ostaš a Křížová cesta a přírodní památky Borek a Lysý vrch. Leží tu rovněž více než třista evidovaných lokalit vzácných druhů rostlin a živočichů i zajímavých jevů neživé přírody. Broumovsko je zároveň mimořádně cenné svými kulturními památkami. Nacházejí se tu dvě městské památkové zóny (Broumov, Police), vesnická památková rezervace (Křinice), dva benediktinské kláštery, zvláštní skupina devíti barokních venkovských kostelů, nejstarší dřevěný kostel v Čechách, výstavné zděné statky broumovského typu, desítky kaplí, křížové cesty a stovky pískovcových soch a křížů mimořádné umělecké hodnoty v obcích i ve volné krajině. Kulturní památky však leží ve stínu přírodních krás – svědčí o tom i jejich neutěšený stav a menší zájem návštěvníků. (Plán péče o Chráněnou krajinnou oblast Broumovsko na období 2003-2012)

Obr. 1.1.1: Hranice CHKO Broumovsko – bez měřítka (<http://www.mapy.cz>)

Obr. 1.1.2: Struktura řešeného území na ortofotomapě. (Google Earth)

1.1.2 Cíle úkolu

1.1.2.1 Identifikace rysů, znaků a hodnot KR a jejich ochrana

Správa CHKO ve své činnosti často rozhoduje podle § 12 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Z roviny exaktních a jasně definovaných hodnot přírodovědných se dostává do rovin neměřitelných, těžko uchopitelných a zdůvodnitelných hodnot krajinného obrazu a estetického působení. V takové rovině se pohybuje hodnocení krajinného rázu, které pracuje s pojmy přírodních a estetických hodnot, harmonickým měřítkem a vztahy, s pojmem kulturní dominanty. Zkušenosti z jiných CHKO ukazují výhody vyhodnocení celého území CHKO z hlediska krajinného rázu metodou, která zužuje prostor subjektivního přístupu a použitím kritérií uplatňovaných i na jiných CHKO dosahuje srovnatelného přístupu k identifikaci a oceňování hodnot krajinného rázu.

Postup hodnocení směřuje v závislosti na odlišnosti rázu krajiny, na specifických vlastnostech krajinného obrazu, na jedinečnosti a neopakovatelnosti určitých scenérií, které spoluvytvářejí identitu krajiny, k rozčlenění území CHKO na tzv. „krajinné celky“ (KC) – oblasti krajinného rázu a tzv. „krajinné prostory“ (KP) – místa krajinného rázu.

Hodnocení dospěje k charakteristice krajinného rázu, která bude abstrahovat významné rysy přírodní charakteristiky území, vývoje jeho kultivace a osídlení. Určitým významným rysům – skupinám znaků a hodnot – budou přiřazeny regulativy nutné pro ochranu konkrétních hodnot krajinného rázu ve smyslu §12 zákona č. 114/1992 Sb. Tento soubor údajů bude důležitou pomůckou orgánu ochrany přírody při posuzování očekávaného vlivu navrhovaných stavebních záměrů na krajinný ráz.

1.1.2.2 Identifikace stop osídlení, regulace výstavby a průmět do nástrojů územního plánování

Preventivní hodnocení se zabývá pohledem na vesnické osídlení podle významu sídel v obrazu krajiny a podle přítomnosti hodnot urbanistické struktury a lidové architektury. Jsou navrženy regulativy výstavby, které rámcovým způsobem usměrní charakter a rozsah rozvoje obce.

Preventivní hodnocení je využitelné v pořizování ÚPP a ÚPD. Aspekty krajinného rázu budou uplatňovány v územně analytických podkladech obcí – podkladech pro rozbor udržitelného rozvoje území, kde v příloze č. 1 k vyhlášce č. 500/2006 Sb. jsou jako sledované jevy uvedeny „*oblast krajinného rázu a její charakteristika, místo krajinného rázu a jeho charakteristika*“ a další položky, které s charakterem krajiny souvisejí.

Tyto podklady budou využity při tvorbě územních a regulačních plánů. Dle přílohy č. 5 k vyhlášce č. 500/2006 Sb., odst. (1) f) obsahuje územní plán „*koncepti uspořádání krajiny, včetně vymezení ploch a stanovení podmínek pro změny v jejich využití*“. Dle přílohy č. 11 k této vyhlášce obsahuje regulační plán „*podmínky pro ochranu hodnot charakteru území*“. Zákon č. 186/2006 Sb. – změnový zákon – řeší posuzování krajinného rázu tak, že otázky ochrany krajinného rázu spolu s dalšími požadavky na ochranu krajiny budou vyřešeny v průběhu zpracování a projednání územního nebo regulačního plánu, v jehož funkčních a prostorových regulativech se objeví i požadavky ochrany krajinného rázu (typy, výšky objektů, koeficienty využití území atd.).

V současné době platné územní plány takové prostorové regulativy nemají (a doposud je ani mít nesměly), a proto se tato úprava nemůže vztahovat na územní řízení záměrů, které jsou v souladu s těmito platnými plány, a vliv na krajinný ráz je nutno posuzovat. V případě platných regulačních plánů tato úprava však musí platit. I nadále tak budou orgány ochrany přírody využívat dvou základních typů materiálů zabývajících se ochranou krajinného rázu.

Hodnocení území z hlediska krajinného rázu (preventivní hodnocení) se bude využívat při tvorbě územně analytických podkladů, event. při tvorbě územní studie.

1.1.2.3 Evropská úmluva o krajině

Rázovitost krajiny s výrazně se projevujícími stopami kulturního a historického vývoje může být významná z hlediska identity kulturní krajiny, z hlediska obecného kulturního vývoje a duchovního významu míst v krajině. Vymezení charakterově specifických oblastí a míst krajinného rázu koresponduje s požadavky Evropské úmluvy o krajině z roku 2000, která byla Českou republikou ratifikována v roce 2004.

Hlavním cílem Úmluvy je zajistit ochranu jednotlivých typů evropské krajiny. Její význam spočívá v tom, že ukládá povinnost vytvářet a realizovat ohleduplné a z hlediska charakteru krajiny udržitelné krajinné politiky, a to za účasti veřejnosti a místních a regionálních úřadů, a dále pak zohledňovat charakter krajiny při formování politik územního rozvoje, urbánního plánování a jiných sektorálních či intersektorálních politik. Tato smlouva má sloužit jako efektivní nástroj mezinárodní spolupráce. Měla by zajistit ochranu jednotlivých typů evropské krajiny, aktivní péči o krajinu v souladu s principy jejího udržitelného využívání a koordinovat plánování činností v krajině.

Úmluva vychází z poznání, že krajina je předmětem veřejného zájmu, plní významnou roli v zemědělství, ekologii, kultuře a společnosti a je významnou součástí života obyvatel.

Efektivní krajinné plánování se podle Úmluvy musí opírat o charakteristiky a analýzy údajů o zájmových územích, musí stanovit cíle, nástroje ochrany a hodnotit realizaci a vývoj změn. K tomu může studie preventivního hodnocení krajinného rázu významně přispět.

Krajinu je třeba zahrnout do územně plánovací politiky, do environmentálních programů zemědělství a programů dalších odvětví, která mohou přímo anebo nepřímo ovlivňovat krajinu. Úmluva klade důraz na krajinné plánování, zahrnující cílené kroky v ochraně a péči o krajinu, do budoucna sledující obnovu či zvýšení rozmanitosti přírody a hodnoty krajinných celků. Krajina zahrnuje jak pevninu, tak vodní plochy a toky, přírodní venkovské i městské oblasti, území jak esteticky, kulturně a historicky pozoruhodné, tak běžná území, anebo narušené krajinné celky. V Úmluvě se uvádí, že: „ochrana krajiny znamená činnosti směřující k zachování a udržení význačných nebo charakteristických rysů krajiny, odůvodněné její dědičnou hodnotou, vyplývající z její přírodní konfigurace a/nebo z lidské činnosti“ a dále „týká se jak krajin, které mohou být považovány za pozoruhodné, tak krajin běžných a narušených.“

Závazky vyplývající z Evropské úmluvy o krajině se promítají jak do zájmů památkové péče, tak i ochrany přírody a krajiny a musí být koordinovány nástroji územního plánování.

1.1.2.4 Metodické přínosy

Neposledním cílem úkolu je vyjasnění teoretických východisek odpovídajících specifikám území Broumovska a pojmové a metodické upřesnění postupu hodnocení ve spojení uplatnění vlastní metody autorů, metodiky SCHKO a metodiky AOPK ČR.

1.2 Teoretická východiska a metoda hodnocení

1.2.1 Krajinový ráz a jeho hodnocení

1.2.1.1 Krajinový ráz

Ochrana krajinného rázu (dále jen „KR“) je zakotvena v §12 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny (dále jen „zákon“):

(1) Krajinový ráz, kterým je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činnostmi snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Zásahy do krajinného rázu, zejména umísťování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, estetických hodnot, kulturních dominant krajiny, harmonického měřítka a harmonických vztahů v krajině.

(2) K umísťování a povolování staveb, jakož i jiným činnostem, které by mohly snížit nebo změnit krajinový ráz, je nezbytný souhlas orgánu ochrany přírody. Podrobnosti ochrany krajinného rázu může stanovit ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem.

(3) K ochraně krajinného rázu s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami, který není zvláště chráněn podle části třetí tohoto zákona, může orgán ochrany přírody zřídit obecně závazným předpisem přírodní park a stanovit omezení takového využití území, které by znamenalo zničení, poškození nebo rušení stavu tohoto území.

(4) Krajinový ráz se neposuzuje v zastavěném území a v zastavitelných plochách, pro které je územním plánem nebo regulačním plánem stanoveno plošné a prostorové uspořádání a podmínky ochrany krajinného rázu dohodnuté s orgánem ochrany přírody 9a)

Každá krajina má svůj ráz ve smyslu §12 zákona. Každou krajinu je možno popsat pomocí přírodní, kulturní a historické charakteristiky. KR je však v různých oblastech a lokalitách (místech KR) různě výrazný, různě čitelný. V určitých situacích jsou znaky jednotlivých charakteristik KR dobře zřetelné a spoluvytvářejí jedinečnost a nezaměnitelnost krajinné scény – vizuálně vnímaného obrazu krajiny. V jiných typech krajiny jsou znaky KR nezřetelné, ty výraznější nejsou příliš čitelné a celkově vzniká krajina, která zdánlivě není ničím specifická ani zajímavá.

Pojetí krajinného rázu je podle zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny dosti široké, protože zahrnuje nejenom vizuální aspekty krajinné scény projevující se navenek estetickou atraktivností, ale také ochranu přírodních a kulturně-historických hodnot spoluvytvářejících specifický ráz krajiny. Vzniká tak velmi komplexní nástroj ochrany rázu, charakteru a kulturní identity krajiny, přičemž tento způsob ochrany není multiplikací jiných způsobů ochrany (např. ochrana dle části třetí a čtvrté zákona č. 114/1992 Sb. nebo dle památkového zákona č. 20/1987 Sb.), protože ochrana krajinného rázu se nezabývá podstatou ochrany dle jiných zákonů, ale tuto ochranu vnímá na základě znaků rázu a identity krajiny.

Ráz krajiny může být změněn tím, že dojde k fyzické degradaci nebo likvidaci přírodní nebo kulturní hodnoty (znak bude odstraněn, změněn nebo bude dojmově snížen jeho účinek ve vizuálně vnímané krajinné scéně).

Takto široké pojetí ochrany krajinného rázu umožňuje na jedné straně se opírat o přítomnost nezpochybnitelných znaků a hodnot, jako např. přítomnost přírodních hodnot potvrzených jejich zahrnutím mezi ZCHÚ nebo součástí ÚSES, přítomnost kulturních a historických hodnot potvrzených jejich zahrnutím mezi kulturní památky nebo památkové zóny či rezervace, na druhé straně zdánlivě nechává otevřený prostor pro užití různé míry přísnosti při posuzování vizuálních projevů různých druhů zásahů do krajiny. Proměny krajiny v poslední době tak přinášejí značné rozdíly v chápání hodnot a v chápání významnosti či nevýznamnosti změn krajinného rázu. To je způsobeno změnami

v hodnotových orientacích a přenášením vzorců tržního (resp. spotřebního) chování a uvažování i na hodnoty, které nejsou předmětem spotřeby a jsou neobnovitelné.

Pokud chceme nějaké hodnoty v krajině chránit, musíme v první řadě říci, které jsou to hodnoty, jež spoluvytvářejí typický, někdy neopakovatelný či dokonce jedinečný ráz krajiny. Tyto hodnoty neboli rysy krajinného rázu můžeme identifikovat a odborně popsat a budeme se přitom opírat o dikci zákona.

Jsou to především přírodní procesy, které vedly k utváření krajiny do podoby přírodního prostředí, které bylo posléze prostorem pro vývoj osídlení na našem území. Morfologie terénu a síť vodotečí vytvořily základní podmínky utváření krajinné scény. Jsou to podmínky relativně neměnné, které jsou určující pro morfologii krajinných prostorů, pro měřítko krajiny a prostorové, vizuálně vnímatelné vztahy. Vegetační kryt, fauna a flora, dotvořily přírodní rámec vyvíjejícího se osídlení a hospodářské činnosti.

V dnešním obrazu krajiny, v rozložení a umístění sídel, ve stopách prehistorického osídlení, ve struktuře zemědělské půdy, lesních porostů a vodohospodářských soustav můžeme vidět doklad postupné kultivace krajiny. Historické dokumenty dokazují, že se obraz krajiny podstatně proměňoval. Ubývání lesních porostů rozšiřováním orné půdy, těžbou dřeva pro sklárny, hutě a doly muselo vzhled krajiny radikálně měnit. Budování rybníčních soustav bylo bezesporu obrovským pozměňujícím zásahem do krajiny (Třeboňsko, Novohradsko, Hlubocko). Významná místa krajiny a významné stavby byly v baroku propojovány osami alejí a osami vizuálních vazeb. Vznikly krajinářské úpravy přinášející do krajiny zřetelné estetické hodnoty a skryté symbolické významy. Druhá polovina 19. století přinesla do krajiny romantické prvky, drobnější měřítko, překvapivé scenerie a průhledy přírodně-krajinářských úprav.

Zbytky hradišť a dalších archeologických lokalit ve významných krajinných polohách, umělé linie hrází, odvodňovacích struh a vodních kanálů, aleje, bažantnice, lovecké obory, zámecké parky, partie romanticky upravené krajiny, siluety měst a městeček, hrady a zámky, vesnice, mlýny a samoty – to jsou doklady kulturně-historického vývoje, zasazené ve specifickém rámci přírodních podmínek naší republiky. Vesnické osídlení, rozvíjející se na historicky vzniklé struktuře a nevybočující z tradičních měřítek a forem, dotvořilo harmonický obraz venkovské krajiny.

Je možno shrnout, že krajina v sobě nese hodnoty přírodní, kulturní, historické, estetické, významové a symbolické. Řada z těchto hodnot je dnes a v minulosti také byla chráněna státní ochranou přírody a státní památkovou péčí. V obraze krajiny jsou tak ochráněny významné architektonické objekty jako kulturní památky, segmenty historické krajiny jako krajinné památkové zóny, cenná území přírodních hodnot jako velkoplošná a maloplošná zvláště chráněná území atd. Jsou to však pouze nejcennější prvky krajiny a dílčí území. Kulturní krajina jako celek s místy více či méně soustřeďujícími přírodní, estetické a kulturně-historické hodnoty však vyžaduje rovněž systematickou péči a ochranu.

Málokdo ze stavebníků si uvědomuje, že navrhovanou stavbou vstupuje do prostředí, které se po staletí vyvíjelo, kde se utvářel vztah lidí a přírodního prostředí. Lidé si své okolí přizpůsobovali pro svoji potřebu, pro svoji obživu nebo ho nechávali jeho přirozenému vývoji, pokud to považovali za užitečné. Ten, kdo do takového prostředí se svým stavebním záměrem vstupuje, by měl vzít v úvahu i možnost, že kvalita jeho stavby, její zvláštnost, by měla vycházet z charakteru prostředí, z určitých zvláštních a specifických rysů krajiny.

V knize „*Tomorrow's Architectural Heritage*“ (Fladmark, Mulvagh, Evans – Edinburgh, 1996) s předmluvou prince Charlese jsou zdůrazněny některé zásady. Tyto a ještě další zásady uvedené v této knize velmi přesně korespondují s pojmem krajinného rázu a se zásadami jeho ochrany, jak jsou uvedeny v § 12 zákona č. 114/1992 Sb.

- Alternativou nové výstavby by měla být také možnost rekonstrukce a rehabilitace použitelných existujících staveb.
- Nové stavby by měly být budovány ve vazbě na stávající zástavbu a nikoli v izolované poloze.
- Je třeba se s novou výstavbou vyhýbat pohledově exponovaným zvýšeným polohám krajiny.

- Nové stavby by měly zapadat do měřítka krajiny a měly by respektovat tradiční formy a charakter staveb a osídlení.
- Měla by být provedena analýza krajiny, která by identifikovala rysy, propůjčující lokalitě její ráz a smysl.

Je třeba připomenout, že pozitivní hodnoty tkví také v tzv. „volné“ krajině, v krajině bez souvislého zastavění, s harmonickým zapojením drobných sídel nebo samot do přírodního prostředí. Volná, nezastavěná krajina je hodnotou, důležitou pro současnost i budoucnost, a proto musíme na záměry výstavby v polohách zcela odtržených od existující zástavby, v polohách, které nemají důvod v obhospodařování krajiny, pohlížet velmi přísně.

Význam hodnot je v krajině relativní. To, co je v krajinné scéně území s výrazným rázem a četnými estetickými hodnotami běžné, kde bychom byli ochotni např. stavební zásah tolerovat, může být v jiném typu krajinné scény významnou hodnotou, jejímž narušením by došlo k podstatné změně a ke snížení hodnoty krajinného rázu. Je to logické, protože zřetelnost krajinného rázu, estetická hodnota vnímané krajinné scény, je v územích s přítomností mnoha pozitivních hodnot stabilnější, než v územích, kde jsou takové hodnoty přítomny jenom ojediněle.

1.2.1.2 Metodický postup a definice pojmů jako cesta k objektivizaci

Postup hodnocení je založen na tzv. charakterové a prostorové diferenciaci krajiny, a proto spočívá v rozdělení hodnoceného území na prostorově ohraničené a charakterově definovatelné části, které obecně představuje rozdělení celkového problému na problémy dílčí.

V tomto smyslu jsou v území nalezeny dvě (měřítkově odlišné) úrovně částí krajiny. Jsou to krajinné celky, které odpovídají pojmu zákona „oblasti krajinného rázu“ a které reprezentují určitý charakter utváření krajiny z hlediska geomorfologie a vegetačního krytu, z hlediska charakteru a forem osídlení a hospodářského využití. Může se jevit jako účelné tuto úroveň členit na tzv. základní krajinné celky (ZKC) a krajinné celky (KC).

V rámci jednotlivých krajinných celků je možno najít prostorově ohraničené menší části krajiny s výrazným a specifickým krajinným rázem. Jsou to tzv. „krajinné prostory“ (KP), které odpovídají pojmu zákona „místo krajinného rázu“, resp. představují skupiny takových míst. Krajinný prostor je buď vizuálně vnímatelným a zřetelně vymezeným prostorem v krajině nebo částí území (třeba i méně přehlednou), která má výrazně stejnorodý charakter.

Ve specifických typech krajiny, kde je třeba se zaměřit na určitý osobitý problém ochrany krajinného rázu, je možno do tohoto členění vnést ještě další členění na úrovni míst krajinného rázu, které odpovídá danému problému. Mohou to být esteticky nejhodnotnější segmenty hodnocené krajiny („esteticky atraktivní segmenty krajiny“ – EASK), segmenty zcela reprezentativní pro hodnocené území („charakteristické krajinné prostory – ChaKP), v situaci, kde těžiště ochrany krajinného rázu spočívá v souladu historicky vzniklé zástavby a dramatického krajinného rámce, „lokality se zástavbou“ (LOsZ), v hodnocení lesnaté krajiny „vizuálně otevřené segmenty krajiny“ (VOSK) a podobně.

Po diferenciaci hodnoceného území na celky a prostory, eventuelně na další charakterové a prostorové jednotky (v případě Broumovska lokality se zástavbou – LOsZ), a po identifikaci a klasifikaci znaků krajinného rázu, je posledním krokem postupu delimitace hranic pásem odstupňované ochrany krajinného rázu, která jsou vymezena podle soustředění a cennosti identifikovaných znaků krajinného rázu. Vzniknou tak pásma s nejvyšším, vysokým a zvýšeným stupněm ochrany krajinného rázu. Pro jednotlivá pásma se stanoví obecná ochranná opatření a pro jednotlivé krajinné celky pak specifická ochranná opatření. Popsaný postup je možno vyjádřit v následujících bodech:

- A Diferenciace hodnoceného území na krajinné celky (na úrovni oblasti KR)
- B Vymezení krajinných prostorů (na úrovni míst KR)
- C Identifikace a klasifikace znaků KR
- D Delimitace pásem odstupňované ochrany (dle přítomnosti a soustředěnosti nejcennějších a pro krajinný ráz nejdůležitějších znaků)
- E Stanovení ochranných opatření (regulativů) z hlediska ochrany KR

1.2.1.3 Pojmy použité v hodnocení

Jedná se o pojmy uvedené v §12 zákona a o pojmy související, které jsou převzaty z Metodického postupu (VOREL a kol. 2004):

krajina – část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky (§3 zákona)

krajinný ráz – je dán přírodní, kulturní a historickou charakteristikou určitého místa nebo oblasti (§12 zákona), resp. vnímatelnými znaky a hodnotami těchto charakteristik

oblast krajinného rázu – je krajinný celek s podobnou přírodní, kulturní a historickou charakteristikou odrážející se v souboru jejích typických znaků, který se výrazně liší od jiného celku ve všech charakteristikách či v některé z nich a který zahrnuje více míst krajinného rázu. Je vymezena hranicí, kterou mohou být přírodní nebo umělé prvky nebo jiné rozhraní měnicích se charakteristik

místo krajinného rázu – část krajiny homogenní z hlediska přírodních, kulturních a historických charakteristik a výskytu estetických a přírodních hodnot, které odlišují místo krajinného rázu od jiných míst krajinného rázu. Je nejmenším hodnoceným prostorem. Jedná se zpravidla o vizuálně vymezený krajinný prostor (konkávní nebo konvexní), který je pohledově spojený z většiny pozorovacích stanovišť nebo o území vnímatelné díky své výrazné charakterové odlišnosti

estetická hodnota krajiny – je projevem přírodních a kulturních hodnot, harmonického měřítka a vztahů v krajině a je výsledkem trvale udržitelného vývoje krajiny. Předpokladem vzniku estetické hodnoty jsou subjektivní vlastnosti pozorovatele, objektivní okolnosti pozorování a objektivní vlastnosti krajiny (skladba a formy prostorů, konfigurace prvků, struktura složek)

přírodní hodnota – je dána kvalitativními parametry zastoupených ekosystémů ve vztahu k jejich trvalé udržitelnosti, vysokou četností jednotlivých typů ekosystémů, členitou morfologií krajiny, harmonickým charakterem interakcí mezi ekosystémy, výraznými přírodními dominantami krajiny

významný krajinný prvek – dle ustanovení §3, odst. 1, písm. b) zákona

zvláště chráněné území – dle ustanovení §3, odst. 1, písm. f) zákona

kulturní dominanta krajiny – je krajinný prvek či složka v krajině nebo dochované stopy kultivace krajiny, jejichž význam je nesporný z historického hlediska, architektury či jiného oboru lidské činnosti a které ve svém projevu převládajícím způsobem ovlivňují souhrn charakteristik daného místa či oblasti

harmonické měřítko krajiny – vyjadřuje takové členění krajiny, které odpovídá harmonickému vztahu činností člověka a přírodního prostředí a způsobům trvale udržitelného využívání dané krajiny. Z hlediska fyzických vlastností krajiny se jedná o soulad měřítka celku a měřítka a jednotlivých prvků

harmonické vztahy v krajině – vyjadřují soulad činností člověka a přírodního prostředí (absence rušivých jevů), trvalou udržitelnost užívání krajiny, harmonický soulad jednotlivých prvků a prostorů krajinné scény

charakteristika krajinného rázu – uspořádání krajinných složek, prvků a jevů nebo jejich souborů, které se podílejí na vzniku rázu krajiny. Jedná se o charakteristiky přírodní, kulturní a historické. Vnímáme ji jako soubor typických znaků.

historická charakteristika krajinného rázu – je specifickou součástí kulturní charakteristiky a spočívá v souvislostech kulturních a přírodních charakteristik oblasti či místa. Historická charakteristika je klíčová pro pochopení logiky vztahů mezi přírodními vlastnostmi krajiny, jejím využíváním a vzhledem a její trvalé (dlouhodobé) udržitelnosti.

kulturní charakteristika krajinného rázu – je dána způsobem využívání přírodních zdrojů člověkem a stopami, které v krajině zanechal

přírodní charakteristika krajinného rázu – zahrnuje vlastnosti krajiny určené jak trvalými přírodními podmínkami, kterými jsou především geologické, geomorfologické, klimatické a biogeografické poměry, tak aktuálním stavem ekosystémů

činnost snižující estetickou a přírodní hodnotu krajinného rázu oblasti či místa – taková činnost, která natolik naruší specifické znaky a hodnoty oblasti či místa, že změní význam a obsah jednotlivých charakteristik

znak určité charakteristiky krajinného rázu – jev, kterým se v krajinné scéně vizuálně projevují prvky a systémy krajinné struktury stejně jako její vlastnosti a kvality

rys krajinného rázu – soubor znaků vyjadřující určitou specifickou vlastnost segmentu krajiny

atribut krajinného rázu – charakteristický znak vyjadřující přírodní, kulturní nebo historické kvality segmentu krajiny

základní krajinný celek (ZKC) – oblast krajinného rázu, jejímž hlavním atributem je biogeografická nebo geomorfologická charakteristika

krajinný celek (KC) – oblast krajinného rázu s podobnou přírodní, kulturní a historickou charakteristikou odrážející se v souboru jejích typických znaků, který se výrazně liší od jiného celku ve všech charakteristikách či v některé z nich

krajinný prostor (KP) - charakterově homogenní místo nebo několik míst krajinného rázu se stejnými charakteristikami přírodními, kulturními a historickými, vizuálně vymezený krajinný prostor (konkávní nebo konvexní), který je pohledově spojený z většiny pozorovacích stanovišť nebo o území vnímatelné díky své výrazné charakterové odlišnosti

vizuálně otevřený segment krajiny (VOSK) – specificky vymezený krajinný prostor v souvislých lesních porostech, který představuje segment bezlesí nebo segment zemědělské krajiny s prvky osídlení

1.2.1.4 Znaky krajinného rázu

Charakter krajiny je fenoménem, který se vyznačuje dvěma důležitými vlastnostmi. Je to proměnlivost a neopakovatelnost. Neobyčejná rozmanitost přírodních a kulturních podmínek vytváří různorodé obrazy krajiny (pojmem „obraz“ vyjadřujeme vnější projev vnitřní struktury). Příkladem je např. krajina členitých pahorkatin, rybníčních pánví, údolí velkých řek nebo krajina s převažujícím pokryvem lesů, s intenzivním zemědělstvím v nížinách nebo s rozsáhlými plochami sadů, krajina více či méně urbanizovaných (dokonce urbánních či suburbánních) nebo industrializovaných (event. postindustriálních) území. Důvody proměnlivosti charakteru krajiny tkví v přítomnosti a nepřítomnosti určitých znaků, v jejich vizuálním projevu, výraznosti a jedinečnosti, v jejich kombinaci a prostorových vztazích.

Jsou to tedy tzv. „znaky krajinného rázu“, které odlišují od sebe různé oblasti a místa v krajině a které zároveň mohou být různým segmentům krajiny společné. Tyto znaky jsou převážně vizuálně vnímatelné v krajinné scéně. Jsou to rysy georeliéfu, přítomnost určitých specifických vodních prvků, které určují charakter dílčích scénérií a projevují se i v celkových panoramatech krajiny. Je to také charakter porostů odpovídající přírodním podmínkám toho či onoho místa nebo oblasti. Stejný význam jako přírodní prvky mají pro vizuální scénu též prvky kulturní (civilizační). Jedná se o způsoby hospodářského využívání krajiny, o formy osídlení (včetně polohy sídel v krajině), o strukturu sídel a

architektonický výraz jednotlivých staveb (forma, hmota, půdorys, materiály, barvy, architektonické detaily). Kulturní prvky a jejich vazby spoluvytvářejí krajinnou scénu a podobně jako přírodní prvky dotvářejí prostorovou skladbu, výraznost a nezaměnitelnost scenérií. Navíc velmi výrazně spoluvytvářejí harmonii či disharmonii měřítka krajiny a také se výrazně projevují v harmonii či disharmonii vztahů v krajině.

Těmito vlastnostmi jsou spoluurčovány také další důležité vizuální aspekty krajinné scény – prostorové členění krajiny, morfologie jednotlivých prostorů a uspořádání (konfigurace) jednotlivých prvků. Tak vznikají důležité znaky krajinného rázu, jakými je uzavřenost či otevřenost scény, způsob vymezení prostoru, návaznost jednotlivých prostorů, uspořádání a tvar horizontů, uspořádání dominant a podobně.

Některé znaky rázu krajiny náleží jak mezi znaky přírodní charakteristiky, tak i mezi znaky kulturní a historické charakteristiky. Za znaky přírodní charakteristiky musíme brát přítomnost a vizuální projev (někdy se však přítomnost určitého přírodního prvku nemusí vizuálně projevovat) přírodních prvků. Může se přitom jednat nikoliv o přirozeně vzniklé a vyvíjející se ekosystémy, nýbrž o uměle vzniklé a udržované prvky. V tomto smyslu je znakem přírodní charakteristiky alej cenných dubů, starobylá lovecká obora nebo skladba orné půdy a ovocných sadů. Tyto prvky budou současně znaky kulturní a historické charakteristiky – alej jako součást komponovaného areálu, obora a skladba zemědělské půdy a sadů jako významný doklad struktury feudálního hospodářského celku.

V krajinných scénách různých segmentů krajiny často nalézáme společné znaky. Hovoříme o krajinách podobného charakteru a máme na mysli především vizuální projev různých prvků, jevů a rysů krajiny – vizuální scénu. V přítomnosti společných základních znaků přírodní, kulturní nebo historické charakteristiky tkví podstata určitých typů krajinného rázu. Rozmanitost krajiny je však neobyčejná. K tomu přispívá neopakovatelnost situací, diverzita, výraznost a jedinečnost jednotlivých znaků krajinného rázu, prostorové uspořádání – konfigurace hmotných prvků krajinné scény a proměnlivost měřítka.

Ráz krajiny je výrazně ovlivněn charakterem přírodních složek a jejich vizuálním projevem v krajinné scéně. Přírodní hodnota krajinného rázu je tvořena hodnotou přírodovědnou a hodnotou vizuální (správněji senzuální). Zatímco přírodovědná hodnota je dána součtem měr vzácnosti (ojedinělosti), dochovanosti a ohroženosti daného přírodního či kulturně-přírodního prvku, složky nebo celého ekosystému, vizuální či senzuální hodnota prvku nebo složky spočívá v podílu na utváření celkového působení krajiny na smysly člověka a velikosti ovlivněného území. Podle Culka (2006) můžeme přírodní podmínky tvořící charakter krajiny rozdělit na pět složek a to na složku topografickou (georeliéf), petrologicko-pedologickou, hydrologickou, atmosférickou a biotickou. Přírodovědná hodnota se nemusí výrazněji projevit v krajinné scéně a ovlivní krajinný ráz pouze omezeně. Přesto je ve smyslu §12 zákona míra zásahu do přírodních (tedy i přírodovědných) hodnot jedním z kritérií ochrany krajinného rázu. Je to proto, že krajinný ráz je sice především kategorií vizuální, ale význam místa a cennost jednotlivých znaků se na výraznosti a zvláštnosti krajinného rázu podílí.

Často se při hodnocení krajinného rázu objevuje otázka, zdali lze hodnoty, které jsou chráněny podle jiných částí zákona č. 114/1992 Sb., než je §12, považovat za přírodní hodnoty ve smyslu tohoto paragrafu. Přírodní hodnoty krajiny, spočívající např. v přítomnosti cenných biotopů a přirozených ekosystémů mohou být do určité míry viditelné a spoluvytvářejí scénu a dílčí scenérie. Tyto přírodní hodnoty jsou již velmi často chráněny existující legislativou jako významné krajinné prvky, součástí ÚSES, zvláště chráněná území, památné stromy a plochy soustavy NATURA 2000. Přítomnost lokalit chráněných podle zákona č. 114/1992 Sb. lze při identifikaci znaků krajinného rázu považovat za indikátory přítomnosti přírodních hodnot. Samotnou skutečnost, že se např. jedná o maloplošné ZCHÚ, nelze tedy považovat za hodnotu krajinného rázu. Tou je cennost vlastní lokality a její vizuální projev, tvořící spolu znak přírodní charakteristiky. Zásah navrhované stavby do ZCHÚ je však tzv. kritériem ochrany krajinného rázu dle §12 zákona.

Krajina v sobě skrývá stopy kulturního a historického vývoje. Jsou to stopy hovořící o kulturním vývoji, o vývoji filosofie a umění, o hospodářském vývoji, o technických schopnostech a vyspělosti, o citovém vztahu ke krajině a k její kráse. Tyto stopy dokládají odlišnosti a specifické rysy vývoje krajiny v závislosti na přírodních podmínkách krajiny, na kulturních tradicích i na významných impulsích vývoje krajiny, jakými byly politické události nebo vliv významných osobností. Všechny tyto skutečnosti jsou významné pro ráz krajiny, neboť rázovitost a charakter krajiny, vyjádřené především působivostí vizuální scény, se skrývá též ve vlastnostech nehmotných, v kulturních a historických hodnotách a v symbolických významech.

Venkovské osídlení, rozvíjející se na historicky vzniklé struktury a nevybočující z tradičních měřítek a forem, dotvořilo harmonický obraz venkovské krajiny. Právě urbanistická struktura venkovských sídel – drobných městeček a vesnic ve vazbě na zemědělskou půdu a architektonický výraz (hmoty, měřítko, formy a tvary střech, materiály a barevnost) výrazným způsobem dotvářejí rázovitost krajiny a její regionální charakter. Mezi nejvýznamnější ze znaků kulturní a historické charakteristiky, které jsou zároveň tzv. zákonnými kritérii ochrany krajinného rázu, patří kulturní dominanty. Kulturní dominanty je prvek s kulturním, historickým či symbolickým významem, který se výrazně uplatňuje v krajinné scéně – jeho vizuální význam je v krajině dominantní (převládající svým významem). Nejčastějšími příklady jsou dominantní objekty hradů, zřícenin, zámků a poutních kostelů. Kulturní dominanty však může mít podobu významného místa bez výrazné stavby (místo prehistorické svatyně nebo hradiště, místo historické události) a její význam v krajinné scéně je podpořen dominantní polohou v krajině. Vizuální scéna může být však také ovládána výrazným rysem krajiny, který je tvořen civilizačními prvky. Je to např. doposud viditelný způsob členění původní pluziny, geometrizace krajiny pravidelným rastrem ovocných sadů nebo geometrie komponovaných krajinných úprav. Jedná se o dominantní rysy vizuální scény, které představují kulturní dominantu.

Mnohé ze znaků kulturní a historické charakteristiky krajinného rázu jsou takovými hodnotami, které jsou chráněny památkovou péčí. Skutečnost, že některý prvek krajiny je kulturní památkou, že určitý segment krajiny je krajinnou památkovou zónou nebo že některé venkovské sídlo je památkovou rezervací nebo zónou, představuje z hlediska krajinného rázu indikátor přítomnosti kulturních a historických hodnot (tkvících v cennosti a významu nebo ve vizuálním projevu), které mohou významně spoluvytvářet rázovitost krajiny. Nelze proto a priori považovat pozornost věnovanou určitým významným stopám kulturního a historického vývoje ze strany státní památkové péče a státní ochrany přírody za konfliktní překryv. K tomu většinou dojde nikoliv v případě ochrany krajinného rázu (tam jsou si zájmy ochrany přírody a památkové péče většinou blízké), ale pokud je ochranou přírody a krajiny chráněn např. určitý prvek historické krajinné úpravy (park, alej) jako VKP, památný strom, součást ÚSES, součást plochy NATURA 2000 nebo v rámci ZCHÚ.

V krajinné scéně se ve větší či menší míře projevuje tradiční architektonický výraz lidových staveb – statků, dvorců, usedlostí, chalup, mlýnů, stodol, špýcharů, kováren a dalších typů staveb. Architektonický výraz se mění ve specifických regionech, ovlivněných kulturními vlivy v rámci České republiky i v rámci Evropy. Regionální typy lidové architektury se postupně ovlivňovaly a překrývaly, množství historických staveb zaniklo nebo byl přestavbami setřen jejich výraz. Přesto je obraz krajiny ovlivněn v určitých situacích velmi specifickým výrazem regionálních typů lidové architektury (např. oblast západoevropského hrázděného domu v severozápadních Čechách, typ českého a moravského roubeného domu, oblast roubeného domu slezského pohraničí, typ alpského domu v Pošumaví, typ jihočeského zděného domu, domu Plzeňska a středních Čech, typ hornorakouského uzavřeného dvorce).

Risy krajiny jsou tvořeny skupinami znaků jednotlivých charakteristik a estetické atraktivnosti (estetických hodnot):

A	Přírodní charakteristika
A.1	reliéf terénu a síť vodotečí vytváří základní členění krajiny, základní prostorový rámeček, vymezení prostorů a základní rysy konfigurace, prostorových a měřítkových vztahů
A.2	aktuální stav vegetace dotváří obraz krajiny a její prostorové členění, spoluvytváří přírodní nebo přírodě blízký výraz krajinné scény a obraz hospodářského využití krajiny, svědčí o způsobech kultivace a proměn krajiny v současnosti i v historii
B	Kulturní a historická charakteristika
B.1	struktura osídlení a cestní síť svědčí o vývoji postupného osidlování a hospodářského využití krajiny a spoluvytváří obraz kulturní krajiny
B.2	vesnická sídla a lidová architektura vytváří nezaměnitelné znaky obrazu kulturní krajiny
B.3	kulturní dominanty jsou často markantními body krajiny
B.4	dominantní rysy krajinné struktury
C	Estetická atraktivnost (estetické hodnoty) krajinné scény
C.1	vymezení prostorů, konfigurace prvků, význam dominant základní aspekty uspořádání vizuální scény, vytvářející předpoklady pro vznik estetických hodnot
C.2	rozišitelnost a nezaměnitelnost scénérií významné aspekty jedinečnosti a svébytnosti charakteru krajiny
C.3	harmonie prostorových vztahů, harmonie měřítka významné rysy krajinné scény, které spoluvytvářejí estetické hodnoty krajiny
C.4	přírodní charakter scénérií významná estetická hodnota

1.2.1.5 Vizuální charakteristika – estetická atraktivnost, estetické hodnoty, harmonické měřítko a vztahy, prostorová skladba a konfigurace prvků.

Stejně jako se v krajině vizuálně projevují jednotlivé prvky, projevuje se navenek i celková struktura krajinných složek – přírodních a civilizačních. Ať definujeme krajinu jakkoliv, vnějším projevem její vnitřní struktury je krajinný obraz. I když má krajinný obraz význam především vizuální, je ve skutečnosti vnímán senzuačně, resp. multisenzuačně – vícesmyslově. Estetická hodnota krajiny pak vzniká z pozitivně přijímaných vlastností vnímané krajiny (prostorové vztahy, krajinná scéna) a z pozitivních postojů vnímajícího subjektu (emocionálně i racionálně podmíněných). Je vnímatelným specifickým projevem přírodních, kulturních a estetických hodnot, harmonického měřítka a harmonických vztahů v krajině.

Pro úvahy o KR je vnější výraz krajiny – krajinný obraz – základní kategorií a to proto, že KR je ve smyslu zákona z velké části kategorií vizuální. Znak KR má stránku obsahovou a stránku vizuální. Přítomnost přírodních, kulturních a historických hodnot je sice důležitá z hlediska významu, cennosti a vzácnosti, avšak pro charakter krajiny se stává důležitou zejména tehdy, pokud se projevuje vizuálně.

Krajinná scéna. Obraz krajiny je pojmem obecným, vyjadřujícím senzuační projev vnitřní struktury krajiny. Různé části – místa a prostory v krajině – se navenek odlišují rozdílně, rozdílná je jejich krajinná scéna. Oproti obecnému pojmu „obraz krajiny“ se pojmu „krajinná scéna“ používá při vyjádření obrazu určité krajiny – místa nebo prostoru v určitém čase. Dílčí části krajinné scény, u kterých je záběr vnímání nějakým způsobem usměrněn, ohraničen nebo rámován, jsou označovány jako „krajinné scenérie“. Scenérie mohou být důležité pro vyjádření a popsání výjimečných estetických hodnot krajiny.

Estetická hodnota krajiny. Klíčovým pojmem hodnocení kvalit krajiny a identifikace znaků a hodnot KR je pojem estetické hodnoty krajiny. Ve volné krajině s převládajícím přírodním charakterem, v záměrně kultivované krajině i v parku můžeme najít místa, prostory, pohledy, výhledy a scenérie, kde většina návštěvníků pocítí příjemný pocit zájmu, potěšení, okouzlení či překvapení. Emocionální zážitek může být provázen vybavením si různých souvislostí, obdobných zážitků i racionálním zhodnocením vnímaných jevů. V průběhu prožitku vzniká vědomí estetické hodnoty pozorované (vícesmyslově vnímané) krajiny. Závisí samozřejmě na návštěvníkovi samém, jak silný je to pocit, jakými dalšími pocity, myšlenkami a asociacemi je provázen.

Estetická hodnota krajiny se projevuje ve smyslových vjemech pozorovatele, který krajinu vnímá jako prostor (prostorovou scénu) všemi smysly. Tyto vjemy odrážejí tzv. emocionální hodnoty krajiny a vyvolávají určité duševní pocity jako je uklidnění, vyrovnání nebo naopak neklid, překvapení, úžas.

Estetické hodnoty krajiny jsou však tvořeny nejenom hodnotami emocionálními, ale také hodnotami obsahovými. Právě obsahové hodnoty jsou pro vnímání a hodnocení krajiny velmi specifické. Běžný názor na estetiku krajiny tkívá v kráse přírodních prvků a scénérií je třeba doplnit o vnímání a racionální hodnocení užitečnosti a potřebnosti určitých prvků či struktur v krajině. U staveb a technických zařízení může tímto vnímáním spolu s estetikou funkčních technických tvarů vznikat vědomí estetické hodnoty. V přírodě si však vnímavý pozorovatel může uvědomovat a prožívat pocit sepejetí s přírodou a závislosti na přírodě. Samota, vjemy působící na všechny smysly, vliv počasí nebo ročního období vytváří působivý rámeček, ve kterém člověk oceňuje bohatství forem, tvarů a barev přírody, její proměnlivost a zákonitost jejího života. Tomu odpovídají některé rysy krajinné scény, které jsou zpravidla pokaždé považovány za znaky estetické hodnoty. Jsou to např. neobvyklost, cennost a zachovalost přírodní nebo přírodě blízké scenerie, pocit zdravé harmonické a obyvatelné krajiny, výraznost, „převaha“ přírodních složek, krása a účelnost hospodářských úprav a kultivace krajiny.

Dějiny kultivace krajiny ukazují, že pohled na estetické hodnoty přírody se vyvíjel a měnil s vývojem poznání, filosofie, idejí a kultury. Estetická hodnota krajiny byla vždy chápána v závislosti na estetické normě. Estetická norma je určitým filtrem, který v určité době, v určité zeměpisné šířce a délce, v určitém kulturním prostředí ovlivňuje způsob estetického vnímání, cítění a prožívání. Estetická norma je závislá na celé škále společenských vlivů. Estetickou normu pohledu na krajinu v naší době, v našich geografických a kulturních podmínkách ovlivňuje vědomí nutnosti zachování přírody a jejích přirozených hodnot. Estetickým se stává to, co je pro přírodu a její procesy přirozené a to, co k její přirozenosti patří.

Z hlediska hodnocení rázu krajiny chápeme estetickou hodnotu ve dvou rovinách – jako výsledek emocionálního a hodnotícího prožitku a jako projev přítomnosti určitých specifických jevů, znaků a hodnot krajiny. Vznik estetických hodnot krajiny je přitom závislý na subjektivních vlastnostech uživatele nebo pozorovatele (subjektu) – např. pozorovatel jako hospodář nebo návštěvník v krajině – a dále pak na objektivních okolnostech pozorování a vnímání. Těmito objektivními okolnostmi rozumíme za prvé fyzický vztah subjektu a objektu – vnímání v pohybu, vnímání z určitého místa, význam denní doby, význam roční doby – a za druhé objektivní vlastnosti krajiny (objektu). Těmito objektivními, identifikovatelnými a popsatelnými vlastnostmi jsou konfigurace a charakter prvků krajinné scény, prostorová skladba a rozišitelnost a jedinečnost krajinné scény.

Prvky a struktury krajinné scény. Krajinná scéna je tvořena množstvím hmotných a vizuálně se projevujících prvků. Tyto prvky mohou mít přírodní či antropogenní povahu. Přítomností prvků a jejich struktur vznikají určité vizuální jevy, které mohou představovat podstatné znaky krajinného rázu.

Analýza krajinné scény pracuje se zobecněním prvků a struktur do několika skupin, tak jak je to obdobné v architektonické, urbanistické a krajinářské kompozici.

Krajinnou scénu charakterizuje přítomnost takových prvků a jejich struktur, jakými jsou body a bodové struktury, linie a liniové struktury, plochy a plošné struktury, texturní a barevné struktury a prostory a prostorové struktury.

1.2.2 Krajinný ráz a identita kulturní krajiny

S pojmem kulturní a historické charakteristiky krajinného rázu souvisí i pojem identity krajiny. Definice krajinného rázu uvedená v § 12 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ukazuje, že ráz krajiny je chápán na jedné straně vizuálně, jako charakter prostorové scény určitého místa či oblasti, na druhé straně jako význam místa, daný přítomností význačných jevů přírodní, kulturní a historické charakteristiky.

Ráz krajiny se v historii měnil zejména v závislosti na potřebách hospodářského využití krajiny zemědělstvím, těžbou dřeva a rozvíjející se výrobou, na technických možnostech využití krajiny. Svůj význam však měl i způsob myšlení, filosofie, výtvarné cítění, umělecké styly, odpovídající té které době. Krajina, jejíž současný obraz a stopy historické kultivace jsou dokladem kulturní historie národa, je chápána jako kulturní krajina, ve které je řešena problematika přírodních složek a procesů neoddělitelně od problematiky složek a procesů civilizačních.

V rázu krajiny, který je dán přírodní, kulturní a historickou charakteristikou, existují určité rysy, které jsou pro charakter jednotlivých oblastí a míst krajinného rázu signifikantní, které spoluvytvářejí svébytnou podobu, jedinečnost, odlišnost jednotlivých krajinných segmentů, ať už jsou to celky nebo prostory, oblasti nebo místa krajiny. Tyto rysy vyjadřují tzv. „identitu“ kulturní krajiny. Identita je vlastností vyjádřenou, podobně jako u krajinného rázu, vizuálně vnímanými vlastnostmi – prostorovými vztahy a estetickými hodnotami krajinné scény a významem místa potvrzeným přítomností stop historického vývoje. Identitu kulturní krajiny je možno chápat jako specifickou vlastnost krajinného rázu, danou specifickými charakteristikami, které patří k dalším charakteristikám krajinného rázu.

Oproti samotnému pojmu krajinného rázu, ve kterém převládá vizuální aspekt a estetické hodnoty, nabývá v pojmu identita na důležitosti kulturní význam a odlišnost určitého místa nebo oblasti, výrazná rozlišitelnost obrazu krajiny a přítomnost výrazných a rázovitých stop kulturního a historického vývoje krajiny. Na základě těchto vlastností krajiny je možno nalézt typické znaky identity pro určité regiony, které jsou závislé na přírodních podmínkách (znaky přírodní charakteristiky), např. na morfologii terénu, na podílu lesních porostů (Šumavské pláně) nebo mozaikovitosti vegetačního krytu (Sedlčansko), na přítomnosti rašelinišť (Českovelenicko), skalních výchozů nebo balvanů (Česká Kanada). Rovněž způsoby hospodářského využití krajiny mohou být významné pro vznik identity krajiny – zemědělská krajina Polabí, rybníční krajina Třeboňsko. Pro kulturní dimenzi identity je velmi důležitá stavební činnost v krajině. Jsou to nejenom dominantní stavby, které mohou ovlivnit široký okruh krajiny a dát mu specifický znak (Radyně, Bezděz, Ještěd), ale také typická struktura osídlení, vzájemná poloha a vzdálenost vesnic a struktura jednotlivých venkovských sídel (struktura větších vzájemně zřetelně oddělených obcí s kompaktními půdorysy – např. střední Čechy, struktura vzájemně navazujících obcí s rozptýlenou zástavbou – např. Jablonecko, struktura vzájemně navazujících obcí s pásovou zástavbou potočních vsí v Severních Čechách).

1.3 Prameny a mapové podklady

- Terénní průzkum v lokalitě byl prováděn v září a říjnu 2010.
- Podklady poskytnuté SCHKO Broumovsko a AOPK ČR
- *Plán péče o Chráněnou krajinnou oblast Broumovsko na období 2003-2012.* (SCHKO Broumovsko)
- *Chráněná krajinná oblast Broumovsko. Hodnocení krajinného rázu. 1. část Policko-teplická oblast, Jestřebí hory.* (Jitka Brichtová, 2001)
- *Chráněná krajinná oblast Broumovsko. Hodnocení krajinného rázu. 2. část Broumovská kotlina, Javoří hory.* (Jitka Brichtová, 2002)
- *Metodický postup posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz* (Vorel Ivan, Bukáček Roman, Matějka Petr, Culek Martin, Sklenička Petr, Praha 2004)
- *Vyhláška ministerstva životního prostředí České republiky č.157/1991 ze dne 27. března 1991 o zřízení chráněné krajinné oblasti Broumovsko*
- Zákon České národní rady ze dne 19. února 1992 č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění. (<http://www.ochranaprirody.cz>)
- Webová prezentace CHKO Broumovsko (<http://www.broumovsko.ochranaprirody.cz>)
- CULEK, Martin (ed.) a kol., *Biogeografické členění České republiky.* Praha: Enigma, 1996.
- DEMEK, Jaromír (ed.), *Hory a nížiny. Zeměpisný lexikon České socialistické republiky.* Praha: Academia, 1987.
- VOREL, Ivan (ed.), *Krajinný ráz a východiska jeho hodnocení.* (sborník) Praha: 2006.
- *Vyšší geomorfologické jednotky České republiky. Major Geomorphological Units of the Czech Republic.* Praha: Český úřad zeměměřický a katastrální, 1996.
- Centrum pro regionální rozvoj ČR (<http://www.crr.cz>)
- Historické mapy zemí Koruny české (<http://www.staremapy.cz/antos>)
- Mapový portál Laboratoře geoinformatiky UJEP (<http://oldmaps.geolab.cz>)
- Mapový server CENIA (<http://geoportal.cenia.cz>)
- Mapová aplikace ÚSOP (<http://drusop.nature.cz>)
- Mapový server AOPK ČR (<http://mapy.nature.cz>)
- Národní památkový ústav (<http://monumnet.npu.cz>)
- Oficiální webové stránky soustavy Natura 2000 v České republice (<http://www.natura2000.cz>)
- Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska (<http://oldmaps.geolab.cz>)
- Staré a historické mapy Čech, Moravy a Slezska (<http://www.staremapy.cz>)
- Ústřední seznam ochrany přírody, AOPK ČR (<http://drusop.nature.cz>)
- Vodohospodářský informační portál (<http://www.voda.gov.cz/portal/cz>)

1.4 Obecná charakteristika a specifické rysy hodnoceného území

1.4.1 Obecná charakteristika

CHKO Broumovsko je v celostátním kontextu chráněných krajinných oblastí jedinečná svou geologickou stavbou a typickým reliéfem, rozsáhlými skalními městy a svérázným urbanismem a lidovou architekturou uchovanou v krajině, která byla po staletí citlivě obhospodařována. Tato „barokní kulturní krajina“ má v rámci ČR jedinečný krajinný ráz.

Broumovsko patří k chráněným krajinným oblastem vrchovinného typu. Je to malebná krajina s ostrůvky divoké přírody. Krajina, pod kterou v hloubce Polické křídové pánve proudí nejčistší voda, je zabydlená a obhospodařovaná. Má bohatou historii – zdejší církevní i lidové stavby jsou v architektuře pojmem.

Vyhláška MŽP ČR o zřízení CHKO Broumovsko č. 157/91 Sb. říká, že „k typickým znakům CHKO Broumovsko náleží zejména její povrchové utváření, včetně vodních ploch a toků, její rostlinstvo a volně žijící živočišstvo, rozvržení a využití lesního a zemědělského půdního fondu a ve vztahu k ní také rozmístění a urbanistická skladba sídlišť a místní zástavba lidového rázu. Účelem vyhlášky je ochrana a postupná obnova hodnot krajiny, jejího vzhledu a jejích typických znaků a vytvoření a rozvíjení ekologicky optimálního systému všestranného využívání krajiny a jejích přírodních zdrojů v oblasti.“

1.4.2 Specifické rysy území – přírodní podmínky

Přírodní charakteristika krajinného rázu (dle §12) je utvářena přírodními složkami a prvky krajiny (reliéf, petrologicko-pedologické podmínky, vodstvo, klima a vegetace). V zákoně uvedená přírodní hodnota je pak tvořena souborem znaků přírodní povahy, které společně vytváří přírodní charakteristiku krajinného rázu oblasti či místa, jejich mírou přítomnosti, kvalitou a vnímatelným projevem. Kvalitativní výše přírodní hodnoty závisí nejen na míře přítomnosti znaků přírodní charakteristiky v krajině, ale především na jejich poměru vůči ostatním. Znaků přírodní povahy neovlivněné nebo jen málo ovlivněné člověkem jsou vesměs vnímány kladně. Přírodní hodnota může být u některých prvků krajiny vnímána jako součást kulturní a historické hodnoty krajinného rázu (aleje, parky). Někteří odborníci přírodní hodnotu spojují pouze s přírodními a přírodě blízkými dochovanými segmenty krajiny.

1.4.2.1 Terénní reliéf

Charakter georeliéfu je z hlediska charakteru krajiny nejnápadnější, a proto pro krajinný ráz ze všech přírodních podmínek nejdůležitější. Podílí se na utváření rázu krajiny na regionální, okrskové i místní úrovni. V některých typech krajiny se terénní reliéf výrazně podílí na scénické působivosti a často i bizarnosti krajinné scény. Georeliéf je jednou ze složek, které se podílejí na utváření harmonického měřítka krajiny. (CULEK 2006)

Podle dnes platného ortografického (geomorfologického) členění je území rozděleno do tří podcelků: Meziměstská vrchovina, Polická vrchovina a Žacléřská vrchovina.

Tyto podcelky se kryjí s dílčími strukturálními jednotkami české části vnitrosudetské pánve. Meziměstská vrchovina odpovídá centrální části pánve budované permem a jejímu severovýchodnímu, monoklinálně uloženému křídlu. Žacléřská vrchovina, budovaná jednotkami svrchního karbonu a permu, se ztotožňuje s dílčí strukturou jihozápadního křídla pánve s převahou monoklinální stavby. Plošně největší území Polické vrchoviny odpovídá dílčí struktuře centrální (osní) části vnitrosudetské pánve budované především svrchněkřídovými sedimenty.

Meziměstská vrchovina (IVB-1C). Zaujímá severovýchod území CHKO a dále se dělí na dvě geologicky i geomorfologicky odlišné jednotky, na Javoří hory a na Broumovskou kotlinu.

Vyšší severozápadní část Javořích hor (ruprechtická) je geologicky a tím i morfologicky jednodušší, tvoří nejvyšší vrcholy Javořích hor. Nejvýše dosahuje Ruprechtický Špičák (889 m); který je současně nejvyšším bodem CHKO Broumovsko i okresu Náchod. K dalším dominantním vrchům patří Světlina (796 m), Široký vrch (838 m), Jelení vrch (751 m) a Jedlový vrch (733 m). Plochým hřbetem vybíhají vulkanity Javořích hor k jihu, až k údolí Stěnavy u Hynčic.

Od osady Janovičky na jihovýchodě se rozprostírá orograficky nižší, ale členitější a geologicky pestřejší část pohoří, tzv. Šonovské vrchy s výrazným vrchem Vysoká (715 m). Paralelně s ním však ještě probíhá nižší vnitřní hřeben od Janoviček až ke státní hranici u Šonova, rozdělený příčnými erozními údolními na jednotlivé vrchy (Bobří vrch 740 m, Rudný vrch 654 m ad.). Morfologicky zajímavý je i vrch Homole (648 m), nazvaný také „Šonovská sopka“. Zatímco ruprechtická (severozápadní) část Javořích hor je vesměs porostlá lesy (v oblasti hynčické elevace se rozprostírají až k řece Stěnavě ve středu Broumovské kotliny), jsou v šonovské (jihovýchodní) části zastoupeny louky, pastviny i pole.

Obr. 1.4.1: Geomorfologické členění území CHKO Broumovsko. (Zeměpisný lexikon ČR – Hory a nížiny)

Plošně největší část Meziměstské vrchoviny náleží k Broumovské kotlině. Ta se dělí na relativně vyšší severozápadní (meziměstskou) část charakteru pahorkatiny a na plochou jihovýchodní část v okolí Broumova jen mělce modelovanou údolím řeky Stěnavy a jejích přítoků. Přibližná dělicí linie probíhá přes Benešov a Olivětín na Šléglův dvůr. Řeka Stěnavy protéká Broumovskou kotlinou zhruba střední částí od severozápadu, kde u obce Starostín přitéká z Polska, směrem k jihovýchodu, kde znovu pod obcí Otovice vstupuje na území Polska – níže v Kladské kotlině se stává levobřežním přítokem řeky Nysa Klodzka. Na svém pravobřeží v celé délce podtéká řadu vrchů a elevací s výrazným převýšením nad tokem řeky (Sokol 504 m na hranicích u Starostína, Mlýnský vrch, Spořilov 467 m u Broumova a Hoprich u Otovic). Pravý příkrý břeh Stěnavy má často charakter nárazového břehu s erozně obnaženým horninovým profilem. Skalní výchozy jsou často selektivně i gravitačně

značné načleněné a mají pestrý reliéf. Pravobřežní přítoky Stěnavy (od severu Verneřovický, Jetřichovský, Křinický, Martínkovický a Božanovský potok) mají pramenné oblasti v Broumovských stěnách a severnější části linie vnějších křídových kuest; jen Hejtmánkovický potok odvodňuje plochy terén uprostřed kotliny. Všechny levobřežní přítoky Stěnavy (Vižňovský, Ruprechtický, Uhlířský, Hejmánkovický, Benešovský, Černý a Šonovský potok) pramení v Javořích horách a odvodňují je. I u těchto potoků (převážně na středním a spodním úseku) se na jejich východním levobřeží vytvořily erozí úseky s morfologicky zvýrazněným nárazovým břehem (skalní stěny, skalní sruby).

Žacléřská vrchovina (IVB-1A). Tvoří ji jihozápadní až západní část území CHKO. Lze ji dále rozdělit na morfologicky výrazný hřeben Jestřebích hor a na relativně nižší vrchovinu směřně orientovanou souběžně s Jestřebími horami, která je na severovýchodě ohraničena Polickou vrchovinou. V této Radvanické vrchovině se v okolí Chvalče vytvořila malá mezihorská kotlina pokračující na sever do Polska. Jestřebí hory podélně zachovávají směr severozápad-jihovýchod a dosahují maximální výšky 739 m vrchem Žaltman. Směrem k jihovýchodu pozvolna klesá výška hřebene a vrcholů (Kolčarka 691 m, Švédský vrch 660 m, Maternice 546 m). Na východ od příčného údolí řeky Metuje krátká a nejnižší část hřebene Jestřebích hor vrcholí kótou Vrše (518 m) a severně od obce Žďárky končí zlomovým omezením v údolí Brlenky.

Ve střední části Jestřebích hor, přibližně od Slavětína na severozápadě po Chlívce na jihovýchodě, podmiňuje střídání pevných a relativně měkkých hornin vytváření podélných hřbítků a mělkých depresí. Hřbítky představují stupně (kuesty), jejichž svrchní poloha je vzhledem k strmému uložení vrstev rovněž příkrá. Tento charakter mají jak hřebenové partie (např. v oblasti Žaltmanu, okolí Odolova aj.), tak i nižší části východního svahu (mezi obcemi Jívka a Bystré). Zde hluboký a příkrý údolní zářez říčky Jívka prořezává soustavu těchto asymetrických hřbítků. Řada těchto hřbítků má na čelním svahu vytvořeny i přes 10 metrů vysoké skalní stěny, skalní defilé a skalní sruby pestře modelované selektivním zvětráváním, s úpatními blokovými akumulacemi (např. meandr Jívky) nebo je na nich vypreparována i celá soustava skalních útvarů typu tors (Kryštofovy kameny). Významnou ukázkou závislosti morfologie krajiny na geologické stavbě je stolová hora Turov (602 m; severně od obce Rokytník), jejíž vrchol tvoří tektonicky podmíněný a izolovaný denudační zbytek svrchní křídly na podloží permu a karbonu.

Obě části Žacléřské vrchoviny jsou známé výskytem a také těžbou černého uhlí. Na území CHKO v současné době není v provozu jediný důl, v terénu Jestřebích hor i Radvanické vrchoviny však je reliéf antropogenně silně pozměněn ať již vhloubenými tvary (ústí šachet a štol), tak i povrchovými tvary (důlní haldy a odvaly).

Polická vrchovina (IVB-1B). Tato orografická jednotka je zcela totožná s geologickou jednotkou svrchněkřídové polické pánve. Střídání pevnějších hornin s měkčími zapřičiňuje stupňovitou stavbu (kuesty), která je v Polické vrchovině díky malému narušení erozními jevy klasicky vyvinuta. Morfologicky velmi výrazně se uplatňuje tektonika zlomovými stupni, z nichž nejdůležitější jsou v podélném směru (severozápad-jihovýchod) polický zlom a bělský zlom, v příčném směru především skalský zlom.

Polická vrchovina (česká část) dosahuje samostatným vrchem největší nadmožské výšky 786 m (vrch Čáp v Teplických skalách), v české části Stolových hor ve svahu Boru (polsky Skalniak) výšky 827 m. Vrchovina je dále dělena na Polickou pánev, Polickou stupňovinu a Stolové hory (českou část). Polická pánev zaujímá střed při ose území a je charakterizována strukturně denudačními plošinami uvnitř a oválným věncem vnitřních kuest po obvodu. Polická stupňovina pak tvoří oválný obvod celé Polické pánve soustavou vnějších kuest. Stolové hory na české území zasahují jen svahy spadajícími na sever do Machovské kotliny nebo k severovýchodu do Broumovské kotliny.

Polickou stupňovinu od jihozápadu tvoří Stárkovské kuesty, které na vnější straně prudce spadají k terénu tvořeném triasem a permokarbonem. Nejvyšším vrcholem je tu Záhoř (607 m). Pásmo dále k severu tvoří Janovické kuesty. Vytvářejí severní uzávěr Polické vrchoviny a v hraničním hřebenu dosahují výšky 710 m. Jen v nejnižší části se prudký čelní svah s převýšením přes 200 metrů nad Chvalečskou kotlinou nachází na českém území (a na území CHKO) – severně od silnice Chvaleč – Horní Adršpach vychází na hřbet i státní hranice a sleduje pak vrcholovou hranu kuesty velkým obloukem až k východu nad Meziměstí, kde hranice sestupuje příčně do severní části Broumovské

kotliny. Za sedlem ležícím severně od obce Zdoňov (565 m) je další část Polické stupňoviny tvořena Zdoňovskými kuestami, jejichž vnější svahy spadají na severovýchod, nejprve do kotliny v okolí polského města Mieroszów, jižněji do severní části Broumovské kotliny – vrcholí výškou 664 m. Východní a geomorfologicky nejvýraznější částí Polické stupňoviny jsou Broumovské stěny. Kuesta Broumovských stěn je ukloněna mírně k jihozápadu, na severovýchodě prudce spadá do Broumovské kotliny s převýšením až přes 300 m. Severní část Broumovských stěn je tvořena jednoduchým asymetrickým hřebenem (od Honského Špičáku po úsek na obci Slavný), rozsáhlejší jižní část je tvořena několika pískovcovými strukturními plošinami. Nejvyšším vrcholem je Božanovský Špičák (773 m), z dalších vrcholů Koruna dosahuje výšky 769 m, Velká kupa 708 m, Signál 707 m. Machovské sedlo, zvané též Machovský kříž (669 m), je tektonicky podmíněné a tvoří orografickou hranici mezi Broumovskými stěnami a jižněji ležícími Stolovými horami.

Stolové hory se převážnou částí nacházejí na území Polska. Průběh státní hranice v území Stolových hor také tvoří kontakt území CHKO Broumovsko s územím NP Góry Stolowe. Na naše území (a do území CHKO) zasahují jen okrajové výběžky Stolových hor jihozápadně od Božanova svahy spadajícími do Broumovské kotliny – největší výšky zde dosahují Suchý vrch 720 m, Lopota 715 m, Bílá skála 720 m nebo jihovýchodně až východně od Machova ve svahu Šefelu (697 m) a Boru (polsky Skalniak), kde český terén sahá do výšky 827 m.

Polická pánev tvoří střední část Polické vrchoviny. Při obvodu ji tvoří oblouk vnitřních kuest, který je souběžný s vnějším pásmem kuest Polické stupňoviny. Souběžně s Broumovskými stěnami a mezi polickým a bělským zlomem je to vrch Chlum (605 m), Hora (593 m), Klůček (613 m) a Na kostele (690 m); severní oblouk pak tvoří vrch Val (589 m), Družstevní vrch (613 m), Dlouhý vrch (698 m); od západu k jihozápadu Strážný vrch (654 m), Čihadlo (650 m), Vysoký kámen a Končina (543 m), jižně od Bezděkova Rez (501 m). Pro celou tuto strukturu je charakteristický mírný sklon svahů ke středu pánve a příkrý sklon čelního svahu po obvodu asymetrických hřbetů, často se skalními stupni i ve více úrovních. V osní části pánve je plochý reliéf v okolí obcí Bezděkov, Velké Petrovice nebo Žďáru nad Metují, do kterého jsou hluboce zaříznutá údolí řeky Metuje a jejích četných přítoků. Hrany těchto údolních zářezů jsou často velmi ostré a tvořené výchozy skalního podloží v podobě skalních srubů, skalních stěn i izolovaných skalních věží. Takto dynamický reliéf vznikl jako lem údolí řeky Metuje od Teplic nad Metují až po soutok s Dřevíčem, v levobřeží Dřevíče, v údolí Ledhujky od Police nad Metují po soutok s Metují u Petrovic aj. Skalní výchozy jsou převážně bohatě modelované selektivním zvětráváním a rovněž náležejí k významným krajinným prvkům v pestré přírodě CHKO.

K rozsáhlé oblasti Adršpaško-teplických skal (téměř 18 km², nejrozsáhlejší celistvý skalní pískovcový masív v ČR) se mimo samotný oválný komplex těchto skal počítají i zářezem řeky Metuje a některých jejích levostranných přítoků oddělené pískovcové tabulové plošiny a pahorky: Šibeniční vrch (617 m), Křížový vrch (666 m), Lada (622 m) a Lysý vrch (611 m), také příčným skalským zlomem oddělená část masivu na jihu Adršpaško-teplických skal (Skály – Růžek, 694 m). Celá tato skalní oblast vrcholí na jihu vrchem Čáp s výškou 786 m.

V oblasti Ostaše ve středu Polické pánve se nacházejí tři samostatné skalní celky: na samotný vrch Ostaš (700 m) přímo navazuje skalní masív Kočičích skal, který je oddělen několikastupňovou tektonickou strukturou s poklesem o 80 až 100 m na Polickém zlomu. Další příčná zlomová linie, na níž je vázáno údolí potoka Klučánka, pak od masívu Ostaše i Kočičích skal odděluje pískovcový pahorek Hejda (626 m), tektonicky dále načleněný.

Kvádrové pískovce vykazují velice pestrý reliéf a modelaci až po vývoj rozsáhlých pískovcových skalních měst – představují tak z přírodovědného i krajinářského hlediska nejcennější částí CHKO Broumovsko, jejichž význam přesahuje do nadnárodní úrovně. Proslulá pískovcová skalní města v Adršpaško-teplických skalách, na Ostaši, Kočičích skalách, Hejdě, Broumovských stěnách i Stolových horách jsou nejen cílem intenzivního cestovního ruchu, turistiky a horolezectví, ale i četných přírodovědných studií.

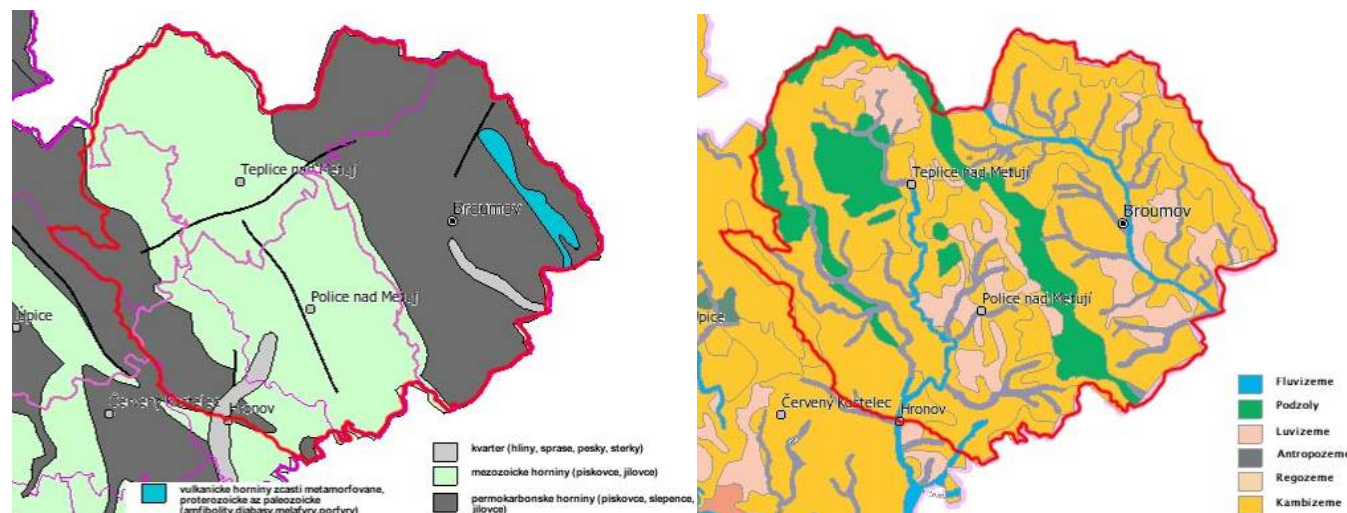
(výtah z Plánu péče o Chráněnou krajinnou oblast Broumovsko na období 2003-2012, zpracováno podle DEMEK, J. a kol.: *Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny*. Academia, 1987)

1.4.2.2 Pedologicko-petrologické podmínky

Zatímco georeliéf ovlivňuje krajinný ráz na úrovni oblastní, okrskové i místní, výskyt hornin se projevuje v krajinném rázu převážně jen na místní úrovni, méně na okrskové a ojediněle na oblastní. Horniny se v krajinném rázu projevují především barvou, charakterem zvětralin, rozdílným georeliéfem a (zprostředkovaně) rozdílným využitím. (CULEK 2006)

CHKO Broumovsko patří ke geologickému celku vnitrosudetské pánve; její česká část orograficky odpovídá Broumovské vrchovině. Česká část pánve je budována kontinentálními sedimenty a vulkanity stáří svrchního karbonu a permu, dále kontinentálními uloženinami spodního triasu a mořskými uloženinami svrchní křídou. Na obvodu pánve, z větší části již na území Polska (a již mimo území CHKO), vystupují krystalinické masívy proterozoického a staropaleozoického stáří (Krkonošsko-jizerské krystalinikum, orlicko-kladské krystalinikum a krystalinikum Sovích hor).

Celá pánev tvoří brachysynklinálu, jejíž dnešní osa má severozápadní, tj. sudetský směr. V osní části pánve se zachovaly svrchněkřídové sedimenty, budující dílčí strukturu polické pánve. Na jihovýchodě přesahují přes permokarbonské a spodotriasové sedimenty a jsou spojeny se svrchní křídou v sousedním Polsku. Také na jihu (východně od Hronova) zakrývá křída karbon a je spojena s křídou tzv. svatoňovicko-hronovské pánve, což je v podstatě nejvyšší část výplně tektonického příkopu (hronovsko-poříčský příkop), který se přimyká k hronovsko-poříčské poruše.

Obr. 1.4.2, 1.4.3: Geologická mapa ČR, půdní mapa ČR. (<http://geoportal.cenia.cz>)

Území CHKO je v současném vymezení z větší části (cca 60%) budováno sedimenty a vyvřelinami permokarbonu a spodního triasu. Zbývající část připadá na křídové sedimenty. Rozdílnost v litologickém utváření těchto formací vtiskuje zásadní rozdíly oblastem budovaným permokarbonem či svrchní křídou, a to jak v morfologii krajiny, tak i ve vzniku půd a dalších zvětralin.

Celá oblast vnitrosudetské pánve patří z hlediska rozšíření pokryvných útvarů ke snosným oblastem. Pokryvné útvary, většinou kvartérního stáří, jsou málo rozšířeny. Petrograficky převažují hlíny a písčité hlíny, často s kamenitou příměsí. Jsou zastoupeny v celé oblasti. Písčité hlíny až hlinité písky jsou rozšířené v oblastech výchozů křídových pískovců i pískovců a slepenců permokarbonu. Naopak svahoviny v oblastech budovaných aleuropelity tvoří jílovité hlíny. Svahoviny s převahou kamene, hlinitokamenité suti a kamenité suti jsou rozšířené především v terénech budovaných horninami broumovského souvrství (Javoří hory). Ryolity a ignimbry vytvářejí volné kamenité suti o mocnostech přes 5 m (např. v Heřmánkovickém údolí).

Nejmladším pokryvným útvarem jsou povodňové hlíny (holocén až recent), které budují nivy současných toků. Největší rozlohy dosahují u Stěnavy od Broumova k Otovicím, u toku Metuje od Petrovic po Hronov. V podloží povodňových hlín leží aluviální štěrky, štěrkopísky a hrubé písky

(převážně würmského stáří). Štěrkové a pískové uloženiny říčních teras se zachovaly ve větší míře jen na Broumovsku.

Nejvíce půd vhodných pro zemědělskou činnost se díky geologickému složení a morfologii terénu vytvořilo v Broumovské kotlině, kde lesy ustoupily na dnešní plošné zastoupení cca 20% území. Proto je také toto území činností člověka nejvíce pozměněno. Bylo prakticky odlesněno a je intenzivně zemědělsky obhospodařováno. Vyvinuly se zde bonitně dobré zemědělské půdy, jen při okrajích kotliny zčásti degradované štěrkopískovými sedimenty a svahovými kamenitohlinitými uloženinami na úpatí Javořích hor a Broumovských stěn. Oblast Žacléřské vrchoviny jako celek je z celé CHKO nejvíce zalesněná. Relativně nejvíce zemědělských půd je při soutoku Dřevíče a Metuje v okolí obce Velký Dřevíč a v kotlině Chvalče a Radvanic (částečně již mimo CHKO). Půdy zde jsou většinou písčitohlinité, často až kamenito-hlinité. Jako celek je tato oblast ze všech tří orografických jednotek nejméně vhodná pro zemědělskou činnost, zejména pro rostlinnou produkci.

V Polické vrchovině jsou relativně nejlepší půdy vyvinuté na mírně ukloněných plošinách kuest a na plochém středu pánve. Půdy, poměrně hojně zemědělsky využívané, jsou střední bonity. Čela kuest pokrývají hlinito-kamenité půdy, na kvádových pískovcích leží balvanité a blokové svahoviny. Tyto části jsou pro zemědělství zcela nevhodné, a proto jsou vesměs pokryty lesy.

Půdní a klimatické podmínky určují i zemědělské výrobní typy na území CHKO Broumovsko. Převažuje výrobní typ bramborařský, ve vyšších polohách výrobní typ ovesný až horská luční hospodaření. Z ekonomických důvodů dochází v posledních letech k zatravňování pozemků a přechodu k lučnímu hospodaření zejména ve vyšších polohách.

(výťah z Plánu péče o Chráněnou krajinnou oblast Broumovsko na období 2003-2012)

1.4.2.3 Hydrologické podmínky

Hydrologické podmínky se projevují v krajinném rázu prostorově omezeně. O co menší je jejich prostorové zastoupení, o to výrazněji se na utváření krajinného rázu podílejí, zvláště v krajinách, kde je jejich zastoupení nadprůměrné. I zcela drobný vodní prvek zásadně mění krajinný ráz. Vodní prvky představují cévní soustavu krajiny, a proto jsou tak významné. Pokud není vodní prvek silně devastován, bývá většinou obyvatel hodnocen v krajině pozitivně. (CULEK 2006)

CHKO náleží převážně do povodí řek Metuje a Stěnavy. Jejich rozvodí v ose jihovýchod-severovýchod je zároveň hlavním evropským rozvodím mezi úmořímí Baltského a Severního moře. Plocha rybníků zaujímá 23,5 ha (0,05% CHKO), ostatní vodní plochy 265 ha (0,6%).

Celkově vodní plocha pokrývá 288,5 ha (což je pouze cca 0,7% z celkové plochy CHKO). Významnější levobřežní přítoky Stěnavy jsou potok Starostínský (pramen v Polsku), Vižňovský, Ruprechtický, Uhlířský, Heřmánkovický, Kravský, Svinský a Černý, významnější pravobřežní přítoky potok Verněřovický, Jetřichovský, Křinický, Martínkovický a Božanovský.

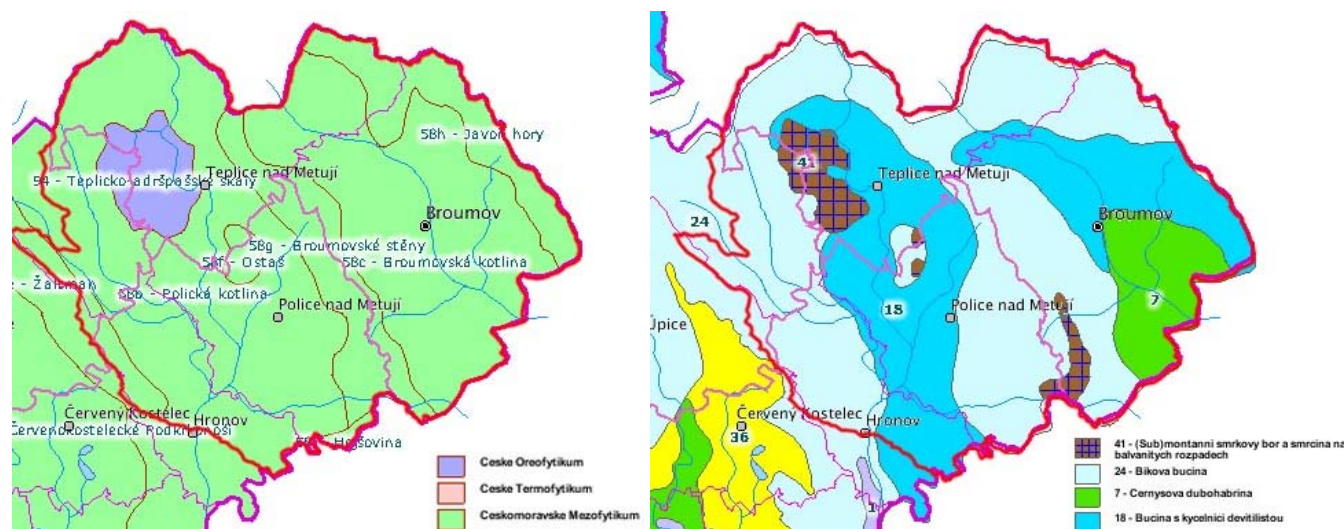
Významnější levobřežní přítoky Metuje jsou potok Zdoňovský, Bohdašínský, Dunajka, Ledhuje a Židovka (mající charakter říčky). Významnější pravobřežní přítoky Metuje jsou Skalní potok, Vlášenska (charakter říčky), Dřevíč (říčka) a Rokytník. V povodí Metuje se nachází Chráněná oblast přirozené akumulace podzemních vod Polická křídová pánev (CHOPAV PKP), na jejímž území je zvýšená ochrana podzemních vod jako nejdůležitější složky přírodního prostředí.

(výťah z Plánu péče o Chráněnou krajinnou oblast Broumovsko na období 2003-2012)

1.4.2.4 Biotické podmínky

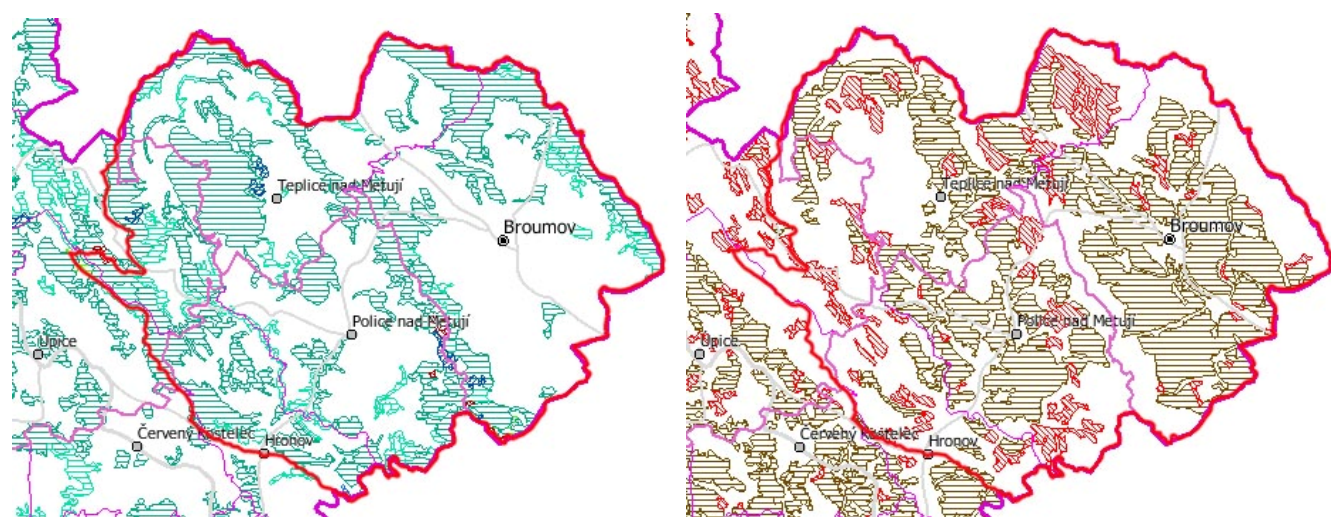
Biotické (resp. vegetační) prvky jsou snadno měnitelné a nejčastěji také podléhají zásahům lidí. Naše krajina se vlivem hospodaření od neolitu již několikrát zásadně proměnila, a to především v důsledku změn vegetace. Vliv fauny na utváření krajinného rázu je omezený a často zprostředkovaný přes ovlivněnou vegetaci. (CULEK 2006)

Podle současného fytogeografického členění náleží převážná část regionu mezofytiku (Českomoravské mezofytikum – okresy Sudetské meziohří, Broumovská kotlina, Broumovské stěny). Klimatické rozdíly spolu s pestrou geologickou stavbou oblasti se projevují ve složení květeny jednotlivých fytogeografických podokresů (Polická kotlina, Žaltman, Ostaš, Javoří hory, Hejšovina), nejmarkantnější je přítomnost několika druhů subarktického a středoevropsko-subalpínského geoelementu v roklích pískovcových skalních měst v Adršpaško-teplických skalách. Toto území je vyčleněno jako samostatný fytogeografický okres oreofytika (České oreofytikum – okres Teplicko-adršpašské skály). Převládajícími geoelementy v území CHKO jsou středoevropský a subboreální.

Obr. 1.4.4, 1.4.5: Fytogeografické členění ČR, potenciální přirozená vegetace. (<http://geoportal.cenia.cz>)

Území CHKO leží v dubobukovém až smrkobukovém vegetačním stupni. Charakter vegetace oblasti je silně ovlivněn rozmanitostí geologického podloží. Jádrová území CHKO jsou tvořena kyselými kvádrovými pískovci s druhově poměrně chudou vegetací. Vegetace na opukách, místy značně vápnatých, je naproti tomu druhově velmi bohatá. Rekonstrukčně převládají květnaté a kyselé bučiny, v menší míře jsou zastoupeny lužní lesy, suťové lesy a submontánní reliktní bory. V inverzních polohách, zvláště v Adršpaško-teplických skalách, se maloplošně vyskytují podmáčené typy smrčin. Nedořešena je rekonstrukce vegetace v silně odlesněné Broumovské kotlině, kde se předpokládá určité zastoupení dubohabřin.

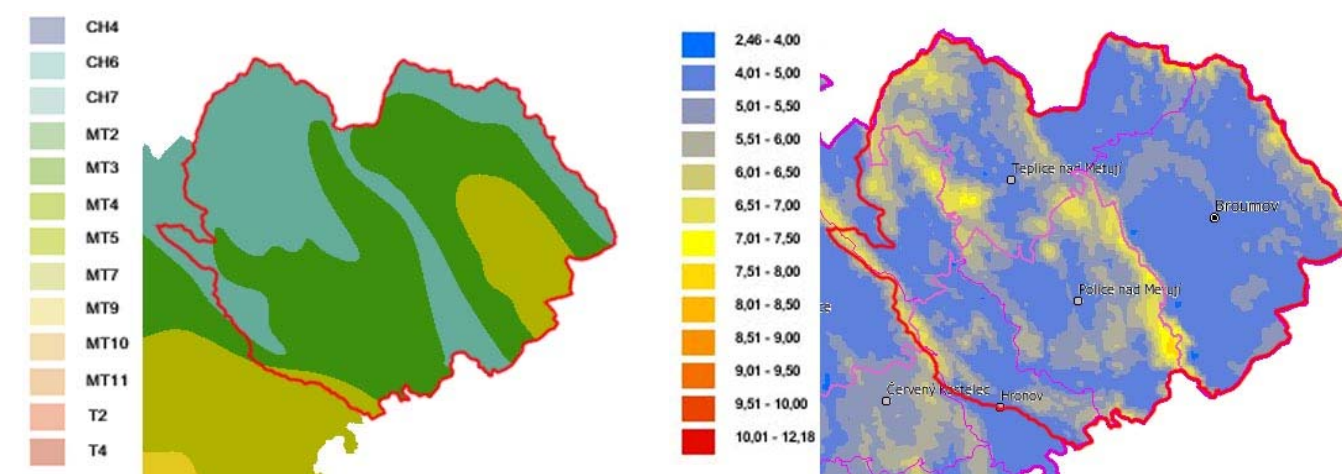
Obr. 1.4.6, 1.4.7: Lesní plochy a jejich změny podle CORINE Land cover, plochy orné půdy a jejich změny podle CORINE Land cover. (<http://geoportal.cenia.cz>)

Broumovsko je oblastí s velmi změněnou skladbou lesů. Převládající smrkové kultury vykazují ochuzené složení podrostu a šíření některých expanzivních druhů. Nejzachovalejšími lesními společenstvy, ať již jde o druhovou skladbu či strukturu, jsou reliktní bory a suťové lesy, tedy pro lesní hospodářství nejobtížněji přístupné plochy. Zvláště suťové lesy jsou významným refugiem květeny v hospodářsky silně využívaných částech CHKO. Relativně nejméně se dochovalo z lesů dubobukového vegetačního stupně.

V území převládají ovsíkové, pcháčové a smilkové louky, ojediněle se vyskytují zbytky rašelinných (slatinných) a bezkolencových luk. Zemědělská velkovýroba vesměs přivodila destrukci polokulturních luk (odvodňováním, intenzívním hnojením, přiséváním, převodem na obnovované kulturní louky a zřízením intenzívních pastevních areálů, často nevhodně situovaných do vlhkých lokalit). V důsledku ponechání nepřístupných pozemků ladem velmi vzrostlo zastoupení sukcesních stadií směřujících k lesu. Tyto trendy nejtěživěji postihly vegetaci mokřadů a vlhkých luk. Dramaticky se v posledních desetiletích změnilo složení plevelových společenstev (ústup až úplné vyhynutí některých druhů). Silně se zvětšilo zastoupení vysokobylinné ruderální vegetace. CHKO Broumovsko patří k floristicky středně bohatým územím ČR, je odtud známo kolem 1000 druhů cévnatých rostlin.

Zoogeograficky patří region do českého úseku provincie listnatých lesů eurosibiřské podoblasti palearktické oblasti. Podle členění na faunistické okresy se CHKO Broumovsko nachází ve faunistických okresech: Broumovská vrchovina a Broumovská kotlina.

(výťah z Plánu péče o Chráněnou krajinnou oblast Broumovsko na období 2003-2012)

Obr. 1.4.8, 1.4.9: Klimatické oblasti na území CHKO; průměrná rychlost větru ve 100 m nad povrchem (m/s). (Mapový server AOPK, www.ochranaprirody.cz)

1.4.2.5 Klimatické podmínky

Atmosférické prvky patří neodmyslitelně k rázu každé krajiny, přestože často bývají podceňovány, snad pro malou možnost jejich ovlivnění. (CULEK 2006)

Územím CHKO probíhají zhruba ve směru severozápad – jihovýchod horské hřebenové s výškovými rozdíly terénu od 300 do 880 m n. m., které vytvářejí i na krátkou vzdálenost poměrně značnou rozdílnost podnebí. Charakter klimatu podmiňuje hospodářské i společenské využití jednotlivých částí celé oblasti a svým dlouhodobým působením má také velký význam pro následné pochody utvářející reliéf krajiny, vznik charakteristických typů půd a rostlinných i živočišných společenstev.

Podle klimatické rajonizace ČR je území CHKO začleněno do tří rajonů dvou klimatických oblastí. Nejteplejší částí území je střed jižní poloviny Broumovské kotliny, řazené do klimatické oblasti mírně teplé a rajonu MT7; zbytek Broumovské kotliny až k úpatí Broumovských stěn a Javořích hor, dále Policko, Machovsko a Stárkovsko je ještě řazené do mírně teplé oblasti a rajonu MT2. Hřebenové partie Javořích hor, Jestřebích hor a Broumovských stěn i široké okolí Teplic nad Metují, Adršpachu a Jívky již patří do klimaticky chladné oblasti a rajonu CH7.

V celé oblasti převládají větry západních směrů (kvadrant severozápad – jihozápad). Srážkový úhrn je 650 – 1000 mm, z toho podíl zimních srážek činí 250 – 400 mm. Sněhová pokrývka leží průměrně 70 – 90 dnů, lokálně až 120 dnů. Délka jejího trvání (v závislosti na nadmořské výšce a expozici terénu) se prodlužuje zhruba severozápadním směrem ke Krkonošům.

Výjimečný mezoklimatický a mikroklimatický charakter vykazují rozsáhlejší pískovcová skalní města (Adršpašsko-teplické skály, Broumovské stěny, Ostaš a další), kde v hlubokých a zastíněných roklích, rozsedlinách a četných pseudokrasových jeskyních a propastech se tvoří výrazná klimatická inverze.

(výťah z Plánu péče o Chráněnou krajinnou oblast Broumovsko na období 2003-2012)

1.4.2.6 Ochrana přírody na území CHKO

Na území CHKO Broumovsko jsou vymezena tato maloplošná zvláště chráněná území (ÚSOP):

Národní přírodní památka Polické stěny – geomorfologicky ojedinělý útvar Polických stěn tvořený formami pseudokrasového reliéfu v kvádrových pískovcích svrchní křídly vyskytujícími se zde především v podobě rozsáhlých skalních plošin a měst, složitě členěných hřbetů a skalních věží, kaňonů, soutěsek a jeskyní, se specifickými rostlinnými a živočišnými společenstvy a se zbytky přirozených lesních ekosystémů a typy přírodních stanovišť a druhy, pro které byla jiným právním předpisem vyhlášena EVL Broumovské stěny a které se nacházejí na území národní přírodní památky.

Národní přírodní rezervace Adršpašsko-teplické skály – rozlehlé skalní město budované turonskými pískovci.

Národní přírodní rezervace Broumovské stěny – rozsáhlé pískovcové skalní město, místy zachované smíšené porosty.

Přírodní památka Borek – geomorfologicky zajímavé území kvádrových pískovců Lysého vrchu s příkrou skalní stěnou, vysokým balvanitým osypem a na ně vázaných fragmentů specifických společenstev – reliktních borů a vegetace silikátových skal a drolin.

Přírodní památka Kočičí skály – reliéf s geomorfologicky významnými útvary, vyvinutý na kvádrových pískovcích svrchní křídly a přírodě blízký ekosystém borů se specifickými rostlinnými i živočišnými lesními a skalními společenstvy.

Přírodní památka Mořská transgrese – geologické vrstvy dokládající svrchněkřídovou záplavu – transgresi moře přes sedimenty triasu, odkryté ve stěně bývalého lomu a rostlinná i živočišná společenstva přírodě blízkého lesa na suťovém svahu.

Přírodní památka Pískovcové sloupky – přírodními procesy vymodelované skalní sloupky tvaru přesýpacích hodin ve stěně umělého odkryvu, geomorfologicky pozoruhodný suťový svah se skalními výchozy, rostlinná i živočišná společenstva přírodě blízkého lesa a skal, populace lilie zlatohlavé.

Přírodní památka Šafránová stráž – populace silně ohroženého šafránu bělokvětého na druhově bohaté svahové louce.

Přírodní rezervace Farní stráž – jedlové a klenové bučiny s typickou zvířenou a květenou, balvaniště a skalní výchozy se specifickými rostlinnými a živočišnými společenstvy.

Přírodní rezervace Křížová cesta – reliéf vyvinutý na kvádrových pískovcích svrchní křídly s geomorfologicky významnými útvary, především skalní věže, soutěsky a jeskyně, a přírodě blízký ekosystém borů se specifickými rostlinnými i živočišnými lesními a skalními společenstvy.

Přírodní rezervace Ostaš – geomorfologicky cenné území v kvádrových pískovcích svrchní křídly s přírodovědně významnými formami pískovcového reliéfu a zbytky přírodě blízkých ekosystémů se specifickými rostlinnými a živočišnými lesními a skalními společenstvy.

Na území CHKO jsou vymezena území zařazená do evropské sítě Natura 2000. Jsou to:

Ptačí oblast Broumovsko – populace sokola stěhovavého a výra velkého a jejich biotopy.

Evropsky významná lokalita Adršpašsko-teplické skály – rašelinný les, přechodová rašeliniště a třasoviště, chasmoxytická vegetace silikátových skalnatých svahů, jeskyně nepřístupné veřejnosti, bučiny asociace *Luzulo-Fagetum*, acidofilní smrčiny.

Evropsky významná lokalita Broumovské stěny – evropská suchá vřesoviště, chasmoxytická vegetace silikátových skalnatých svahů, jeskyně nepřístupné veřejnosti, bučiny asociace *Luzulo-Fagetum* a *Asperulo-Fagetum*.

Evropsky významná lokalita Kozínek – lesy svazu *Tilio-Acerion* na svazích, sutích a v roklích, extenzivní sečené louky nížin až podhůří, chasmoxytická vegetace vápnitých skalnatých svahů, bučiny asociace *Asperulo-Fagetum*.

Evropsky významná lokalita Metuje a Dřevíč – lokalita mihule potoční.

Evropsky významná lokalita Řeřišný u Machova – lokalita srpnatky fermežové.

Evropsky významná lokalita Stárkovské bučiny – extenzivní sečené louky nížin až podhůří, chasmoxytická vegetace vápnitých skalnatých svahů, bučiny asociace *Asperulo-Fagetum*.

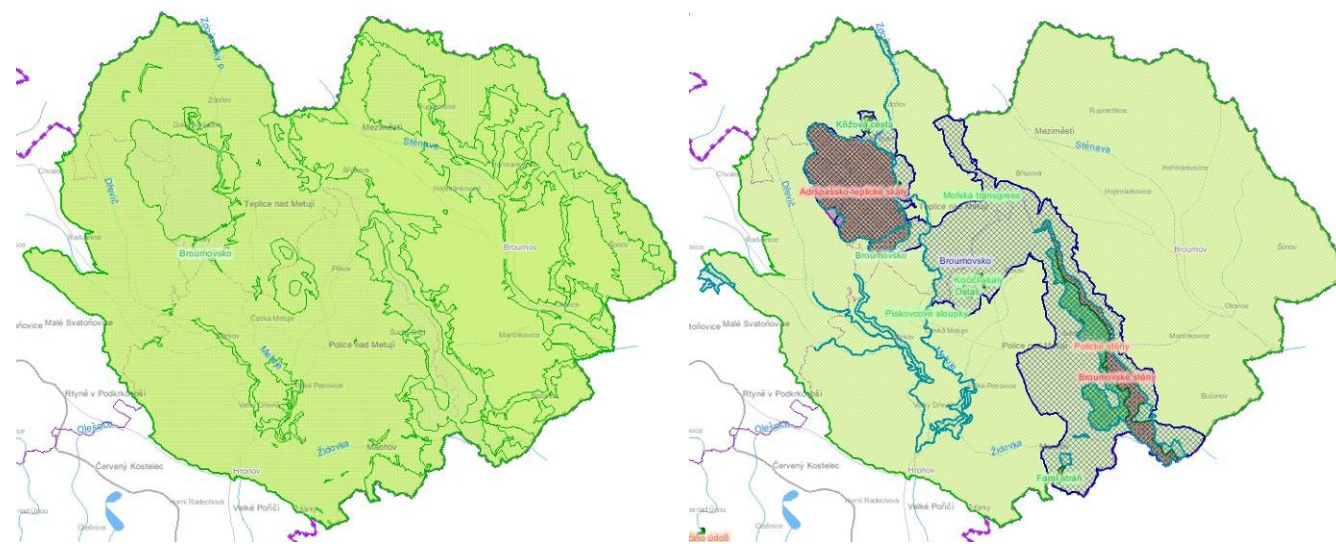
Evropsky významná lokalita Vladivostok – lokalita modráska bahenního, modráska očkovaného.

Evropsky významná lokalita Žaltman – smíšené jasanovo-olšové lužní lesy temperátní a boreální Evropy, extenzivní sečené louky nížin až podhůří, bučiny asociace *Luzulo-Fagetum* a *Asperulo-Fagetum*.

Na území CHKO se nachází několik **památných stromů**:

Bartoňovy jasan, Buky u Janovic, Adršpašská lípa, Barešova lípa, Berkova lípa, Bezděkovský dub, Bohadlova lípa, Hraniční buk, Hrnčířův jasan, Husitská lípa, Janovická lípa, Klášterní dub v Broumově, Kosova lípa, Lípa na Krčmově, Lípa u Šimočků, Maixnerova lípa, Obecní lípa, Šrůtkova lípa, Štajerova lípa, Vavřenova lípa, Verněřovická lípa

(Ústřední seznam ochrany přírody, AOPK ČR, <http://drusop.nature.cz>)

Obr. 1.4.10, 1.4.11: Zonace CHKO Broumovsko, MZCHÚ a Natura 2000 na území CHKO. (Ústřední seznam ochrany přírody, mapová aplikace, <http://drusop.nature.cz>)

1.4.3 Specifické rysy území – kulturní a historické podmínky

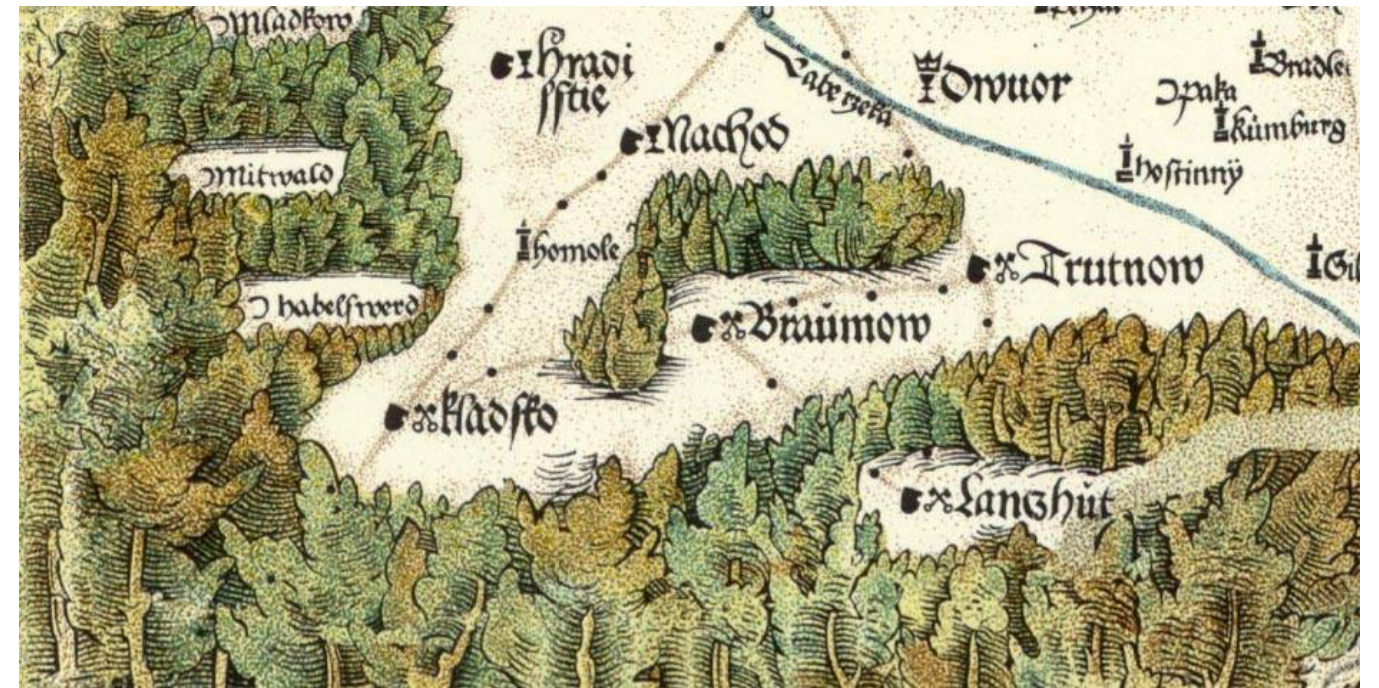
1.4.3.1 Dějiny osídlení a vývoj krajiny

Dnešnímu Broumovsku vtiskla tvář středověká kolonizace ve 13. století. Historie osídlování krajiny však začíná již ve starší době kamenné – paleolitu – na horním toku Metuje a Stěnavy. Paleolitické lovce sem lákaly především průsmyky spojující údolí Metuje s Kladskou kotlinou a jejím prostřednictvím i s Dolnoslezskou nížinou. Jednoznačně je zde doložena až přítomnost mladopaleolitických lovců, jak ukazují archeologické nálezy z Náchoda-Pihova, Police nad Metují, Stárkova, Verněřovic a Woliborzu u Nové Rudy.

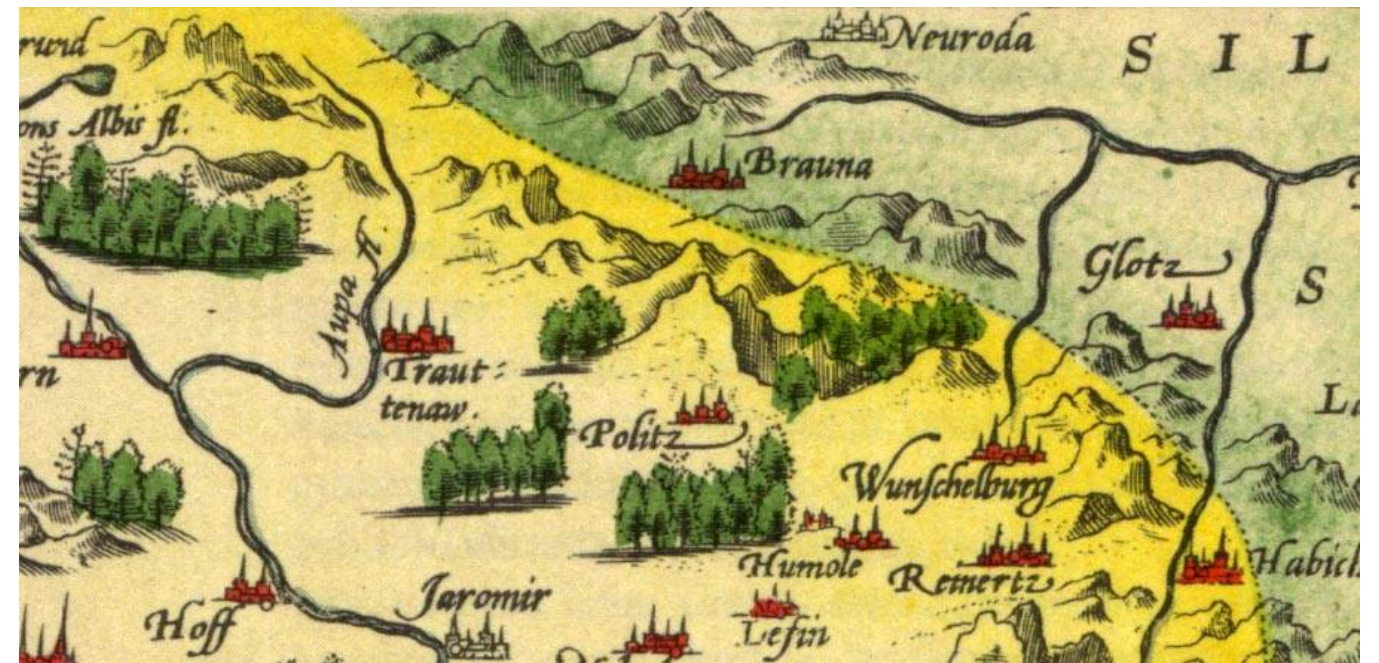
S nástupem zemědělské civilizace v polovině 6. tisíciletí vysoko položenou, relativně chladnou a vlhkou krajinu první zemědělci neosídlili. Kamenné neolitické a eneolitické sekery a mlaty nalezené v údolí Metuje (Náchod, Zličko, Police nad Metují) a Stěnavy (Božanov, Gajów, aj.) však napovídají, že zdejšími průsmyky patrně procházela stezka spojující Českou kotlinu s úrodnými nížinami Dolního Slezska. Osídlení se do Kladské kotliny vrací až na počátku mladší doby bronzové. V této době sem z Dolního Slezska pronikají početné skupiny lidu lužických popelníkových polí, který posléze kolonizuje i celé severovýchodní Čechy. Teplé a suché subboreální klima umožnilo tomuto lidu se usadit i v poměrně vysoko položených oblastech. Osídlení postupuje i proti proudu Stěnavy a dostává se až na samé hranice Broumovska, ne-li ještě dál. Archeologickými nálezy z Adršpachu je osídlení na Broumovsku nezvratně doloženo až v době laténské (400 let př. Kr. až přelom letopočtu). Je však otázkou, zda se zde usadili přímo etničtí Keltové, kteří během své expanze obsazují severovýchodní Čechy, Kladskou kotlinu i Dolní Slezsko, nebo se do těchto míst uchyluje latinizovaný lid popelníkových polí, či dokonce skupinka przeworského obyvatelstva ze Slezska. V době římské (přelom letopočtu – 375) již zdejší osídlení takového rozsahu zdaleka nedosahuje. Germáni obsazují pouze střed Kladské kotliny. Nálezy římských mincí nicméně naznačují, že údolím Stěnavy až k průsmykům do údolí Svidnické Bystřice vedla jedna z vedlejších větví jantarové stezky. Po odchodu posledních germánských osadníků z Kladské kotliny na přelomu 4. a 5. století zdejší krajina definitivně pustne a zarůstá pralesem. S výjimkou nevelkého ostrůvku sídel kolem slavníkovského, později přemyslovského pohraničního hradu v Kladsku, zůstal tento pohraniční hvozď po téměř celý raný středověk neobydlen.

K prvním změnám dochází teprve v polovině 12. století v souvislosti s výraznějším sídelním rozvojem v centru Kladské kotliny. Osídlení postupující proti proudu řeky Stěnavy mohlo ještě před polovinou 13. století dosáhnout až na Broumovsko. Osídlování méně příznivé krajiny na horním toku Metuje postupovalo zřetelně pomaleji. Sídelní hranice se na přelomu 12. a 13. století posunula pouze ke Starému Městu nad Metují. Tuto skutečnost příliš nezměnila ani nevelká kolonie mnichů z Břevnovského kláštera, kteří se podle listinných falz domněle datovaných do let 1213 a 1229 usadili v místech dnešní Police nad Metují.

Zásadní zlom v dějinách Náchodska, Stárkovska, Teplicka, Policka a Broumovska přináší až mohutná kolonizační vlna v polovině 13. století. Král Václav I. pověřil kolonizací Náchodska Hrona z rodu Načeraticů, Stárkovsko obsazovali příslušníci rodu erbu zlatého třmenu. Přibližně ve stejné době zahájil se souhlasem posledních Přemyslovců kolonizaci Policka a Broumovské kotliny, původně součásti Kladska, také benediktinský klášter v Břevnově. Nové vesnice byly vesměs vysazovány na českém právu. Pouze na Broumovsku byla většina vesnic založena na základě emfyteutického (zákupního) práva, převážně za účasti německých kolonistů. Několik emfyteutických vsí bylo založeno také na Policku. Struktura sídel, která se stabilizovala na konci kolonizace, se až na některé výjimky (např. vesnice nově založené ve druhé polovině 16. století – Březová, Hony, Slavný nebo v 19. století Benešov) již fakticky nelišila od současnosti. Vesnické osídlení doplňovala centrální sídliště městského charakteru, v nichž se soustřeďovala řemeslná výroba a kde probíhaly místní trhy. Do druhé poloviny 13. století spadá založení Stárkova na území kolonizovaném rodem erbu zlatého třmenu. Poloha této osady na bezvýznamné komunikaci postupně vedla ke stagnaci a Stárkov se stal městečkem až v roce 1573. Centrem území kolonizovaných benediktiny se z počátku stává klášter a osada v Polici nad Metují. Později se centrum správy přesunulo do významnějšího Broumova. Který je na město povýšen až v roce 1348. V dalším desetiletí byl opevněn hradbami. Osadu spolu se správním hradem založil břevnovský klášter. Půdorys Broumova nese typické znaky slezské kolonizace.

Obr. 1.4.12: Broumovsko na Klaudyánově mapě Čech, 1518. (<http://www.staremapy.cz/antos>)
Mapa, jejímž autorem byl Mikuláš Klaudyán, je orientována k jihu, nemá číselné ani grafické měřítko, ani zeměpisnou síť. Důležité cesty jsou na zachovaném výtisku ručně okolorované a řadí tuto mapu také mezi první mapy cestovní (tečkami jsou označeny vzdálenosti v mílich) – cesta z Náchoda do Kladska, z Kladska přes Broumov do Trutnova a do slezského Landeshutu (dnešní Kamienna Góra). Klaudyánova mapa, zhotovená v roce 1518 v Norimberku, je první mapou zemského celku ve střední Evropě a sloužila po celá desetiletí jako podklad pro zpracování četných dalších map. Zobrazení sídel hovoří o jejich tehdejší významu (odlišena města královská a poddanská) i o jejich náboženské orientaci (města katolická a kališnická). V mapě je zobrazen zalesněný hraniční hřbet i zalesněný masiv Polické vrchoviny. Ze sídel na území CHKO je zachycen Broumov a hrad Homole u Velkého Dřevíče (dnes zřícenina hradu postaveného ve 13. století jako panství rodu Panewitzů), z okolí Náchod, Trutnov, Landeshut a Kladsko. Tato mapa se stala součástí knih Sebastiana Münstera.

Obr. 1.4.13: Broumovsko na Crigingerově mapě Čech, 1568. (<http://www.staremapy.cz/antos>)
Crigingerova mapa je mnohem obsáhlejší než mapa Klaudyánova, ačkoliv ji Criginger kreslil doma, bez jakéhokoliv cestování. Do mapy jsou vloženy různé hospodářské údaje. Tato mapa se stala součástí atlasů Gerharda de Jode (1584) a Mercatora (1585). Ukazuje hranici českého království a Slezska. Ze sídel na území dnešní CHKO je zachycen Broumov (Brauna), Police nad Metují (Politz), hrad Homole (Humole), z okolí Kladsko (Glantz), Radków (Wunßchelburg), Náchod (Nahod) či Trutnov (Trauttenaw). Graficky je znázorněn dramatický reliéf Polické vrchoviny a Javořích hor.

Původní správní hrad byl přestavěn v opevněné proboštví, do kterého se dokonce po vyvrácení břevnovského kláštera husity v roce 1420 na jistou dobu přesunulo centrum benediktinského řádu. Zdrojem hospodářské prosperity města se stala soukenická výroba zaměřená převážně na export na vzdálenější trhy.

Sídelní strukturu nově kolonizovaných oblastí doplňovala feudální sídla, sdružující některé správní, centrální a obranné funkce. V období vrcholného středověku to byly především zeměpanské (Adršpach) a šlechtické (Skály, Střmen) hrady, benediktinské pohraniční hrádky, dále tvrze a svobodné statky, z nichž byla přímo spravována drobná pozemková držba. Jejich místo v 16. a 17. století začínají postupně zaujímat zámecká sídla (Skály, Stárkov, Teplice, Adršpach) a rezidenční dvory.

Středověké a raně novověké osídlení bylo poměrně často vystavováno destruktivním vlivům válek a epidemií. V 15. století to byly především husitské války a války s Matyášem Korvínem, v 16. století epidemie moru. Zvláště zničující dopad pak měla v první polovině 17. století třicetiletá válka a další epidemie moru.

Obr. 1.4.14: Broumovsko na Aretinově mapě Čech, 1619. (<http://www.staremapy.cz/antos>)
Tuto mapu vydal v roce 1619 Pavel Aretin z Ehrenfeldu. Mapa vznikla na základě prací zemských měřičů. Místopis je poměrně podrobný, je zde schematicky zakresleno členění českého státu (hranice krajů a hranice zemské). Mapa rozlišuje královská města, královská městečka, městečka šlechtická, hrady, tvrze, kláštery, městečka s hradem, vesnice s hradem, zlaté doly, doly stříbrné, cínové a železné, sklárny a lokality s minerálními vodami. Druhé vydání mapy vyšlo v roce 1632. Na základě této mapy byla zpracována v letech 1672 – 1676 mapa Čech v měřítku 1:256.000, kde je důkladně zpracováno pohraničí. Ze sídel na území CHKO je zachycen opět Broumov (Braumow), Police nad Metují (Polize), Adršpach (Adeßrpach) za hranicemi Radków (Wunßchelburg), Mieroszów (Friedland).

Po třicetileté válce je život poddaných i charakter krajiny na broumovském panství výrazně ovlivňován provozem benediktinského klášterního velkostatku. Broumovský urbář z let 1676 až 1677 ukazuje na značně rozšířené rybníkářství a chov ovcí, dokládá ale i nezemědělské provozy, například dehtářské pece, vodní mlýny, pily a lisovny oleje.

Výrazným krajinnotvorným prvkem se od 18. století stává nově budovaná barokní sakrální i světská architektura. Věhlasní stavitelé Kryštof a Kilián Ignác Dientzenhoferové se zasloužili o přestavbu polického i broumovského kláštera a vybudování architektonicky jedinečné skupiny osmi venkovských barokních kostelů, které tvoří významné krajinné dominanty.

Tvář krajiny na Broumovsku také poznamenává pás polních opevnění a vojenských táborů vybudovaných převážně za sedmileté války. Svěbytnou podobu krajiny a vesnicím vtiskla v 18. století také rozsáhlá výstavba zděné architektury (výstavné broumovské zděné statky, typický architektonický typ). Převážně z minulého století pochází i značná část výjimečně bohaté a kvalitní drobné sakrální architektury: kaple, křížové cesty a stovky pískovcových soch a křížů v obcích i ve volné krajině.

Obr. 1.4.15: Broumovsko na Vogtově mapě Čech, 1712. (<http://www.staremapy.cz/antos>)
Mapu (Historický a geografický popis Království českého) vydal v roce 1712 Mauritius Vogt. Mapa je důležitá nejen svou přesností, ale zejména popsanou hustou silniční sítí („první česká silniční mapa“). Kromě silnic jsou v mapě označeny různé zajímavosti (vinohady, teplé prameny). Oproti předchozím mapováním je zde zachycena poměrně hustá struktura sídel, z nichž na území CHKO vynikají Broumov (Braunau), Police nad Metují (Politz), Stárkov (Starkstell), Žacléř (Schatzlar), Šimperk (Schimberg) a další. Krajina je poměrně hustě osídlena a urbanizována.

Novověké osídlení na Broumovsku bylo značnou měrou formováno rozvojem textilní výroby. K tradičnímu soukenictví se přidružilo od druhé poloviny 17. století především domácí zpracování lnu a tkalcovství na vesnicích. Tato nová ekonomická aktivita umožnila většímu počtu dospělých osob zakládat vlastní rodiny (v porovnání s čistě zemědělskými oblastmi), což se v následujícím období projevilo ve značném nárůstu počtu obyvatel. Podle statistických údajů z počátku 70. let 19. století se Broumovsko dokonce řadilo mezi jednu z nejlidnatějších oblastí Čech. Od poloviny 19. století dochází k největšímu hospodářskému a následnému stavebnímu rozmachu. Textilní výroba se soustřeďuje do řady nově vznikajících továren, které zásadně mění tvář měst i některých vesnic (každá obec měla minimálně jednu továrnu).

Proběhla politická a správní reforma a katastrální mapování. Klíčovým faktorem pro rozvoj Broumovska bylo vybudování tzv. choceňské dráhy (1875), spojující Vídeň se Slezskem a Kladskem. Na ni pak navázalo železniční propojení Teplic nad Metují a Trutnova.

Počátek 20. století s sebou přináší národnostní nepokoje mezi českými a německými obyvateli a také hospodářskou krizi postupně prohlubovanou díky první světové válce. Prorakousky a všenněmecky orientovaní představitelé obcí na Broumovsku rozhodně odmítli vyhlášení československého státu 28. října 1918. Projevy odporu proti ČSR zcela neustaly ani po obsazení Broumovska českým vojskem a po převzetí moci pražskou vládou. Po několika letech hospodářské konjunktury a s tím souvisejícího

politického uklidnění, postihly Broumovsko po roce 1929 obzvlášť těžce důsledky světové hospodářské krize. Podobná situace nastala i v jiných oblastech s vysokou koncentrací textilní výroby.

V roce 1938 po Mnichovské dohodě bylo Broumovsko rozděleno – převážně německé Broumovsko a Teplicko bylo přiřazeno k Říši, Policko k protektorátu. Po válce prošlo Broumovsko dramatickým vývojem, který se těžce podepsal na obyvatelstvu i krajině. Lze vyjmenovat minimálně pět historických mezníků, z nichž každý znamenal citelný negativní zásah do osídlení, hospodářství i stavu krajiny: v letech 1945–47 vyhnání Němců, osídlování pohraničí, v roce 1948 vítězství komunistů a počátek kolektivizace, v roce 1960 zrušení okresu Broumov, od roku 1970 počátky budování socialistické vesnice – tato snaha vrcholila v roce 1985 integrací obcí v okrese Náchod (program střediskových obcí).

Téměř úplná výměna obyvatel, doprovázená přerušením všech tradičních forem společenského a kulturního života, poznamenala těžce život oblasti na několik desetiletí. Noví osídlenci neměli velké zkušenosti se zemědělstvím ani vztah k půdě, proto se JZD zakládala na Broumovsku snadněji než na Policku. Některá družstva se však brzy rozpadla a patronát nad nimi napříště musely převzít průmyslové podniky. Přesto bylo ještě v roce 1956 pouze 22% okresu v rukou družstev, zbytek vlastnili soukromníci. Vznikly státní statky Broumov a Teplice. V roce 1960 drželi soukromníci už jen 3% plochy půdy. Kolektivizace vedla ke scelování polí, náhradě původních zemědělských plodin (len, brambory aj.) novými a k nadměrným melioracím.

Rozvoj socialistické vesnice znamenal definitivní rozpad tradičních vazeb, vznik střediskových obcí, slučování JZD v obří Státní statek Teplice (jeden z největších v republice), velkou a necitlivou výstavbu (nákupní střediska, velkochovy). Masivní správní i hospodářská centralizace i snaha kulturně připodobnit venkov městu přinesla kontraproduktivní výsledky, nárůst migrace obyvatelstva a jeho stárnutí, snížení počtu škol, vymizení malotřídek, převládání nekvalifikovaných učitelů, degradaci kulturního života a občanského sebevědomí.

Ačkoli došlo v roce 1989 k zásadní politické změně, řada problémů minulého období přetrvává a některé se dokonce vlivem centralizace a dopady volného trhu na venkov prohloubily. Broumovsko trpí mnoha neduhy sudetského pohraničí a podhorského kraje.

(výťah z Plánu péče o Chráněnou krajinnou oblast Broumovsko na období 2003-2012)

1.4.3.2 Lidová architektura na území CHKO Broumovsko

Zásadní význam pro osídlení oblasti Broumovska měla mohutná kolonizační vlna v polovině 13. století. Významnou roli zde sehrál benediktinský broumovský klášter, který svými aktivitami vtiskl novou tvář celé krajině. Při kolonizaci vznikla v tomto prostoru jednotná síť vesnic, pro kterou je charakteristická zástavba podél potoků, stoupající k úpatí zalesněných kopců – tzv. **údolní lánový typ půdorysu vesnic**. Kolmo na břehy potoka byly rozměřeny úseky přidělené jednotlivým usedlostem. Nejblíže za usedlostí byly pole, pak následovaly louky a les. Vznikl zde specifický typ usedlosti tzv. **francký dvorcový statek**. Vesnice lánového typu nemají náves, neboť prvotní zde bylo umístění usedlostí co nejbližší polnostem.

Většina vesnic na Broumovsku byla založena na základě zákupního práva s převažující účastí německých kolonistů. Ke konci kolonizace byla sídelní struktura již prakticky definitivní a její součástí byla feudální sídla s obrannou, správní a centrální funkcí – zeměpanské a šlechtické hrady, benediktinské pohraniční hrádky a dále tvrze a svobodné statky. V 16. a 17. století přebírají postupně jejich funkci zámky a rezidenční dvory. Součástí vesnického sídla a krajiny na Broumovsku jsou v 17. století i technické stavby jakými jsou vodní mlýny, lisovny oleje, pily či dehtářské pece.

K velkorysé barokní obnově broumovského panství došlo zejména po polovině 17. století, kdy nastoupil opatský úřad Tomáš Sartorius (1630-70) a Othmar Zinke (1664-1738). Vznikla tak jednotná tvář **vesnických kostelů**, které obohatily oblast o významné krajinné dominanty. Nově byly postaveny kostely sv. Máří Magdaleny v Bočanově, sv. Barbory v Otovicích, sv. Markéty v Šonově, Nejsvětější Trojice v Heřmánkovicích, sv. Jakuba Většího v Ruprechticích, sv. Anny ve Višňově, sv. Michaela

Archanděla ve Verněřovicích a kaple Hvězda v Broumovských stěnách. Kostely bývají umístěny excentricky ve vyvýšené poloze při okraji zástavby.

Barokní stavební zkušenosti byly posléze uplatňovány i při klasicistních úpravách měšťanských domů v Broumově a staly se tak základem jednotného stylu stavební činnosti u specifického typu lidové architektury – tzv. **broumovského zděného statku**, který se vyvinul kolem poloviny 19. století. Velké usedlosti, které mnohdy dosahují monumentálního měřítka, jsou situovány na samé hraně údolí nad potokem. Níže položenou nivní část vyplňují menší chalupy, jakými jsou obecní stavby, domky bezzemků – domkářů a chalupníků.

Klasicistní dvorcový statek Broumovska má jednotnou výzdobu fasád obytného i hospodářského stavení. Zásadní štuková výzdoba objektů se projevuje na štítovém průčelí, které je členěno římsami, lisenami, pilastry, slepými arkádami, reliéfy a výklenky pro plastiku světců. Charakteristické jsou zaklenuté vstupní portály s nikami a dvojicí kamenných sedátek. Vstupy do objektů jsou často orámovány kamenným ostěním s klasicistním dekorem. Výzdoba fasád je jak na obytných tak i hospodářských budovách. Součástí usedlostí je vejmínek, který je s obytnou budovou propojen vstupní bránou a většinou má okapovou orientaci vzhledem ke komunikaci. V tzv. koutové poloze bývá k obytnému objektu připojen místo vejmínku špýchar. Stodola stojí naproti hlavní budově se štítem orientovaným do údolí. Dvůr uzavírá kůlna otevřená do dvora.

Pro broumovské statky je charakteristický komoro-chlévní půdorys domu, kdy v podélné ose je za světnicí a vstupní síní domu komora a vedle komory je úzký průchod do chléva. Ve světnici je klenutí, nesené jedním masivním pískovcovým sloupem. Budova je zakončena stájí, která je rovněž někdy zaklenuta do kamenných sloupů. Štítové domy jsou velice vysoké dvoupatrové. V prvním patře jsou pokoje a komory a v dalším patře jsou komory pro uskladnění obilí. Prostory nad chlévy sloužily pro uskladnění sena.

Zápazí bývají vyskládána z pískovcových kvádrů, které se používaly i na budování mostků, vyrovnávacích zídek a podezdívek, které dosahují mnohdy i výšky patra. U některých statků se dochovaly i vjezdové brány s nadpražím zdobeným pískovcovými plastikami. Oplocení se dochovalo ojediněle a byla tvořena pískovcovými sloupky se vsazenými břevny.

Pro CHKO Broumovsko je typickou stavbou i roubený dům horského podkrkonošského a slezského typu. Charakteristická jsou prostá a tvarově jednoduchá stavení, kdy obytná část je spojená se stájí a chlévy. Velké množství chalup se vyznačuje vysokým strmým štítem, který v této oblasti přežíval až do konce 19. století. U některých chalup se objevují u střešních náběžky. Od poslední čtvrtiny 19. století se stavěly domy s mírnějším sklonem střešy a poměrně širokým průčelím. Lomenice jsou jednoduše bedněné prkny kladenými na svislo a ve vrcholu jsou deštěny klasovitě do středního švu.

Kromě sídel v údolních jsou v CHKO Broumovsko zastoupena i sídla v náhorní poloze. Některá sídla v pozdější době ztrácejí svůj původní liniový charakter a rozvíjejí se nepravidelně, paprscitě či v kombinaci obojího.

Celý prostor CHKO Broumovsko dotváří kromě monumentálních sakrálních staveb kříže, plastiky, křížové cesty a drobné kapličky.

1.4.3.3 Kulturní dominanty

Je evidentní, že kulturní dominanty hrají v krajině významnou roli a spolupodílejí se na utváření její identity, jedinečnosti a nezaměnitelnosti. Dominantou obecně je převládající, řídicí složka v něčem. V architektuře se jedná o pohledově významný motiv v architektonickém útvaru sídliště, vyvrcholení kompozice hmot architektonického díla, ovládající v pruhu nebo v celkovém pohledu stavbu nebo skupinu staveb. Dominantou krajiny obecně je její převládající, hlavní, základní složka, převládající prvek v konfiguraci hmotných prvků krajinné scény určující její ráz, přičemž krajinné dominanty jsou podle původu typizovány na přírodní, kulturní nebo smíšeného původu, dále na historické a soudobé. Dominanta zpravidla ovládá a uzavírá kompozici celku, je vyvrcholením situace. Jestliže jde o mimořádně významnou dominantu, může mít a zpravidla má pro celkovou kompozici prostoru určující, organizující význam.

Kulturní dominanta krajiny je člověkem bezprostředně vnímaný výsledek lidské činnosti v krajině. Může to být krajinný prvek či složka v krajině nebo to jsou dochované stopy kultivace krajiny, jejichž význam je nesporný z historického hlediska, architektury či jiného oboru lidské činnosti a které ve svém projevu převládajícím způsobem ovlivňují znaky charakteristik krajinného rázu. Jestliže estetická hodnota historických dominant je zpravidla jednoznačně kladná, bývá estetická hodnota soudobých kulturních dominant z hlediska krajinného rázu rozporná. Z definice vyplývá, že se nemusí jednat pouze o dominanty výškové – zpravidla umocněné terénní konfigurací, ač tyto jsou nejčastěji tak vnímány, ale i o dominanty plošné či o dominantní působení opakujícího se prvku. V těchto případech můžeme hovořit o dominantních rysech krajiny.

Jako kulturní dominanty je na území CHKO Broumovsko nutné chápat zejména „**broumovskou skupinu kostelů**“. Tento pojem označuje v české barokní architektuře početný soubor farních venkovských kostelů, které vznikly na klášterním zboží spojeného břevnovsko-broumovského kláštera. Byly vybudovány z velké části v relativně krátkém období první čtvrtiny 18. století jako dílo opata Othmara Zinka a jedné stavitelské rodiny Dientzenhoferů:

klášter s kostelem sv. Vojtěcha v Broumově (Braunau), 1661 až 1617 (Carlo Lurago, Martin Reiner, Martin Allio, Kryštof Dientzenhofer, Kilián Ignác Dientzenhofer) – mimořádně rozsáhlý klášterní komplex představuje z typologického hlediska impozantní ucelený soubor dokumentující vývoj barokního slohu i velkorysost jeho stavebníků.

kostel sv. Václava v Broumově (Braunau), 1728 až 1729 (Kilián Ignác Dientzenhofer) – Kostel je komponován na půdorysu řeckého kříže. Vnější sevřena hmota chrámu je členěna jednoduchými lesénovými rámci s akcentem na hlavní průčelí se štítovým nástavcem.

kostel sv. Jiří a sv. Martina v Martínkovicích (Märzdorf), 1690 až 1692 (Jan Křtitel Allio) – Chrám je situován v dominantním postavení na strmém vrchu na křižovatce dvou stoupajících komunikací na konci vesnice. Skutečnost, že do organismu chrámu byla včleněna starší věž, dokládá, že byl situován do původního jádra středověké obce, která se později rozvíjela podél jižněji položeného potoka. Kostel je půdorysně koncipován na obrazci ve tvaru řeckého kříže. Hlavnímu průčelí dominuje tabulový volutový štít v zjednodušeném toskánském stavebním řádu. Věž byla při barokní nástavbě nastavena a kryta bání. Přípotoční lánová ves Martínkovice, táhnoucí se v délce 5 km od Velké kupy (708 m. n. m.) v masivu Broumovských stěn až k řece Stěnavě, vznikla ve 13. století za opata Martina (*Martini villa*) v rámci kolonizace krajiny řádem benediktinů. Původní zemědělsky charakter obce dokládají dosud typické statky. K významným památkám kromě kostela a fary patří dvě křížové cesty a kaplička sv. Anny z roku 1798.

kostel sv. Michaela Archanděla ve Vernéřovicích (Deutsch-Wernersdorf), 1719 až 1720 (Kryštof Dientzenhofer)

Orientovaný kostel je situován na vyvýšeném návrší paralelně s rozvinutou ulicovou zástavbou vsi nedaleko křižovatky na sebe kolmých přístupových cest od Bohdašína a Meziměstí. Kostel doplňuje působivý komplex hřbitova s ohradní zdí, farou a dnes zbořeným hospodářským dvorem. Hmotu kostela definuje robustní ovál s kontrastní štíhlou věží. Půdorys chrámu je vytyčen na protaženém oválu se symetricky připojenými přístavbami předsíně a sakristie na hloubkové ose. Obec Vernéřovice, založena ve 2. polovině 13. století za kolonizace Broumovska jako ves lánového typu, se táhne údolím potoka zpod Mirošovských stěn (Buková hora 638 m. n. m.). Do roku 1434 nepatřila ke klášternímu panství. Kromě kostela a nově opravené hřbitovní kaple (dnes Kaple dobré vůle) je na úpatí Mirošovských stěn původně významné poutní místo u studánky s kapličkou, kaplí sv. Anny z roku 1904 a zbytky křížové cesty.

kostel sv. Jakuba Většího v Ruprechticích (Ruppersdorf), 1720 až 1722 (Kryštof Dientzenhofer)

Dnešní kostel je situován na mírném návrší při vjezdu do obce na jejím jižním okraji. Je orientován s drobnou odchylkou k severovýchodu při křižovatce příjezdových cest směrem na Jetřichov a Meziměstí. Původně celý areál se hřbitovem obtékaly dvě vozové cesty, z nichž jedna později zanikla. Osový akcent vstupu zdůrazňuje vstupní brána s konkávně seřiznutými nárožními, která se snižuje a ustupuje vzad. Tuto promyšlenou kompozici, jejíž součástí je i budova fary z roku 1735, narušilo zřetelně rozšíření hřbitova. Na hřbitově je původně pozdně gotická zvonice z 15. století, upravena barokně. Jednoznačně definovaný půdorys kostela ve tvaru protaženého

oktogonu se výrazně projevuje i v jeho vnější hmotě. Prosperující zemědělská obec v údolí potoka pod nejvyšším vrcholem Javořích hor – Ruprechtickým Špičákem (880 m. n. m.) byla založena kolem roku 1250.

Kostel sv. Barbory v Otovicích (Ottendorf), 1725 až 1726 (Kryštof Dientzenhofer)

Kostel je situován u křižovatky cesty do Martínkovic zhruba v polovině obce, která sleduje tok říčky Stěnavy a dálkovou komunikaci do Slezska. Původní orientace staršího chrámu i jeho umístění byly změněny tak, že průčelí kostela bylo v těsném dotyku obráceno k hlavní komunikaci. Opticky je kostel vázán směrem k věži nedalekého kostela v Martínkovicích. Původně stál na rozlehlém volném prostranství, které bylo později zastavěno. Exteriér přesně kopíruje dispozici založenou na půdorysu protaženého oválu s osmi přidanými vedlejšími prostorami. Typická údolní lánová ves Otovice se rozkládá v délce 4 km podél řeky Stěnavy až na státní hranici s Polskem v trase historické obchodní stezky do Kladska. První připomínka je z poloviny 13. století (*villa Ottonis*). V obci byly kromě kostela škola, rychtářství, mlýny na Stěnavě, rybníky. Dodnes jsou dochovány statky broumovského typu, klášterní dvůr a barokní (Umlaufův) mlýn, snad z roku 1772.

kostel Všech Svatých v Heřmánkovicích (Hermsdorf), 1722 až 1723 (Kilián Ignác Dientzenhofer)

Kostel je situován na mírném návrší v polovině obce nad křižovatkou úvozové cesty vedoucí do Ruprechtic. Kostel je netradičně orientován k západu tak, aby byla podtržena jeho urbanisticky exponovaná pozice. Zapadní průčelí je směřováno kolmo na vozovou cestu s alejí a osově na budovu protilehlé fary a dále směrem k hraničnímu hřebenu. V pohledu z hlavní příjezdové komunikace od Broumova se v odstupu uplatňuje široce rozkročená silueta jeho boční fasády. V areálu hřbitova je objekt márnice. Kostel je koncipován jako výrazně protažená centrála, jejíž podélnou osu akcentují pravoúhlé přístavky věže a sakristie. Obec se táhne v délce přes 5 km údolím potoka od Jedlového vrchu (733 m. n. m.) v Javořích horách až k řece Stěnavě na prahu města Broumova. Vesnice vznikla v první etapě kolonizace krajiny kolem roku 1255. První písemná zmínka pochází z roku 1353.

Kostel sv. Anny ve Vižňově (Wiesen), 1724 až 1727 (Kilián Ignác Dientzenhofer)

Zdaleka viditelná krajinná dominanta stojí na mírném návrší zhruba v polovině dlouhé obce sledující tok potoka a páteřní komunikaci z Meziměstí. Opačně orientovaný kostel je obrácen čelně k této hlavní komunikaci. Jeho osa míří k vrcholu Ruprechtického Špičáku a věž kostela je zřejmě v optickém kontaktu s dalšími chrámy. Kostel obklopoval dnes výrazně rozšířený hřbitov s branou osově situovanou k průčelí. Podélná osmiúhelníková centrála modifikuje půdorys užitý v Heřmánkovicích. Obec Vižňov, ležící 2 km severně od Meziměstí na Dobrohoštském potoce a táhnoucí se až k úpatí Javořích hor (Březový vrch 742 m. n. m.), byla založena v polovině 13. století a byla panstvím panů z Adršpachu. Pod správou broumovského kláštera přešla až roku 1434, když původně zahrnovala Horní Vižňov (dnešní Vižňov) a Dolní Vižňov (dnes Meziměstí).

Kostel sv. Prokopa v Bezděkově nad Metují (Bezdiek), 1724 až 1727 (Kilián Ignác Dientzenhofer)

Chrám stál původně zcela o samotě na vyvýšeném místě na okraji obce. Boční situace nad terénním zlomem otevírá daleké výhledy do kraje. Průčelí je situováno k budově přestavěné fary, kterou s kostelem spojuje lipová alej se sochou sv. Jana Nepomuckého. V prodloužení směřuje osa hlavního průčelí pohledově ke křižovatce cest do Machova, Náchoda a Police. K závěru kostela je připojen hřbitov s ohradní zdí a dvěma symetrickými branami při vstupu do chrámu. Při nich stojí pozdější kamenné sochy Ukřižování se sv. Vojtěchem a Václavem a P. Marii Bolestnou. Komplex doplňuje škola z roku 1873. Vnější hmota chrámu s půlkruhovým závěrem a bočními rizality s okosenými rohy kopíruje dispozici na křížovém půdorysu. Obec Bezděkov na výšině nad údolím řeky Metuje byla založena břevnovským klášterem pravděpodobně v polovině 13. století. První písemná zpráva je datována rokem 1358.

Kostel sv. Markéty v Šonově (Schöna), 1726 až 1730 (Kilián Ignác Dientzenhofer)

Kostel charakterizuje zcela mimořádná urbanistická situace, využívající rafinovaně charakter terénu i dálkové pohledy ze silnice Šonov – Broumov. Byl vystavěn v táhlém svahu nad vesnicí vedle původní trasy cesty do Broumova. Výrazně diagonální natočení směrem k hřebenu sleduje původní komunikaci. Promyšlená pozice těsně pod terénním zlomem umožňuje uplatnění jeho věží v dálkových pohledech. Kostel není orientován v tradiční ose východ – západ, ale je natočen tak, že jeho průčelí je přesně v ose broumovského kláštera. Ojedinelou půdorysnou kompozici

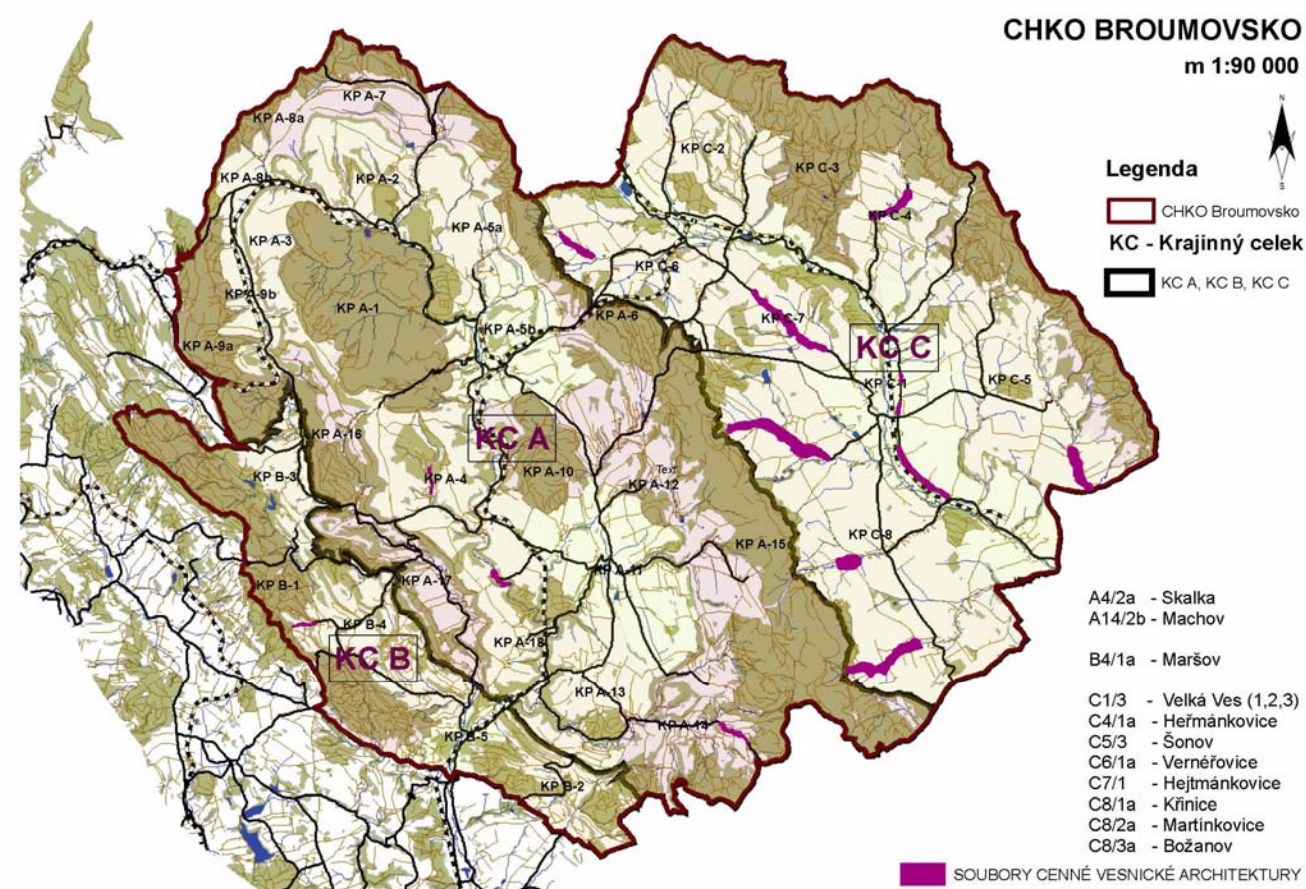
tvorí zhruba obdélňá hlavní loď se symetrickými přístavbami. Nejdlejší obec Broumovského výběžku, táhnoucí se v délce téměř 6 km podél potoka pod východním hřbetem Javořích hor (Rudný vrch 654 m. n. m., Vysoká 715 m. n. m., Homole 648 m. n. m.), byla založena ve 2. polovině 13. století německými kolonisty. Obec byla výrazně zemědělská, patřil k ní však i porfyrový a melafyrový lom.

Kostel sv. Maří Magdalény v Božanově (Barzdorf), 1737 až 1740 (Kilián Ignác Dientzenhofer)

Kostel je situován na mírném návrší při křižovatce cesty Broumov – Martínkovice zhruba v polovině vesnice táhnoucí se kolem Božanovského potoka. Je stranově obráceně orientován tak, aby stál paralelně s touto komunikací a průčelím směrem k silnici. Součástí areálu je hřbitov s ohradní zdí a vstupní branou z 16. století i nedaleká barokní sýpka. Základním půdorysným obrazcem, nad kterým byl chrám vyzdvižen, je čtverec s okosenými rohy, ke kterému jsou v podélné ose paralelně připojeny příčně situované ovály předsíně a chóru. Obec Božanov leží v údolí Božanovského potoka pod Božanovským Špičákem (772 m. n. m.) a Korunou (769 m. n. m.), nejvyššími vrcholy Broumovských stěn. Vesnice vznikla již roku 1256. Význam Božanova vzrostl díky pískovcovému lomu, který dodával velký objem materiálu pro stavbu broumovského kláštera i dalších staveb, několik dolů v místě dodávalo stavební pisek.

Kaple Hvězda, 1723-1733 (Kilián Ignác Dientzenhofer)

Mimořádná situace kaple vyplývá z její polohy na samé hraně pískovcové stěny příkře spadající do údolí. Tvarově bohatá stavba z pískovcových kvádrů vyrůstá organicky jako krystal ze skalního masivu. Z terasy při kapli lze přehlédnout celé broumovské panství. Kaple v tak dominantní poloze sřežila svým věčným světlem symbolicky kraj jako maják viry, záštity, ochrany a křesťanského požehnání. Osový přístup akcentuje kamenný most. Vnější hmota stavby je formována útvarem pravidelné pěticípé hvězdy.

Obr. 1.4.16: Soubory cenné vesnické architektury. (Atelier V)

1.4.4 Specifické rysy území – vizuální aspekty

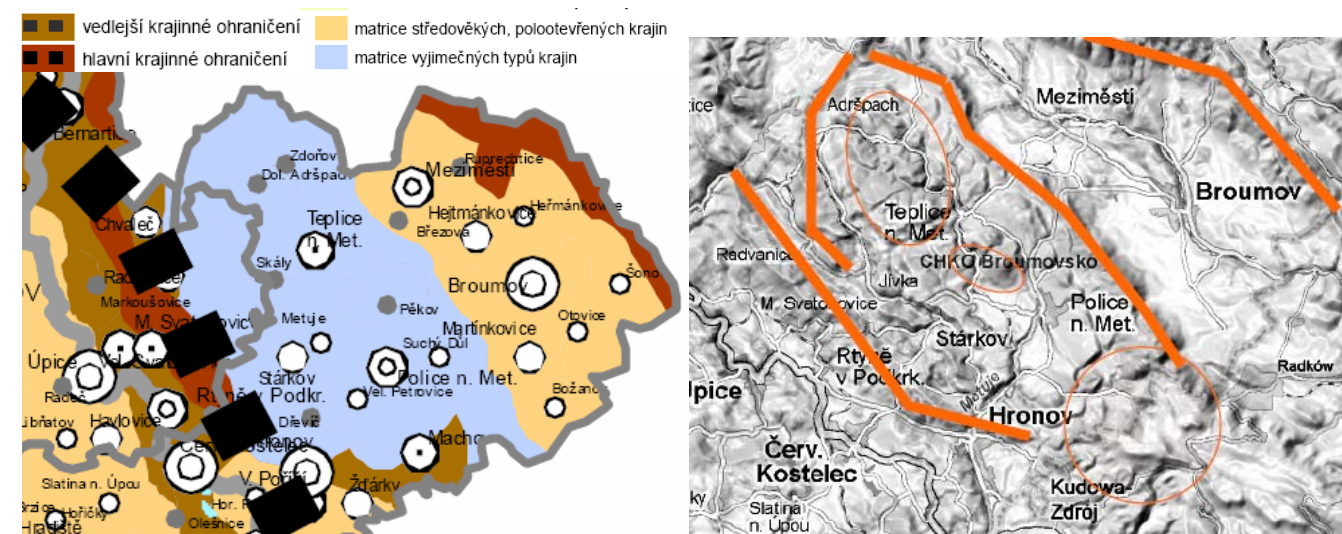
Charakter krajiny je kategorií především vizuální. Nejvýznamnější jsou tedy vizuální (obecněji percepční) vlastnosti krajiny. Vizuální scéna však odráží cennost a hodnoty přírodní, kulturní a historické a vyjadřuje tak i vlastnosti a hodnoty nehmotné povahy – významy a děje. Vizuální charakteristiky (vizuální projevy – znaky – přírodní, kulturní a historické charakteristiky) jednotlivých segmentů krajiny jsou v této práci hodnoceny s ohledem na vizuálně vnímané jednotlivosti a vlastnosti – znaky a atributy krajinné scény a s ohledem na pojmy §12 zákona č. 114/1992 Sb. – zejména estetické hodnoty, harmonické měřítko a vztahy v krajině.

Estetické hodnoty krajiny, chápáné jako **vizuální atraktivnost krajinné scény**, se v objektivně definovatelné rovině odvíjejí od charakteru vymezení prostorů a vzájemné prostorové skladby, od konfigurace prvků a struktur a od specifických rysů (souborů znaků) vytvářejících takové atributy výraznosti charakteru krajiny, jakými jsou neopakovatelnost nebo jedinečnost vnímaných scénérií.

Znaky prostorové skladby se týkají morfologie jednotlivých prostorů a prostorové struktury, způsobu a čitelnosti vymezení prostoru, forem prostorů, rozměrů, měřítko, otevřenosti či uzavřenosti a vzájemné vazby prostorů – vizuálního propojení. **Konfigurace prvků prostorové skladby** se týká bodů a bodových struktur, linií a liniových struktur, ploch a plošných struktur, texturních a barevných struktur.

K atributům **výraznosti charakteru krajinné scény** patří neopakovatelnost a rozlišitelnost krajinných scénérií, přítomnost výrazných přírodních a přírodě blízkých scénérií, hodnoty zástavby (urbanistické struktury a charakteru zástavby) či rušivé a nepříznivé rysy a rozmanitost – diverzita prvků krajinné scény.

Vizuální scéna krajiny CHKO Broumovsko je výrazně rozlišitelná díky **mohutným prostorovým předělům a krajinným dominantám**. Jedná se především o vztah a rozdílný charakter tří ústředních prostorových jednotek – Adršpašsko-teplických skal, Broumovských stěn a masivu Ostaše a ohraničujících hřbetů a horských masivů – Žaltemského hřbetu na jihozápadě, Javořích hor na severovýchodě a Stolových hor na jihovýchodě.

Obr. 1.4.17: Typologie krajiny – prostorové předěly vymezují krajinu CHKO Broumovsko a vytvářejí dva základní typy krajiny ohraničené horskými hřbety. (Lów a spol.)

Obr. 1.4.18: Schéma krajinných předělů. (Atelier V)

Vzniká tak krajinná enkláva prostorově vymezená státní hranicí s Javořími a Stolovými horami, oddělená od vnitrozemí výrazným a k východu se vytrácejícím Žaltemským hřbetem a rozlišitelná vnitřní strukturou přírodních složek (zejména georeliéfu) a kulturním vývojem a strukturou

osídlení a zemědělské krajiny. V krajině se tak střídají krajinné celky vizuálně otevřené a přehledné z vyšších poloh – skládající se převážně z konkávních prostorů (Broumovsko, Policko), zcela ojedinělý celek – převážně konvexního tvaru – Teplicka s ústředním skalním masivem Adršpaško-teplických skal obklopeným kuestami, které dávají vyniknout dominantnímu významu skal a v neposlední řadě velmi členité celky Radvanické vrchoviny a okraje Stolových hor s drobnými uzavřenými prostory.

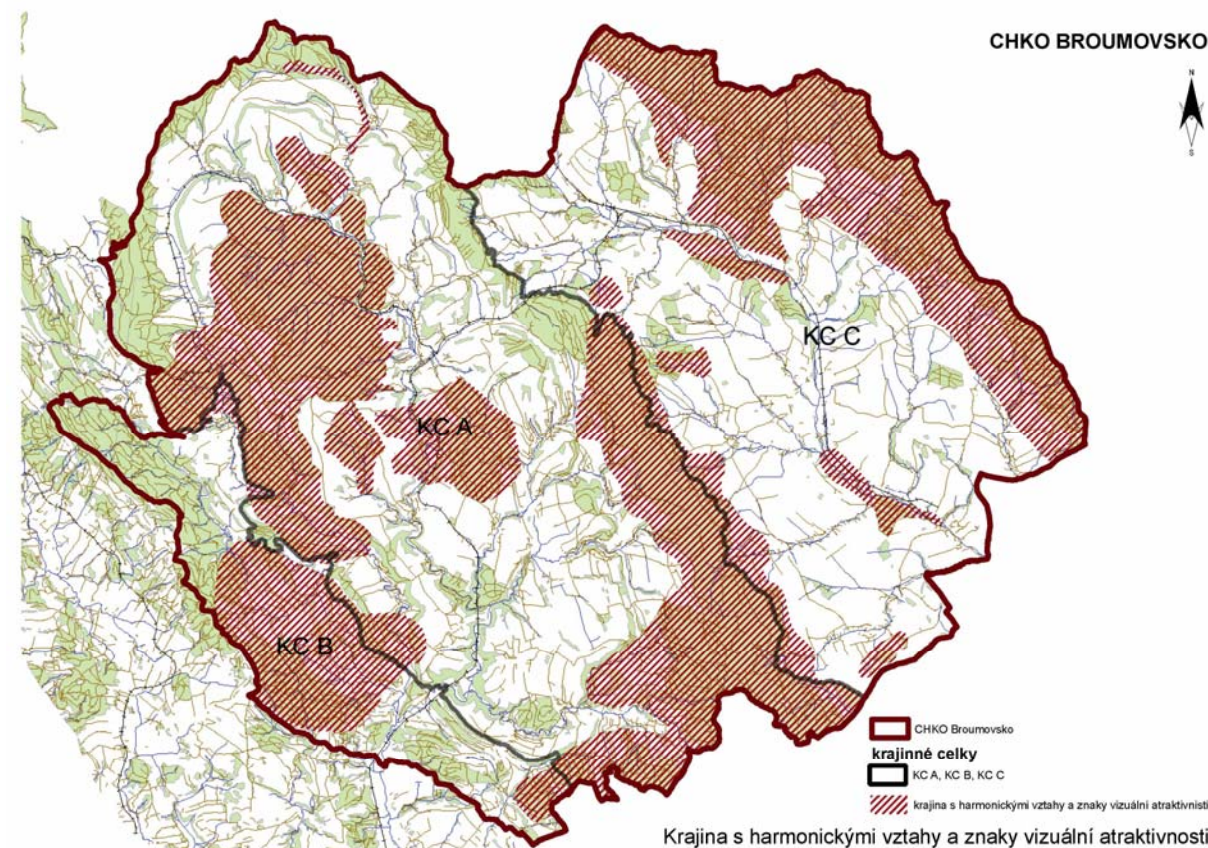
Z vizuálního hlediska vyniká celek Broumovska kontrastem otevřeného segmentu kulturní krajiny povodí Stěnavy a výrazných ohraničujících terénních horizontů Broumovských stěn (výrazná horizontála) a Javořích hor (výrazná konfigurace skupiny výšin Ruprechtického Špičáku). Kulturní krajina se vyznačuje otevřeností zemědělských ploch (kdysi členěných úzkými pásy pozemků lánových vsí) s historickým a kulturním těžištěm – městem Broumov a Broumovským klášterem, pravidelnou strukturou osídlení zemědělskými obcemi a strukturou kulturních dominant kostelů doplněnou drobnou sakrální architekturou. Vedle působivého projevu kulturních dominant a souborů a solitérů lidové architektury v krajinné scéně se v harmonických prostorových vztazích uplatňují především partie přiléhající k okrajům masivu Broumovských stěn a Javořích hor, ohraničujících prostor rozlehlého údolí Stěnavy. Většina zemědělských ploch bez členění struktur (rozptýlenou) zelení nevytváří harmonii měřítka a vztahů. Výjimku představují partie se zvlněným reliéfem, jakými jsou polohy severně od Otovic (Černý vrch – Vysoký břeh) nebo zajímavé lesní a mokřadní partie v okolí Jetřichova.

Celek Polické vrchoviny se vyznačuje dvěma odlišnými jednotkami spojenými prostorovým vztahem mohutného skalního masivu Adršpaško-teplických skal a nepřehlédnutelného masivu Ostaše vypínajícího se nad Polickou kotlinou. Vizuální atraktivnost, jedinečnost a působivost krajinného obrazu tkví především v jedinečnosti masivu skalních měst a v jejich ohraničení terénními stupni kuest. Tato území jsou zahrnuta do „krajiny s harmonickými vztahy a znaky vizuální atraktivnosti“ (skalní města) nebo do „krajiny s harmonickým měřítkem“. Prostor cenného sídla Police nad Metují je obklopen otevřenou zemědělskou krajinou, ohraničenou lesnatými horizonty signalizujícími přechod do velmi zajímavé prostorově členité krajiny při okrajích Broumovských stěn a Stolových hor. Právě v těchto okrajových partiích celku a v ústředním masivu terénní dominanty Ostaše lze hledat hodnoty krajiny s harmonickými vztahy a s vizuální atraktivností. Velký díl zemědělské krajiny obklopující Polici nad Metují není zahrnut do území s harmonickým měřítkem.

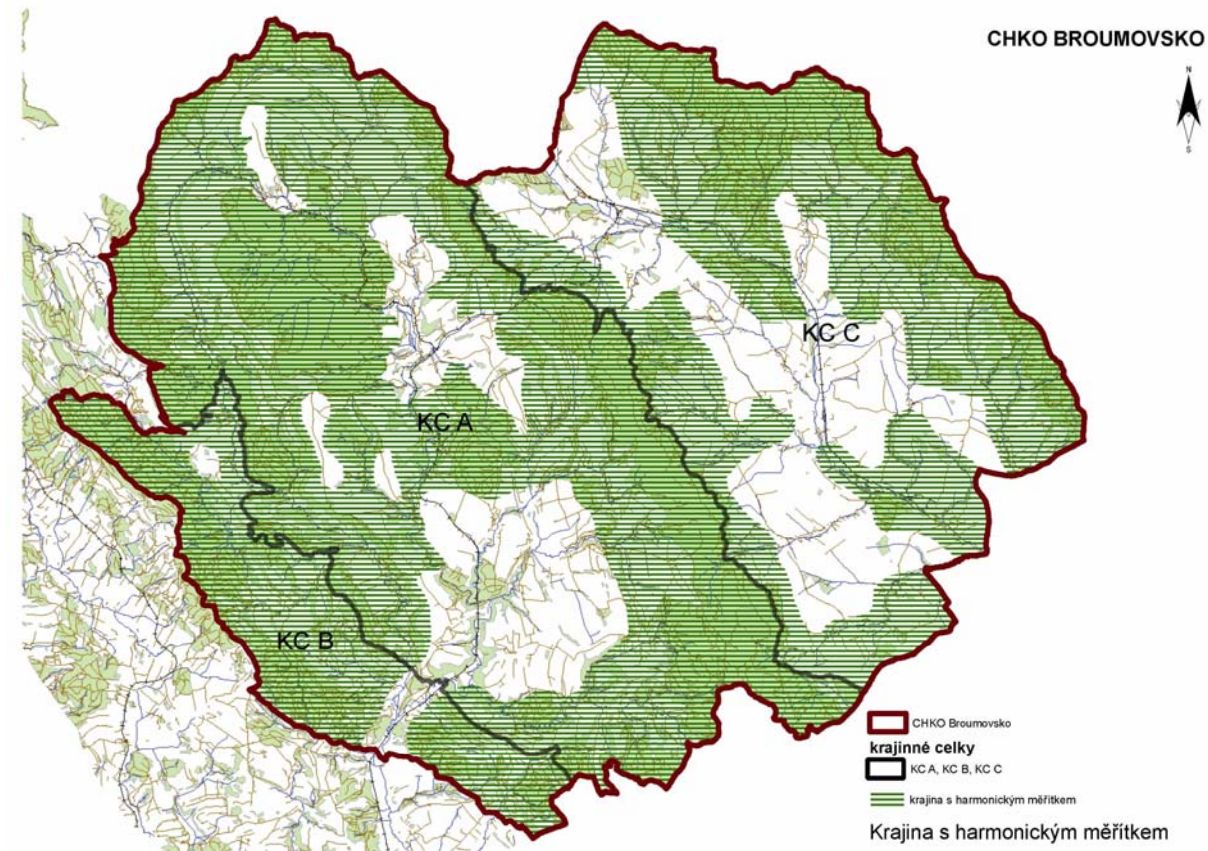
Celek Jestřebích hor a Radvanické vrchoviny se vyznačuje neobyčejnou vizuální rozmanitostí a diverzitou prvků a struktur vizuální scény. Jedná se o líbeznou krajinu s harmonickým zapojením zástavby do krajinného rámce, s harmonickým měřítkem, kterou je ve velkých plochách (povodí Bysterského potoka a Rokytníka) možno označit za krajinu s harmonickými vztahy a vizuální atraktivností. Celé území celku je zahrnuto do území s harmonickým měřítkem. Tomu napomáhají drobnější dimenze prostorového členění, absence měřítkově vybočujících prvků nebo struktur, omezení dílčích negativních projevů na malý okruh viditelnosti a přítomnost dochované lidové architektury v nenarušeném vizuálním rámci.

Obr. 1.4.19: Zachovalost krajinného rázu v Konceptu ochrany přírody a krajiny Královéhradeckého kraje ukazuje vyhodnocení většiny území CHKO Broumovsko jako krajiny s menší dochovaností krajinného rázu. (www.kr-kralovehradecky.cz)

Obr. 1.4.20: Schéma krajiny s harmonickými vztahy a vizuální atraktivností. (Atelier V)

Obr. 1.4.21: Schéma krajiny s harmonickým měřítkem. (Atelier V)

1.5 Porovnání aktualizované studie hodnocení KR s původním hodnocením (2001-2002)

Obsah původního a nového hodnocení. Studie preventivního hodnocení krajinného rázu CHKO Broumovsko je zpracována formou **aktualizace původního hodnocení** (CHKO Broumovsko – hodnocení krajinného rázu 1. a 2. část, J. Brychtová, 2001-2002).

V souladu s podmínkami výběrového řízení a smlouvy s objednatelem má nové hodnocení strukturu preventivního hodnocení dle metodického postupu přijatého Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR, v rámci zadání upravenou dle metodických zkušeností zpracovatele. Oba materiály korespondují s textem § 12 zákona č. 114/1992 Sb. a jsou v souladu s výkladem jeho pojmů (VOREL, BUKÁČEK, MATĚJKA, CULEK, SKLENIČKA: *Posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz – metodický postup*, Praha 2004).

PŮVODNÍ HODNOCENÍ (Brychtová 2001-2002)		AKTUALIZOVANÉ HODNOCENÍ (Vorel a kol. 2010)	
TEXTOVÁ A TABULKOVÁ ČÁST			
<ul style="list-style-type: none"> Úvod Popis řešeného území, přírodní charakteristiky, kulturně-historický vývoj krajiny, charakteristika sídel Limity a regulativy – krajinné prostory, sídla, pásma odstupňované ochrany 		<ul style="list-style-type: none"> Úvod a cíle, specifika řešeného území Prostorová a charakterová diferenciacie území CHKO Ochranná opatření pro krajinné celky (KC) a krajinné prostory (KP), pásma odstupňované ochrany Kategorizace sídel a lokalit se zástavbou (LOSz) 	
VÝKRESOVÁ ČÁST			
1:25 000	Určení hodnot krajinného rázu	1:50 000	Širší územní vztahy
1:25 000	Základní skladebné prvky a složky, prostorové vztahy	1:25 000	Hodnoty krajinného rázu (indikátory přírodní, kulturní a historické charakteristiky)
1:25 000	Vyhodnocení území a návrh ochrany krajinného rázu	1:50 000	Hodnoty vizuální scény (hodnocení vizuálních a percepčních vlastností krajiny)
		1:25 000	Oblasti a místa KR – návrh pásem odstupňované ochrany
		1:25 000	Oblasti a místa KR – kategorizace sídel a lokalit se zástavbou (LOSz)

Jak původní hodnocení (BRYCHTOVÁ 2001-2002), tak i aktualizované hodnocení vycházejí z metody charakterové a prostorové diferenciacie území a z návrhu odstupňované ochrany krajinného rázu a proto ústí ve vymezení krajinných celků na úrovni oblastí krajinného rázu a krajinných prostorů na úrovni míst a souborů míst krajinného rázu. Nové hodnocení navíc zavádí pro ochranu sídel a prvků osídlení a jejich prostředí kategorii „Lokalita se zástavbou – LOSz“, pro kterou stanovuje ochranné podmínky.

Původní hodnocení obsahuje velmi podrobnou identifikaci znaků jednotlivých charakteristik KR. Tato identifikace je dokumentována v textové části, ve výkresové části a v tabulkách. Na identifikaci navazuje návrh regulace pro jednotlivé prostory a pro sídla v těchto prostorech. Nové hodnocení upřesňuje vymezení krajinných celků (upřesnění se týká pouze vedení hranic celků – základní členění území CHKO na celky zůstává stejné jako v původním hodnocení) a vymezuje krajinné prostory

důsledným uplatněním prostorového vymezení těchto „konvizuálních“ jednotek a identifikací charakterových rozhraní. Tím dochází k dílčím i podstatnějším změnám ve vymezení krajinných prostorů (míst a souborů míst krajinného rázu). Nové hodnocení provádí vlastní šetření aktuálního stavu sídel a jejich krajinného rámce.

Rozdíly v původním a novém hodnocení. Odstup osmi let mezi jednotlivými hodnoceními území CHKO přináší rozdíly dané jednak vývojem území a jeho aktuálním stavem a jednak vývojem názorů na hodnocení krajinného rázu. Je možno konstatovat, že v území CHKO, ve kterém je kontinuálně a systematicky uplatňována ochrana krajiny a zároveň v území, které nemá výraznou dynamiku ekonomického rozvoje, se základní charakteristiky krajinného rázu mění málo nebo vůbec. Týká se to samozřejmě trvalých (permanentních) krajinných struktur (georeliéf, vodoteče), ale také vegetačního krytu. Čitelnější jsou stopy vývoje u sídel, i když v tomto regionu nejsou problémem urbanizační či suburbanizační tendence jako v ekonomických centrech kraje či republiky. Rozdíly dané vývojem území jsou proto malé a identifikace hodnot území a jeho vizuálních vlastností provedená v letech 2001-2000 je do značné míry využitelná.

Rozdíl tkví v metodickém přístupu, kde původní hodnocení pracuje se třemi úrovněmi ochranných podmínek – regulativy pro krajinné prostory, regulativy pro jednotlivá sídla a pásma odstupňované ochrany pro území, která nejsou jiným způsobem plošně vymezena (nejedná se ani o krajinné celky ani o krajinné prostory). Nové – aktualizované – hodnocení pracuje s třístupňovou ochranou krajinného rázu – na úrovni krajinných celků, na úrovni krajinných prostorů, které jsou zařazeny do pásem odstupňované ochrany a na úrovni lokalit se zástavbou vymezených buď vizuálními hranicemi, nebo pásmy 500 m od okrajů zástavby. Ve vymezení pásem a jejich přiřazení krajinným prostorům spočívá největší rozdíl mezi oběma materiály, přičemž nový materiál vytváří přesnější a jasněji definovaný podklad pro rozhodování.

Práce s původním a novým hodnocením. Pro činnost Správy CHKO v oblasti ochrany krajinného rázu jsou v současné době i do budoucna využitelné oba materiály. Jsou využitelné pro koncepční práci, kdy jsou oba zdrojem poznatků a popsání skutečností. Rozhodovací činnost Správy na úseku ochrany krajinného rázu se musí v první řadě opírat o aktuální hodnocení, které je možno doplňovat údaji a zásadami ochrany z původního hodnocení. Jedná se totiž o to, že původní hodnocení je ucelené dílo, které má obecnou platnost (na rozdíl od územně plánovacích nástrojů není závislé na politických cílech a zadání samosprávy) a je proto nutno pouze korigovat míru jeho aktuálnosti. Nové hodnocení je kompatibilní s aktuálními hodnocení jiných CHKO a napomáhá proto vyrovnanosti a stejnorodosti rozhodování v různých CHKO.

Převzetí části identifikace znaků a hodnot a zohlednění navrhovaných způsobů regulace u nového a původního hodnocení zaručuje kontinuitu v koncepční a rozhodovací činnosti Správy CHKO na úseku ochrany krajinného rázu. Ve zdůvodnění vyjádření a rozhodnutí Správy CHKO je proto možno vycházet z třístupňového modelu ochrany krajinného rázu dle nového hodnocení (ochranné podmínky pro krajinné celky – KC, odstupňovaná ochrana pro krajinné prostory – KP a kategorizace obcí a ochranné podmínky pro lokality se zástavbou – LOSz) a zdůvodnění doplňovat odkazy na identifikaci znaků a hodnot a na zásady regulace dle původního hodnocení (ochranné podmínky pro krajinné prostory – KP, regulace pro sídla, odstupňovaná ochrana).

Zpracováním nového – aktualizovaného – hodnocení je doplněn soubor materiálů věnovaných Broumovsku a jeho přírodním a kulturním hodnotám o aktuální nástroj praktické ochrany krajinného rázu dle současných zásad pojetí ochrany krajiny. Výsledky (vymezení celků – oblastí – a prostorů – míst – včetně jejich charakteristik) je nutno promítnout do územně analytických podkladů obcí s rozšířenou působností.

PROSTOROVÁ A CHARAKTEROVÁ DIFERENCIACE ÚZEMÍ CHKO

2.1 Zásady diferenciacie území z hlediska prostorové struktury a charakterové odlišnosti

Území většiny chráněných krajinných oblastí, přírodních parků a podobných typů území bývají značně různorodá. Nacházejí se zde segmenty, mnohdy dominantní, lesní krajiny, četné lokality přírodního či přírodě blízkého charakteru a další lokality vykazující význačné či jedinečné znaky přírodní charakteristiky krajinného rázu. Tato území jsou obvykle chráněna jinými instituty zákona o ochraně přírody a krajiny než je krajinný ráz (zvláště chráněné území, územní systém ekologické stability, významný krajinný prvek Natura 2000...). V těchto lokalitách není potřeba regulovat zástavbu formou podrobných konkrétních požadavků (vzhledových konvencí) na architekturu, formu a urbanistickou strukturu, neboť zde výstavba ve většině případů není možná. Z hlediska krajinného rázu zde stačí obecně formulované ochranné podmínky (například požadavek zachování nezastavěných horizontů, harmonického měřítka, vztahů...), které se uplatní např. u staveb technické infrastruktury, vybavenosti či technologických staveb, které by v těchto lokalitách mohly přijít v úvahu.

Dále se však na území chráněných krajinných oblastí či přírodních parků nachází i segmenty zemědělské krajiny s venkovskou zástavbou, někdy dokonce, a to zejména v okrajových částech těchto území, segmenty krajiny urbanizované či industrializované. Zde by zástavba v úvahu přijít mohla a také k ní dochází. Její regulace z hlediska ochrany a zachování krajinného rázu je zde proto nutná. Ovšem i tato území bývají značně různorodá. Jsou zde sídla s dochovanou tradiční architektonickou formou, hmotou, měřítkem a výrazem objektů, sídla s dochovanou urbanistickou strukturou, s dochovanou strukturou osídlení a strukturou krajiny (cestní síť, plužina...). Nacházejí se zde objekty lidové architektury i objekty zapsané mezi kulturní nemovitě památky či národní kulturní památky (někdy ovšem v dezolátním stavu), některé z těchto sídel či segmentů kulturní krajiny mohou být prohlášeny podle Památkového zákona za památkové zóny nebo dokonce za památkové rezervace. Vedle toho se však na území chráněných krajinných oblastí či přírodních parků nachází i lokality s architekturou novodobou, nehodnotnou, neodpovídající tradičním regionálním znakům, četné přestavby, dostavby, přístavby, provizorní objekty, opuštěné zemědělské, technologické a vojenské areály, devastované vsi a chatové osady. V řadě takových území se navíc objevují i sídla zaniklá nebo částečně zaniklá, torza původní zástavby či pozůstatky již neexistujících krajinných struktur.

Z této různorodosti vyplývá požadavek na diferencovanou ochranu a regulaci budoucí zástavby. Nelze stejně přísně regulovat ve zcela rozdílně hodnotných lokalitách, ač v rámci jedné CHKO či přírodního parku. V sídlech, kde se žádné tradiční znaky architektury či urbanistické struktury nedochovaly, nebo kde se zástavba vizuálně téměř neuplatňuje, jsou striktní vzhledové konvence zbytečně omezující, neboť chrání neexistující hodnoty. Principem hodnocení krajinného rázu a následné regulace eventuální budoucí zástavby je tedy **prostorová a charakterová diferenciacie řešeného území, delimitace pásem odstupňované ochrany a následně posouzení rozvojových možností pro jednotlivá sídla** (lokality se zástavbou).

Postup hodnocení směřuje v závislosti na odlišnosti rázu krajiny, na specifických vlastnostech krajinného obrazu, na jedinečnosti a neopakovatelnosti určitých scénérií, které spoluvytvářejí identitu krajiny, k rozčlenění území CHKO na menší, uchopitelnější a popsitelné části. Prostorová a charakterová diferenciacie krajiny je tedy provedena zejména na základě prostorového členění území (charakteru georeliéfu), poměru mezi plochami lesních porostů a plochami zbytků kulturní zemědělské krajiny a charakteru a hustoty osídlení.

2.1.1 Principy prostorové a charakterové diferenciacie

Na území CHKO Broumovsko jsou v rámci prostorové a charakterové diferenciacie vymezeny krajinné celky (KC) na úrovni oblastí krajinného rázu a krajinné prostory (KP) na úrovni míst (souboru míst) krajinného rázu. Pojmy oblasti a místa krajinného rázu (dále jen „KR“) navazují na pojmy uváděné v § 12 zákona č. 114/1992 Sb. V Metodickém postupu (VOREL, BUKÁČEK, MATĚJKA, CULEK, SKLENIČKA, Praha 2004) byly definovány takto:

Oblast krajinného rázu – krajinný celek s podobnou přírodní, kulturní a historickou charakteristikou odrážející se v souboru jejích typických znaků, který se výrazně liší od jiného celku ve všech charakteristikách či v některé z nich a který zahrnuje více míst krajinného rázu. Je vymezena hranicí, kterou mohou být přírodní nebo umělé prvky nebo jiné rozhraní měnících se charakteristik.

Místo krajinného rázu – krajinný prostor, část krajiny, homogenní z hlediska přírodních, kulturních a historických charakteristik a výskytu estetických a přírodních hodnot, které odlišují místo krajinného rázu od jiných míst krajinného rázu. Je nejmenším hodnoceným prostorem. Jedná se zpravidla o vizuálně vymezený krajinný prostor (konkávní nebo konvexní), který je pohledově spojitý z většiny pozorovacích stanovišť nebo o území vnímatelné díky své výrazné charakterové odlišnosti

Z definice pojmů vyplývá, že principem delimitace charakterově odlišných segmentů krajiny (krajinných celků a krajinných prostorů) je prostorová a charakterová diferenciacie krajiny.

V plošné a prostorové struktuře a vizuálních vztazích krajiny se projevuje zejména charakter georeliéfu, vegetačního krytu a charakteru osídlení a hospodářského využití krajiny. Základním rysem krajiny je její výšková členitost, tvary terénního reliéfu, dynamika terénu a výraznost terénních tvarů (terénní dominanty, horizonty, terénní hrany, tvary údolí a převýšení). Georeliéf předurčuje také měřítko krajiny – poměry dimenzí viditelných částí krajiny vzhledem k měřítku člověka. Měřítko krajiny je spouštěčným charakterem vegetačního krytu, mozaikovitostí krajiny a velikostí prostorových jednotek krajinné struktury (velikost otevřených prostorů vůči prostorům se souvislým vegetačním krytem nebo vůči prostorům urbanizovaným, členění krajiny strukturálními prvky nelesní zeleně). Charakteristickým rysem, rozlišujícím různé charakterové typy krajiny je též struktura osídlení (vzájemná poloha sídel a jejich poloha v krajinném rámci – poloha v terénu a vztah k vodotečím), převládající urbanistická struktura (forma) sídel a typické formy a architektonický výraz staveb lidové architektury. Tyto aspekty hrají v členění krajiny Broumovska významnou roli.

Prostorové a charakterové členění území je tedy odvozeno:

- od charakterových odlišností plošné a prostorové struktury krajiny
- od znaků této struktury pozorovatelných vizuálně v obrazu krajiny

Zatímco na úrovni krajinných celků (oblastí krajinného rázu) se jedná o základní charakteristické rysy prostorového uspořádání krajiny a znaků jednotlivých charakteristik, krajinné prostory (místa a soubory míst krajinného rázu) jsou již vymezovány spíše jako v krajině vnímatelné a vizuálně do jisté míry oddělené prostory nebo soustavy navazujících prostorů. Někdy je však místo krajinného rázu („krajinný prostor“) nutno vymezit jako konvexní prostor, vystupující charakteristicky z okolí a význačný svými znaky přírodními nebo kulturními. Na základě dominantních rysů (souboru znaků) krajiny, doplněných o hydrografickou strukturu krajiny, bylo možno na území **Broumovska** delimitovat poměrně výrazně odlišné oblasti (krajinné celky) a krajinné prostory (místa krajinného rázu) s tím, že rozloha jednotlivých oblastí a míst vychází jednoznačně z krajinné struktury a z výraznosti vizuálně vnímaných prostorových vztahů vyjádřených v obrazu krajiny.

2.1.2 Členění území Broumovska z hlediska krajinného rázu

Prostorové a charakterové členění území Broumovska je odvozeno od charakterových odlišností pozorovatelných vizuálně v obrazu krajiny, zejména od georeliéfu, vegetačního krytu a charakteru osídlení. Na úrovni oblastí krajinného rázu (ve smyslu §12 zákona č. 114/1992 Sb.) jsou v krajině vymezeny krajinné celky (KC), na úrovni míst krajinného rázu jsou vymezeny krajinné prostory (KP).

KC A POLICKÁ VRCHOVINA

Obr. 2.1.1: Pohled z východních planin nad Hodkovicemi na hřeben Adršpašsko-teplických skal (vpravo) v blízkosti pramene Metuje (remíz uprostřed), v pozadí přírodní památka Dlouhý vrch. (Foto: Atelier V)

Obr. 2.1.2: Pohled z hradu Adršpach na Království. (Foto: <http://www.adrspach.cz/fotogalerie/index.php?show=1229360620&cat=QWRyYXBhXN6SBza%2BFseQ%3D%3D>)

Krajinný celek je přibližně shodný s orografickou jednotkou Polická vrchovina a zároveň s geologickou jednotkou svrchněkřídové polické pánve. Celek je na východě prostorově vymezen výrazně vystupujícími Broumovskými stěnami, na jihu severními svahy mohutných Stolových hor. Na západě a jihozápadě jej vymezují Janovické a Stárkovské kuesty. V otevřené, poměrně málo členité krajině se výrazně uplatňuje mimo Broumovské stěny stolová hora Ostaš, Adršpašsko-teplické skály spolu s navazujícím Křížovým vrchem, Lysým vrchem. Území protíná od střední části hluboké, sevřené údolí Metuje vymezené strmými zalesněnými svahy. Zalesněné jsou také vysoké a strmé svahy kuest, které patří k charakteristickým krajinným prvkům této krajiny. Jedná se o krajinu velkých kontrastů a

změn, změny měřítka, členění krajiny, způsobu ovlivnění a využívání člověkem. Dochází zde na poměrně malém území ke střídání různých typů krajin – skalní města a stěny, hluboké uzavřené údolí řeky Metuje, otevřené, málo členěné a intenzivně zemědělsky využívané horní plošiny kuest. Je to krajina kontrastů a překvapení. Charakteristickým prvkem jsou kuesty, vysoké strmé srázy – čela kuest, oddělující níže položené, často poměrně sevřené údolí od horní vyvýšené plošiny. Vymezují v krajině výrazné horizontální linie. Výškový rozdíl mezi úpatím svahu a horní hranou je v některých místech značný. V krajině se objevují dva naprosto odlišné pohledy. Pokud se pohybujeme v úrovni náhorní plošiny, krajina kolem je mírně zvlněná, vnímáme pouze okrajovou, horizontální linii lesního porostu. Zástavbu nevidíme, a také není vidět výškový rozdíl. Výrazně je vnímána horizontální linie lesa na hraně kuesty. Naopak při pohledu z údolí je výrazně vnímán z bezprostřední blízkosti výrazný, strmý svah kuesty, vymezující prostor údolí.

Některé kuesty jsou vzhledem ke své výšce, strmosti svahu, bohatému porostu, ale i délce úseku, který vnímáme z jednoho bodu, jednoznačně dominantním prvkem prostoru.

K výjimečným krajinným složkám patří Broumovské stěny a navazující Stolové hory, Adršpašsko-teplické skály spolu s Křížovým vrchem, Lysým vrchem, stolová hora Ostaš a výrazný svah kuesty od Adršpachu po Dřevíč. K cenným složkám krajiny bezpochyby patří i hluboké údolí Metuje, zejména v okolí Kozínku, Maršova, Dědova. (Brichtová, 2001)

KC A.1 Přírodní charakteristika krajinného celku

Vymezení krajinného celku A se téměř překrývá s vymezením Polické vrchoviny, podcelku ve střední části Broumovské vrchoviny. Jedná se o členitou vrchovinu převážně v povodí Metuje budovanou na svrchněkřídových a triasových sedimentech. Erozně denudační reliéf střední části vnitrosudetské pánve je silně rozčleněný, tektonicky porušený (tektonicky a litologicky podmíněná sedimentární stupňovina), s výraznými strukturálně podmíněnými tvary (strukturálně denudační plošiny, stolové hory, kuesty, strukturální hřbety, suky) a charakteristickými skalními tvary selektivního zvětrávání a odnosu kvádrových pískovců. Celkově má celek charakter krajiny rozřezaných tabulí a krajiny skalních měst. V oblasti Broumovska převládají hnědé půdy.

Nejvýraznějším a nejrozsáhlejším okrskem Polické vrchoviny je v její střední části Polická pánev, tektonicky podmíněná pánev brachysynklinální stavby v povodí Metuje o ploše 120 km². Je budovaná na slínovcích, spongilitech a pískovcích spodního a středního turonu a kvádrových pískovcích středního turonu. Členitý vrchovinný reliéf tektonicky a litologicky podmíněné sedimentární stupňoviny se strukturálně denudačními plošinami uvnitř obklopuje věnec kuest na okrajích. Příčný skalský zlom probíhající od Horních Verněřovic na jihozápadě přes Studnice, Skály, Teplice nad Metují a Verněřovice dělí Polickou pánev na vyšší Teplickou pánev na severu a nižší Machovskou pánev na jihu. Na jihu, západě, severozápadě a severovýchodě lemuje Polickou pánev věnec vnitřních (turonských) kuest místy s tvary zvětrávání a odnosu kvádrových pískovců. Údolní síť využívá příčných i podélných zlomových linií. Významnými body pánve jsou Dlouhý vrch (698 m), Družstevní vrch (613 m), Hejda (625 m), Kočičí skály (590 m), Kopeček (586 m), Na kostele (690), Val (589 m) či Ostaš (700 m), velmi výrazný silně rozčleněný stolový vrch.

V severozápadní části Polické pánve vyniká okrsek Adršpašsko-teplických skal (krajina skalních měst). Dělí se na větší Teplické skály na jihu a západě a menší Adršpašské skály. Hranici tvoří Vlčí rokle. Členitá vrchovina o ploše 21 km² na kvádrových pískovcích středního turonu až coniacu má silně tektonicky rozčleněný georeliéf erozně denudační tektonicky a litologicky podmíněné sedimentární stupňoviny, v ose brachysynklinály s povrchem ukloněným od jihozápadu k severovýchodu. Příčný skalský zlom odděluje Skalský hřbet s výraznými skalními tvary selektivního zvětrávání a odnosu kvádrových pískovců, s pískovcovými skalními městy (největší skalní město v ČR), stěnami, skalními věžemi, skalními bránami (největší Čertův most v Adršpašských skalách), hluboce zaříznutými kaňonovitými údolními a soutěskami nejhořejší Metuje a přítoků. Četné jsou pseudokrasové tvary (jeskyně). Nejvyšším bodem je Čáp (785 m), významnými body Borek (566 m), Bučina (604 m), Koňský hřbet (646 m), Křížový vrch (666 m), Lada (622 m), Liščí hora (709 m), Lysý vrch (611 m), Nad srázem (738 m), Skály (691 m), Starozámecký vrch (680 m), Supí skály (771 m) či Trojmezí (739 m). Rozsáhlé skalní město představující jednu z hlavních krajinných dominant Broumovska.

Jihovýchodní část Polické vrchoviny na hranici s Polskem tvoří malý okrsek Stolové hory, jehož hlavní část leží již Polsku. Jedná se o plochu hornatinu na kvádrových pískovcích středního turonu, slínovcích, spongilitech a pískovcích spodního a středního turonu o ploše na našem území bezmála 8 km². Silně rozčleněný erozně denudační povrch tektonicky a litologicky podmíněné sedimentární stupňoviny s výraznými tvary zvětřování a odnosu kvádrových pískovců se vyznačuje stolovými horami a pískovcovými údolími. Nejvyšším bodem je Hejšovina (828 m), významnými body Lopota (720 m) či Machovský vrch (713 m). Ve východní okrajové části Polické vrchoviny leží Broumovské stěny (krajina skalních měst). Členitá vrchovina na rozvodí Metuje a Stěnavy o ploše téměř 20 km² budovaná převážně na kvádrových pískovcích středního turonu. Jedná se o silně rozčleněný erozně denudační georeliéf tektonicky ukloněné kry a litologicky podmíněné sedimentární stupňoviny s asymetrickými hřbety, s příkrými čely na severovýchod, do Broumovské kotliny. Čelní svah je rozčleněn hlubokými údolími, na dnech údolí se nacházejí blokové závaly s pseudokrasovými jeskyněmi. Týlový svah ukloněné kry je rozčleněn roklemi. Místy se objevují skalní města s výraznými skalními tvary výběrového zvětřování a odnosu kvádrových pískovců. Broumovské stěny se dělí na zalesněnou kuestu Příkrá stráž, kuestu Prostření vrch (573 m), kuesty Supí hřbet, Božanovský hřbet a Signál. Nejvyšším bodem okrsku je Božanovský Špičák (772 m), velmi výrazný silně rozčleněný zalesněný hřbet tektonicky ukloněné kry s čelem na severovýchod, významnými body Honské sedlo (591 m), Honský Špičák (652 m), Koruna (769 m), Modrý kámen (685 m), Signál (710 m), Strážná hora (688 m), Supí hnízdo (702 m) či Velká kupa (708 m). Jde o jeden z dominantních krajinných útvarů Broumovska, výrazný zejména při pohledu z Broumovské kotliny prudkými svahy a stěnami (do rovinaté Broumovské kotliny upadá hřeben příkrými skalními stěnami a prudkými svahy s převýšením i přes 300 metrů).

Kuestový lem (tzv. vnější kuestu) na západě, severu a východě Polické vrchoviny tvoří Polická stupňovina, plochá vrchovina převážně v povodí Metuje o ploše 55 km². Silně rozčleněný erozně denudační povrch tektonicky a litologicky podmíněné sedimentární stupňoviny s kuestami (s čely na jihozápad, severozápad a severovýchod), se skalními tvary zvětřování a odnosu a hluboce zaříznutými údolími přítoků Metuje se skládá z několika podokrsků, a to ze Stárkovských kuest, kuesty Šibeník, kuesty Záhoř, Janovických kuest, kuesty Závora, Hraničního hřbetu, Zdoňovských kuest (s výraznými Mirošovskými stěnami) a z kuesty Nad studánkou. Nejvyšším bodem je Přední Hradiště (712 m), významnými body Buková hora (638 m), Hradiště (683 m), Krupná hora (705 m), Mirošovské stěny (664 m), Příkrá stráž (601 m), Strážnice (701 m), Vysoký kámen (558 m) či Záhoř (609 m).

V Polické vrchovině vyniká hluboce zaříznuté kaňonovité údolí Metuje a přítoků, s údolní sítí využívající příčných i podélných zlomových linií (jihozápad – severovýchod na severozápadě, severozápad – jihovýchod na jihovýchodě). Metuje pramení v nadmořské výšce 586 m v Broumovské vrchovině u Hodkovic, západně od Adršpašských skal. Na horním a středním toku vytváří hluboce zaříznuté údolí. Z významnějších obcí leží na této řece Teplice nad Metují, Hronov, Náchod a Nové Město nad Metují. Významnější přítoky Metuje jsou zleva Zdoňovský potok, Ledhujka, Židovka, Brlenka, Střela, Olešenka, zprava Dřevíč, Radechovka a Rozkoš. Údolí jsou zčásti sevřená, ale převážně otevřená i s přechodem do volné otevřené krajiny. Všechny toky i jejich části jsou řazeny k podhorským potokům, podle staršího členění se jedná o pstruhové pásmo. Většinou se jedná o rychle tekoucí vodu s hloubkami toku od několika dm a většinou nepřesahující hranici 1 m hloubky. Toky dosud na některých místech přirozeně meandrují. Jedná se o toky, které mají ráz podhorského potoka a dosud místy polopřirozený charakter s členitým dnem i břehy. Na mnohakilometrové délce toků jsou různorodé břehové porosty – od plně zapojených dřevinných břehových porostů až po jednotlivě rostoucí stromy a keře na přilehlých mokřadních loukách. Jedná se o jednu z nejvýznamnějších oblastí s výskytem mihule říční v ČR (EVL Metuje a Dřevíč).

V území se vyskytuje poměrně vysoké procento starých jehličnatých i listnatých lesů a také suťové listnaté a smíšené lesy na prudkých okrajových svazích křídových kuest. Vzácná květena se vyskytuje zejména v suťových lesích a strmých svazích údolí a kuest, v inverzních polohách a roklích skalních měst, také na loukách a mokřadech. Polická pánev je středně zalesněná převážně smrkem a borovicí s celou řadou dalších cenných lokalit na pískovcích, lučních enkláv či mokřin. Velké plochy zabírá i orná půda a přirozené porosty luk a pastvin. Adršpašsko-teplické skály jsou převážně zalesněné smrkovými porosty s příměsí borovice, s malými fragmenty přirozených smíšených porostů s bukem a

jedlí a cennými reliktními bory. Cenná jsou též chladnomilná společenstva na dnech roklí. V roklích a údolích se místy vytvořila rašeliniště, dnes vesměs porostlá lesem. Také Stolové hory a Broumovské stěny jsou převážně zalesněné smrkovými porosty místy s borovicí či příměsí jedle. Ve vrcholových partiích se objevují fragmenty reliktních borů. Polická stupňovina je též zalesněná hlavně smrkem, místy s příměsí buku a jedle, objevují se zde i rozsáhlejší plochy zemědělské půdy, zejména přirozené vegetace, ale i orné půdy. Některé louky jsou většinou v poměrně dobrém stavu, i když jejich zachovalost kolísá (některé partie byly v minulosti narušeny hnojením). Výskytem ohrožených druhů je území značně regionálně významné (EVL Vladivostok). Jedna z nejvýznamnějších lokalit nevápničitých slatinišť v CHKO Broumovsko z hlediska zastoupení ohrožených druhů rostlin s významnou koncentrací kvalitních ovsíkových a pcháčovských luk se nachází v EVL Řeřišný u Machova (údolí potoka s komplexem pcháčovských a svahových luk a menšími slatiništi).

A.1 Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky KC A		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní 0 neutrální N negativní	XXX zásadní XX spouštějící X doplňující	XXX jedinečný XX význačný X běžný
A.1.1	Členitý reliéf Polické vrchoviny s výraznými geomorfologickými útvary (strukturně denudační plošiny, stolové hory, kuesty, struktura hřbetů, suky, stěny)	+	XXX	XX
A.1.2	Cenné geologické a reliéfní útvary, skalní města (stěny, skalní věže, skalní brány, hluboké kaňony, jeskyně)		XX	XXX
A.1.3	Hluboce zaříznuté kaňonovité údolí Metuje a přítoků s přirozenými břehy, meandry, břehovou a doprovodnou vegetací	+	XX	XX
A.1.4	Krajinná nelesní zeleň podél vodních toků, silnic, cest, zeleň zahrad v okolí sídel, mezí, remízky	+	XX	X
A.1.5	Rozsáhlé zalesněné plochy jehličnatých a smíšených lesů s fragmenty přirozených smíšených porostů	+	XXX	XX
A.1.6	Cenná chladnomilná společenstva na dnech roklí, drobná rašeliniště, slatiniště	+	X	XX
A.1.7	Rozsáhlejší plochy zemědělské půdy, zejména přirozené vegetace, ale i orné půdy, louky a pastviny	+	XX	X

KC A.2 Kulturní a historická charakteristika krajinného celku

Krajinný celek A není historicky homogenním územím. Nacházíme v něm několik oblastí, které se historicky vyvíjely odlišně. Nejvýraznější jednotkou je Policko spojené po staletí s benediktinským klášterem v Polici nad Metují. Severozápadní část území krajinného celku náležela především k panství stárkovskému (skalskému), jihovýchodní k náhodskému. Vedle toho se zde objevují i menší feudální vlastníci, jejichž majetková držba se často střídá. Je to jen dokladem toho, že tento krajinný celek není tak pestrý jen z hlediska prvků přírodních, ale i z hlediska svého historického vývoje.

Jihovýchodní část krajinného celku tvoří Policko s centrem v Polici nad Metují. V raném středověku zde býval tak zvaný „polický újezd“, krajina, která byla dosud jen rozsáhlým pralesem protkaným nanejvýš několika obchodními stezkami. Celý komplex hraničních hor včetně Krkonoš i Orlických hor byl od dob Římanů nazýván Hercynským lesem. Pohraničním hvozdem procházela, nepochybně již od pravěku, stará cesta vedoucí z polabské nížiny přes východočeskou sídlištní oblast Brankou u Náchoda do kladské kotliny a odtud dále až k pobřeží Baltického moře.

Na sklonku 12. století se tato téměř pustá oblast, sloužící svou neprostupností jako přirozená ochrana hranic království, dostala do ohniska kolonizačních zájmů břevnovských benediktinů. Podle klášterní tradice získalo „polický újezd“ břevnovské opatství již na počátku 13. století. S pomocí lokátorů rozdělili benediktini nákupním právem (dědičným pachtěm) prvním kolonistům polnosti budoucích vesnic a postupně celou krajinu osídlili a zúrodnili.

Opat Martin, strůjce velké benediktinské kolonizace, zakládá někdy kolem roku 1255 trhovou ves Broumov a další vesnice na Policku a na Broumovsku. Kolem dřevěného polického klášteríku záhy vyrostla i malá zemědělská osada, kterou zde založili první čeští kolonisté, snad povolání z těch vesnic ve vnitrozemí, které již dříve břevnovskému klášteru patřily. Postupně byly v nejbližším okolí kláštera založeny další, především české vesnice (Ledhuj, poplužní dvůr a ves Bukovice, Radešov, ves s dvorem Bezděkov, Česká Metuje) – vzniká tak klášterní panství. Z původní malé zemědělské osady, soustředěné poblíž kláštera, se postupně stává tržní místo.

V květnu roku 1420 byl břevnovský klášter Pražany a husity zpusťován a vypálen a tehdejší opat Mikuláš prchl i s konventem před husity do probošství v Broumově, kde mu tehdejší opevněný klášter poskytl bezpečné útočiště. Policko se oproti tomu přidalo na stranu kalicha, což vedlo k majetkovým přesunům. Některé vsi ztracené v době husitských válek získal klášter nazpět až v 17. století.

Je zřejmé, že Police, nadaná svou klášterní vrchností v 16. století celou řadou výsad, žila takřka plným životem poddanského města. Vyplývalo to asi také z toho, že byla na polickém panství jediným sídlištěm městského charakteru s dlouhou tradicí, byla jeho ekonomickým centrem. Jediným městem na obou sousedících klášterních benediktinských panstvích byl Broumov, poměrně vzdálený a navíc oddělený skalnatými stěnami i svým německým jazykem. Z množství církevních staveb, postavených opatem Otmarem v době největšího stavebního vzednutí baroka v nejbližším okolí Police, lze uvést zejména kostel sv. Kříže na Ostaši (1720), přestavbu polického farního kostela (1714) i stavbu nové zvonice farního kostela (1720). Kostel sv. Prokopa v Bezděkově (1729) a kapli P. Marie Sněžné na Hvězdě (1733) projektoval architekt K. I. Dientzenhofer. V roce 1723 byla dokončena i přestavba západního průčelí klášterního kostela do dnešní barokní podoby. Již v roce 1787 však byly císařem Josefem II. některé církevní stavby v nejbližším okolí zrušeny. Byl to zejména polický farní kostel na hřbitově (zbořen až na presbytář se zvonicí), kostel na Ostaši (zbořen) a kaple na Hvězdě (určena ke zboření). Klášterního kostela bylo nařizováno používat jako farního.

V roce 1848 došlo k zániku poddanství a posléze vrchnostenského systému. Vznikly samosprávné obce. Klášter však nadále zůstával v oblasti největším pozemkovým vlastníkem, a to až do pozemkové reformy po vzniku ČSR.

V létě roku 1875 byla slavnostně otevřena železniční trať Choceň – Broumov, která se začala budovat roku 1873. Trasa železnice, vedená výhodně údolím Metuje, se vzdáleným nádražím umístěným 4 km od Police, však k jejímu průmyslovému rozvoji příliš nepřispěla, tak jako v jiných sousedních městech. Teprve v roce 1886 se objevily v Polici první začátky průmyslových podniků, ale teprve rok 1895 znamenal pro město skutečný začátek jeho průmyslového rozvoje. Vilém Pelly na místě svého zemědělského statku začíná se stavbou přádelny bavlny. Tím se prolomily bariéry továrního podnikání a Pellyho záhy následují další.

Druhou oblastí a mocenským centrem v krajinném celku bylo panství Stárkov na Teplicku. Na ochranu důležité obchodní stezky spojující Čechy přes Teplicko a Broumovsko s Polskem a Pobaltím, doložené počátkem 12. století, vznikla v oblasti opevněná místa. Nejpozději v druhé polovině 13. století za vlády Přemysla Otakara II. tu byly postaveny pevné hrady Střmen a Skály. V jejich okolí vznikly potom osady, které se staly předchůdci Teplic nad Metují a jejich nynějších místních částí. Zdejší osídlení má pravděpodobně souvislost s osídlováním kraje rodem erbu třmene, který ve 13. století držel Stárkovsko, panství Skály a Adršpach. Nejstarším známým členem tohoto rodu byl Sezema. Před rokem 1393 získal panství Matěj Salava z Lípy, který si vybuřoval nový sídelní hrad – Skály. Součástí panství byly mimo Stárkova a jeho tvrze vesnice Skalka, Studnice, Horní a Dolní Verněřovice, Německá Metuje, Bystré, Chlívce, Jívka, Radvanice a Vápenka. V druhé polovině 15. století se majitelé panství rychle střídali. Stárkov se stal správním centrem panství Skály, měl vlastní kancelář s právem vést si vlastní městské knihy, dále obecní hospodářské účty a příslušné spisy. Úředním jazykem byla čeština, po roce 1620 byla na císařský rozkaz zavedena úřední němčina, což vedlo k postupné germanizaci kraje. Roku 1625 bylo skalské panství rozděleno na stárkovské a skalské. V roce 1673 koupil stárkovské panství baron Jan František z Kaisersteina, který nechal přestavět zámek do nynější podoby a vybuřoval i pivovar. Jeho rod udržel majetek až do roku 1924, kdy jej prodal rodu Pejskarů, továrníkům z Police nad Metují.

Samy Teplice nad Metují, které vznikly jako osada v podhradí skalního hradu Střmen také patřily příslušníkům rodu erbu třmene. První písemná zmínka o Teplicích je z roku 1362, kdy místo patřilo Tasovi z Rýzmburku. Po roce 1614 byly rozděleny na Horní a Dolní a obě části patřily různým

majitelům. Revoluční rok 1848 učinil z Teplic nad Metují svobodnou obec a z panství Horní a Dolní Teplice pouhé velkostatky. V letech 1907 – 1909 byla postavena železniční trať Teplice nad Metují – Trutnov.

Nejvýhodnější část krajinného celku měla majetkové a politické vazby k nedalekému Náchodu. Jako součást náchodského panství pánů z Dubé vznikly například Velké Petrovice, které posléze připadly k benediktinskému klášteru v Polici nad Metují. Na petrovickém zboží měl polický klášter dva poplužní dvory, v Petrovicích a na Petrovičkách. V roce 1545 se stal součástí náchodského panství, které zde hraničilo se sousedním panstvím polického kláštera broumovských benediktinů, Machov, který předtím v polovině 14. století patřil pánům z Adršpachu. Posledními majiteli náchodského panství byli do roku 1945 členové knížecího rodu Schaumburg-Lippe.

Po odtržení Broumovska od ČSR v roce 1938 se Machov, Slavný, Pěkov a Žďár staly pohraničními obcemi. Po válce bylo odsunuto německé obyvatelstvo, což znamenalo výrazné změny především pro Stárkovsko, zatímco Policko vždy zůstalo převážně české, a postupně se nastoupila cesta budování socialismu.

V krajinném celku A se nachází řada památkově chráněných objektů a řada zdejších sídel vykazuje výrazné kulturní hodnoty. Stárkov a Police nad Metují, centra bývalých významných panství, jsou prohlášeny za městské památkové zóny. Dolní Verněřovice a Skalka jsou chráněné jako vesnické památkové zóny, Nížká Srbská, Machov, Machovská Lhota a Vápenka jsou jako vesnické památkové zóny navrhovány.

A.2 Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky KC A		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní O neutrální N negativní	XXX zásadní XX spouštějící X doplňující	XXX jedinečný XX význačný X běžný
A.2.1	Částečně dochovaná základní krajinná struktura polí, luk, lesů, skalních měst, cest a sídel.	O	XXX	X
A.2.2	Částečně dochovaná struktura cestní sítě (odpovídá mapám z počátku 19. století) vč. trasy železnice z roku 1875 a 1909	+	X	X
A.2.3	Částečně dochovaná historická struktura osídlení s českými kolonizačními vesnicemi z 13. a 14. století (klášterní i feudální vrchnosti)	+	XXX	XX
A.2.4	Částečně dochovaná urbanistická struktura vsí vč. dlouhých lánových vsí. Hodnotná venkovská (Dolní Verněřovice, Skalka, Vápenka, Nížká Srbská, Machov, Machovská Lhota) a městská sídla (Stárkov, Police nad Metují)	+	XX	XX
A.2.5	Dochované objekty lidové architektury statků polického typu a architektonicky cenné objekty (hrady, zříceniny, kostely, zámky), některé památkově chráněné, drobná sakrální architektura, křížové cesty, sochy	+	XX	XX

KC A.3 Vizualní charakteristika interiéru a exteriéru krajinného celku

Určujícím rysem charakteru krajiny v krajinném celku A je rozmanitost utváření georeliéfu a výrazné uplatnění jedinečných krajinných útvarů ve vizuální scéně. Severní části celku dominují Adršpaško-teplické skály, které značnou výškou (Supí skály 771 m n.m.) výškově zdůrazňují střed Polické stupňoviny. Unikátní prostorové uspořádání stupňoviny – členitá vrchovina Adršpaško-teplických skal obklopená výrazně ohraničenými kuestami (Boskovická, Libenská, Hornoteplická. Skalská a dalšími), které svým terénem přivraceným k lesnatým okrajům skal vytváří působivé, až bizarní scénérie (např. Pavlovská hora 663 m n.m.) – a jedinečnost neopakovatelných scénérií interiéru sklaních měst představují symbol obrazu této krajiny.

Rozlišitelnost jihovýchodní části krajinného celku spočívá v kontrastu ústřední dominanty – masivu stolového vrchu Ostaš (700 m n.m.), sousedních nižších dominant Hejda (626 m n.m.) a Rovný (582 m n.m.) vystupujících nad polickou pánev a výrazných zalesněných terénních horizontů Broumovských

stěn a Stolových hor. Na rozdíl od Teplické části celku se v Polické části zemědělská krajina otevírá do rozlehlých konkávních prostorů rozčleněných při úpatí Broumovských stěn a Stolových hor do drobnějších uzavřených prostorů. V krajině tak vzniká řada velmi odlehklých míst a osídlených lokalit, vynikajících výraznou harmonií měřítka bez rušivých prvků a souladem zástavby a krajinného rámce tvořeného terénem, vodotečemi a vegetačním krytem.

Četná venkovská sídla se vyznačují přítomností cenných objektů lidové architektury v typických polohách v terénu. Urbanistická struktura některých sídel odpovídající terénu a uspořádání historických typů zástavby je v četných lokalitách dochována a spoluvytváří působivost a identitu míst krajinného rázu. Četné přestavby, necitlivé stavební úpravy a novostavby bez architektonické hodnoty snižují kvalitu zástavby a potlačují její harmonický výraz. Urbanizovaná území měst Teplic nad Metují, Police nad Metují a Hronova spoluvytvářejí charakter intenzivně využitě krajiny s městskou zástavbou, historickými i technickými dominantami.

A.3 Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky KC A		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní O neutrální N negativní	XXX zásadní XX spouštějící X doplňující	XXX jedinečný XX význačný X běžný
A.3.1	Výrazné prostorové uspořádání vztahu Adršpašsko-teplických skal s kuestami a ohraničujícími lesnatými hřebeny	+	XXX	XXX
A.3.2	Krajinná osa zaříznutého údolí Metuje v mírně zvlněných polohách Teplické pánve	+	XX	XX
A.3.3	Jedinečná krajinná dominanta stolového vrchu Ostaš se skalními útvary	+	XXX	XXX
A.3.4	Členitost krajiny a diverzita znaků krajinné scény – georeliéfu a vegetačního krytu	+	XX	XX
A.3.5	Četné lokality s cennou lidovou architekturou a se souladem venkovské zástavby a krajinného rámce	+	XX	XX
A.3.6	Různorodá zástavba s četnými přestavbami a nehodnotnými novostavbami ve vesnicích zejména v okolí měst a rekreačně atraktivních lokalit (Teplice, Police, Bukovice, Česká Metuje, Velké Petrovice, okraje Hronova)	O	XX	X

KC A.4 Členění krajinného celku na krajinné prostory a na segmenty urbanizované krajiny

Na území KC A Polická vrchovina byly vymezeny krajinné prostory (KP), segmenty krajiny se zřetelnou charakterovou odlišností od jiných prostorů nebo segmenty zřetelně prostorově ohraničené a vymezené, které jsou vizuálně rozpoznatelné – tzv. konvizuální segmenty krajiny:

KP A1 ADRŠPAŠSKO-TEPLICKÉ SKÁLY

Krajinný prostor představuje ústřední krajinný komplex západní části Broumova a symbolizuje jedinečnost a neopakovatelnost této krajiny. Jeho poloha se shoduje s nižšími geomorfologickými jednotkami Teplické skály a Adršpašské skály. Je ohraničen velmi zřetelně v terénu a v okrajích lesních porostů. Prostor nezahrnuje další skalní lokality Křížový vrch, Lada a Borek a je vůči nim ohraničen hlubokým zářezem údolí Metuje.

KP A2 ADRŠPACH – BUČNICE

Krajinný prostor zahrnuje členité území severně přiléhající k Adršpašským skalám a zahrnující krajinu s dominantami Křížový vrch (667 m n.m.), Lada (623 m n.m.) a Borek (562 m n.m.) a Lysý vrch (611 m n.m.). Prostor je ohraničen terénními hranami – okraji Libenské kuesty a dominantními

terénními útvary Pavlovské hory (663 m n.m.) a Družstevního vrchu (613 m n.m.). Tak vzniká výrazné ohraničení vůči severněji ležícím prostorům, kde svahy širokého údolí Zdoňovského potoka stoupají k lesnatým masivům pohraničních hor – Kamennému vrchu a Mirošovskému hřbetu.

KP A3 HODKOVICKÁ A SKALSKÁ KUESTA

Úzký prostor terénního stupně Boskovické a Skalské klesty se táhne od obce Adršpach k lokalitě Skály. Přiléhá k západnímu a jihozápadnímu okraji Adršpašských a Teplických skal a je zde ohraničen terénem a okrajem lesních porostů. Na západě a jihozápadě je ohraničen výrazným zalesněným terénním zlomem vůči údolí potoka Dřevíč. Okraje krajinného prostoru se v krajině výrazně projevují a dávají vyniknout charakteru terénního stupně – kuesty.

KP A4 ČESKÁ METUJE

Krajinný prostor zahrnuje segment zemědělské krajiny, který je neobyčejně rozčleněn terénem na vyvýšené polohy bezlesí a na zahloubené koridory vodotečí s bohatým vegetačním doprovodem na prudkým svazích a terénních hranách. Jedná se o tok Metuje a o křivolaké údolí pravobřežního přítoku Vlášenska. Prostor je ohraničen na severu terénem a lesními okraji Teplických skal, na západě okrajem Stárkovských bučin a lesnatých levobřežních okrajů údolí potoka Dřevíč. Na východě je ohraničen terénní hranou nad levým břehem Metuje a směrem k jihovýchodu pak okrajem lesních porostů masivu Ostaše. Jihovýchodní ohraničení je (nejméně výrazně) tvořeno plochým terénním horizontem, za kterým krajina přechází do krajinných prostorů ležících v povodí Pěkovského potoka.

KP A5 TEPLICE NAD METUJÍ

Krajinný prostor zahrnuje oblouk koridoru Metuje s městem Teplice nad Metují a široká údolí levobřežních přítoků – Teplického a Bohdašinského potoka. V krajině vynikají jak ohraničující lesnaté horizonty Teplických skal (Kráví hora, 744 m n.m.) na západě, tak lesnaté okraje hřebenů Nad Studánkou (624 m n.m.) a Příkrá stráž (601 m n.m.) na severovýchodě. Na severu prostor, vyplněný otevřenými plochami polí a luk na mezivodních návrších Hornoteplické kuesty (Val 590 m n.m., Kamenný vrch 588 m n.m.), přechází za údolím potoka Bučnice do prostoru Zdoňova.

KP A6 MIROŠOVSKÉ STĚNY – PŘÍKRÁ STRAŇ

Krajinný prostor zahrnuje úzký lesnatý pás hřebenů, které výrazným převýšením vůči Broumovské kotlině oddělují krajinný celek Teplická vrchovina od východní části CHKO – Broumovské kotliny a Javořích hor. Tento pás hřebenů zahrnuje Mirošovské stěny od Loděnice po Bukovou horu (638 m n.m.), hřbet Nad Studánkou, masiv Mračného vrchu (587 m n.m.) a hřbet Příkré stráž až po sedlo Na Pasách. Na jihovýchod i severozápad je prostor převážně ohraničen okraji lesních porostů.

KP A7 ZDOŇOV – LIBNÁ

Krajinný prostor zahrnuje velmi zajímavý krajinný segment východní části Hraničního hřbetu s lesnatými masivy Strážnice (696 m n.m.), Kamenný vrch (639 m n.m.) a údolí horního toku Zdoňovského potoka s územním zaniklé obce Libná a s horní – architektonicky velmi cennou – částí obce Zdoňov. Kontrast odlehklých údolí s prameny potoků (u Libné, V rokli, u Zdoňovského rybníka), s výraznou lesnatou hranou Libenské kuesty a mohutnými lesnatými stráněmi Hraničního hřbetu vytvářejí atraktivní krajinné scénérie. Prostor je ohraničen státní hranicí na severu a zřetelným okrajem Libenské kuesty na jihu. Na východě přechází prostor do Mirošovského hřbetu, na západě pak do západní části hraničního hřbetu s výšinami Vypich (691 m n.m.) a Skalky (677 m n.m.).

KP A8 HORNÍ ADRŠPACH

Krajinný prostor zahrnuje severní okraj část severozápadního okraje CHKO a je na západě ohraničen státní hranicí. Leží v něm členitý prostor obce Horní Adršpach s vlastní obcí v otevřených polohách mírně zahloubeného prostoru horního toku a pramenných poloh Adršpašského potoka,

uzavřené údolí pod Vypichem (691 m n.m.) a Dlouhým vrchem (698 m n.m.) a v jižní části krajinného prostoru pak prostor přecházející do údolí Hodkovic. Hranice je zde na rozvodí Adršpašského potoka a potoka Dřevíč. Východní hranice je velmi výrazná a tvoří ji lesnaté svahy okrajů Libenské a Hodkovické kuesty a Pavlovské hory. Prostor je charakteristický obrazem krajiny s výrazným projevem stupňovitého uspořádání georeliéfu s dominantním účinkem Teplicko-Adršpašských skal.

KP A9 HODKOVICE

Krajinný prostor zahrnuje údolí horního toku Dřevíče s rozptýlenou zástavbou obce Hodkovic, rozložené podél vodoteče sledované silnicí na Polici nad Metují. Vzniká asymetrický koridorový prostor, ohraničený na severovýchodě lesnatými svahy Hodkovické kuesty a na pravém břehu Dřevíče povlovnými svahy s loukami a pastvinami stoupajícími k okrajům lesních porostů hřebene Závora s dominantami Krupná hora (706 m n.m.) a Přední Hradiště (710 m n.m.). Na severu tvoří hranici rozvodí Dřevíče a Adršpašského potoka, na jihu sedlo severně od sousedního masivu Hradiště (683 m n.m.).

KP A10 OSTAŠ

Krajinný prostor zahrnuje významný segment krajiny Polické vrchoviny. Jedná se o krajinný pól – krajinnou dominantu vrchu Ostaš (700 m n.m.), Rovný (582 m n.m.) a Hejda (626 m n.m.), spolupůsobící s dominantním geomorfologickým útvarem Teplických skal. Jedná se o lesnatý geomorfologický útvar s významnými přírodními hodnotami zejména ve vrcholových polohách. Jedná se o konvexní krajinný prostor, který nemá vnitřní vnímatelný – konvexní – prostor, ale o dominantní masiv, umožňující vnímání navazujících prostorů i vizuální vnímání v rámci oblasti krajinného rázu (krajinných celků). Hranici prostoru tvoří převážně okraje lesního masivu na západě, nad obcemi Javor a Dědov pak levobřežní hrana Metuje.

KP A11 POLICE NAD METUJÍ

Krajinný prostor představuje rozlehlou kotlinu v povodí toku Ledhujky a Pěkovského potoka, ohraničenou dominantami Ostaše (700 m n.m.), Klůčku (585 m n.m.) a Chlumu (606 m n.m.). Otevřená, avšak mírně rozčleněná krajina je na obzorech uzavřena výraznými lesnatými horizonty Broumovských stěn a okrajů Stolových hor. Na jihovýchodě přechází nevýrazným terénním předělem do podobně otevřené zemědělské krajiny Bezděkovska a na západě za Žďárem nevýrazným plochým hřbetem je oddělena krajina údolí Metuje. Je však zřejmé, že v charakteru všech těchto krajinných prostorů se projevují rysy geomorfologické jednotky Polické pánve.

KP A12 SUCHÝ DŮL

Krajinný prostor vytváří dlouhý pás oddělující hradbu Broumovských stěn od vnitřního prostoru Polické pánve. Vzniká tak velmi rozmanitý segment zemědělské krajiny mezi Pěkovem a Slavným, sjednocený výrazným prostorovým ohraničením na severozápadě a výhledy jak do vnitřních dílčích prostorů jednotlivých údolí potoků, členících prostor na subprostory (Pěkovský potok, Hlavoňovský potok, Ledhujka). Krajina vyniká výraznými hodnotami harmonie měřítka a vztahů, projevujícími se především v členitosti terénu a vegetačního krytu. Jihozápadní hranici tvoří lesnaté okraje terénních dominant Rovný (582 m n.m.), Ostaš (700 m n.m.), Klůček (614 m n.m.) a Hora (594 m n.m.).

KP A13 BEZDĚKOV NAD METUJÍ

Krajinný prostor zahrnuje jihovýchodní cíp Polické pánve a je velmi výrazně na západě ohraničen lesnatými okraji levobřežních svahů Metuje a Ledhujky, na jihu pak lesními porosty nad pravým břehem toku Židovky včetně lesního masivu výšiny Rez (502 m n.m.). Jedná se o otevřenou mírně zvlněnou krajinu. Její otevřenost umožňuje vnímat výrazné, avšak vzdálené krajinné horizonty.

KP A14 MACHOV

Krajinný prostor zahrnuje jihovýchodní cíp Polické vrchoviny a okraj Stolových hor, údolí Machovského potoka s hlubokými údolími oboustranných přítoků. Vzniká neobyčejně bohatá prostorová struktura krajiny s plochami polí a luk na mírněji sklonitých plochách a s pásy lesních porostů na strmých svazích údolí a terénních zlomů. Krajina vyniká vizuální atraktivností a harmonickými vztahy zástavby a krajinného rámce. Prostor je ohraničen státní hranicí na jihu, lesnatou terénní hranou vrchu Chlum (606 m n.m.) a pravobřežních svahů potoka Třeslice. Západní hranici tvoří okraje souvislých lesních a horských masivů Signál (708 m n.m.) a Lhotecký Šefel (693 m n.m.).

KP A15 BROUMOVSKÉ STĚNY

Krajinný prostor zahrnuje lesnatý masiv Broumovských stěn včetně jejich nejvýchodnějšího výběžku od Machovského kříže ke Studené vodě. V prostoru se ukrývají jedinečné hodnoty přírodní i krajinářské. Prostor představuje koridor, oddělující zcela odlišné charakteristiky krajiny Broumovské kotliny a Polické vrchoviny. Jedná se o konvexní prostor s malým podílem vnitřních prostorů. Jeho cennost spočívá v prostorovém uplatnění siluety stěn v pohledech zejména ze sníženiny Broumovské kotliny a též z četných výhledů z Broumovských stěn do obou krajinných celků.

KP A16 STUDNICE

Krajinný prostor zahrnuje terénní stupeň (geomorfologická jednotka Záhoř) pod hranou Hodkovické a Skalské klesty. Jedná se o silně zalesněný segment krajiny, kde v odlehých polohách jsou do krajinného rámce harmonicky zapojena drobná sídla – Studnice a Nové Domky. Prostor je v prostorové struktuře krajiny výrazně ohraničen na severovýchodě lesnatou hranou Skalské kuesty, na východě podobně výraznou hranou Vysokokamenské kuesty (Stárkovské bučiny), na jihozápadě vůči prostoru Jívky pak lesnatými svahy nad levým břehem potoka Dřevíč.

KP A17 STÁRKOV

Osou krajinného prostoru je výrazný koridor potoka Dřevíč, zaříznutého do výrazného asymetrického údolí. Zatímco na severovýchodní straně je ohraničen prostor okraji Vysokokamenské kuesty zcela striktní, na jihozápadě stoupají pozvolnější svahy s loukami a pastvinami k okrajům lesů terénního hřbetu, táhnoucího se mezi výšinami Šibeník (551 m n.m.), Zámecký vrch (492 m n.m.), Pustiny (575 m n.m.) a Ptáčnice. V geomorfologických jednotkách Šibeník a Pustiny, ohraničujících Polickou vrchovinu vůči Radvanické vrchovině, vzniká koridor velmi členité krajiny s proměnlivými scenériemi a harmonickým zapojením zástavby do výrazného a charakter určujícího krajinného rámce.

KP A18 VELKÉ PETROVICE

Krajinný prostor představuje východní výběžek Polické pánve, resp. Vysokokamenské kuesty. Náhorní otevřená plocha zemědělské krajiny je hluboce proříznuta dramatickým údolím Metuje s lesnatými strmými svahy, s obcí Maršov v údolní poloze a hradem Vlčinec na terénním ostrohu. Velké Petrovice již leží v náhorní poloze. Prostor je ohraničen na západě lesnatými svahy na levém břehu potoka Dřevíč, okraji lesních porostů koridoru Metuje vůči severně ležícím otevřeným plochám Žďárska. Východní hranici tvoří levobřežní lesnaté hrany údolí Metuje, za kterými leží náhorní otevřené plochy Bezděkovska.

SUK A5/1 TEPLICE NAD METUJÍ

Segment urbanizované krajiny je rozložen v poměrně sevřeném údolí Metuje od jejího soutoku s Teplickým potokem na severu k soutoku s Bohdašínským potokem na jihu. Tento segment je ohraničen výraznými výšinami – okraji Teplických skal, výšinou Kamenný vrch (588 m n.m.) a blízkostí masivu Ostaše (zejména výšina Hejda 626 m n.m.). V krajinných panoramatech se zástavba města výrazněji neprojevuje (a to ani kostely Sv. Vavřince a P. Marie Pomocné), protože je zanořena do údolí.

SUK A11/1 POLICE NAD METUJÍ

Segment urbanizované krajiny leží ve středu Polické pánve. Členitý terén a podmínky historického rozvoje města s postupným zapojením některých okolních obcí (Velká Ledhuje, Bukovice) vytvářejí rozčleněnou strukturu urbanizovaného území. V jižní části území je charakter urbanizovaného prostředí dán soustředěním průmyslových podniků a tras vzdušných vedení VN a VVN. Město se uplatňuje v panoramatických pohledech široce rozevřené krajiny s výraznými, avšak vzdálenějšími horizonty Ostaše, Broumovských stěn a Stolových hor.

KC B JESTŘEBÍ HORY A RADVANICKÁ VRCHOVINA

Obr. 2.1.3: Dálkový pohled ze severních pastvin nad Drahou k Hronovu. (Foto: Atelier V)

Obr. 2.1.4: Severní sedlo nad Chlívceci s pohledem na hřeben Jestřebích hor (v pozadí uprostřed Kryštofovy kameny a za nimi vrchol Hradiště). (Foto: Atelier V)

Zalesněný hřbet Jestřebích hor výrazně prostorově uzavírá CHKO na jihozápadě. K němu přiléhá Jívecko (Radvanická vrchovina dle geomorfologického členění). Území je součástí Žacléřské vrchoviny. Hlavní zalesněný hřbet Jestřebích hor je dominantní, výrazně uzavírá celý prostor CHKO z jihozápadu. Navazující krajina v okolí Jívky, Bystrého a Rokytníku má oproti Policko-tepelskému celku drobnější měřítko, je členitější, nejsou zde tak výrazné kontrasty. Celkově patří z krajinářského hlediska k hodnotným. Krajinný ráz je narušen v severním cípu v okolí bývalého dolu Bohumil – výrobní závod s nově dostavěným objektem, dále vlivem prostoru Radvanic (již vně CHKO), kde jsou rekultivovány haldy po těžbě uhlí a také trasa VVN směrem k vrchu Ostrý. Součástí celku je i krajinný prostor Hronova, krajina výrazně urbanizovaná, nejvíce ovlivněná činností člověka. (Brichtová, 2001)

KC B.1 Přírodní charakteristika krajinného celku

Většinu krajinného celku B tvoří Radvanická vrchovina a Jestřebí hory, okrsky Žacléřské vrchoviny v Broumovské vrchovině (krajina rozřezaných tabulí, krajina výrazných svahů a skalních horských hřebenů). Radvanická vrchovina, severovýchodní část Žacléřské vrchoviny, je plochá vrchovina o ploše 21 km² převážně v povodí Metuje, na severozápadě v povodí Úpy. Je budována na karbonských a permských slepencích, pískovcích a jílovcích. Rozčleněný erozně denudační povrch je charakterizován strukturními hřbety a podélnými údolními směry severozápad – jihovýchod. Nejvyšším bodem je zčásti zalesněný stolový (svědecký) pahorek Turov (602 m) tvaru hřbetu ze spongilitů a slínovců spodního turonu, spočívajících na slepencích a pískovcích cenomanu a permských pískovcích.

Jestřebí hory, jihozápadní část Žacléřské vrchoviny, je členitá vrchovina o ploše 60 km² v povodí Úpy na severozápadě a Metuje na jihovýchodě. Jsou budovány na karbonských slepencích, pískovcích a jílovcích. Mají charakter silně rozčleněného erozně denudačního povrchu tektonicky a litologicky podmíněné sedimentární stupňoviny, s charakteristickými strukturními hřbety (kuestami) a se dvěma strukturními podstupni na jihozápadě při hronovsko-poříčské poruše. Objevují se zde zdvojené kuesty ve směru severoseverozápad – jihojihovýchod. Okrsek je přetátý hluboce zaříznutým údolím Petříkovského potoka (Ostrožnice), Metuje a Žďáreckého potoka. Četné jsou tvary zvětřování a odnosu pískovců i antropogenní tvary po dolování. Nejvyšším bodem je převážně zalesněný vrch Žaltman (740 m), velmi výrazná protáhlá úzká kuesta s čelem na jihozápadě, z karbonských arkóz, slepenců a pískovců, se skalními tvary zvětřování a odnosu, skalními stěnami, mrazovými sruby, balvanovými proudy a kryoplanáčnickými terasami. Dalšími významnými body jsou Borek (552 m), Bukovina (600 m), Janský vrch (697 m), Jírova hora (484 m), Kolčarka (692 m), Kryštofova skála (586 m), Maternice (545 m), Na souši (562 m), Slavětínský kopec (708 m) či Švédský vrch (660 m).

Krajinným celkem protéká několik potoků, v povodí Metuje a Úpy. Jedním z nejvýznamnějších je Dřevíč. Pramení v nadmořské výšce 598 m západně od Hodkovic a ústí zprava do Metuje pod Velkým Dřevíčem ve výšce 375 m. Horní část ze Stárkova meandruje, nad Jívkou vytváří skalní peřeje (Janovické peřeje); podél toku se rozkládá řada chráněných mokřadů. Jívka pramení v nadmořské výšce 610 m u Radvanic a ústí zprava do Dřevíče ve Stárkově ve výšce 417 m. V povodí toku je několik rybníků. Toky protékají křídovými sedimenty (převážně tzv. opukami), ve kterých si zejména Metuje vyhloubila místy i hluboko zaříznutá údolí (krajina zaříznutých údolí). Všechny toky i jejich části jsou řazeny k podhorským potokům, podle staršího členění se jedná o pstruhové pásmo. Většinou se jedná o rychle tekoucí vodu s hloubkami toku od několika dm a většinou nepřesahující hranici 1 m hloubky. Toky dosud na některých místech přirozeně meandrují. Dřevíč je jednou z nejvýznamnějších oblastí výskytu mihule potoční v České republice (EVL Metuje a Dřevíč).

Radvanická vrchovina je středně zalesněná smrkem s příměsí buku. Jestřebí hory jsou převážně zalesněné smrkem s příměsí buku a modřínu s fragmenty původních kyselých a květnatých bučin. V údolí Jívky se objevují i cenné louky s výskytem vzácných druhů. Cenné porosty jsou v Jestřebích horách pod horou Žaltman. Klíčovými biotopy zde vymezené EVL Žaltman jsou bučiny (převážně acidofilní, ale i květnaté) a pramenné mísy s olšinami. Bučiny vykazují různou kvalitu, místy je zde i převaha smrku, podmíněná kulturou. Jedná se o jednu z mála bukových enkláv v komplexu kulturních smrčin Jestřebích hor. Olšiny představují, přes malou rozlohu segmentů, v oblasti Jestřebích hor ochranně velmi významný biotop, a to vzhledem k místy masovému výskytu bledule a k relativní druhové bohatosti. V krajinném celku je poměrně málo ploch orné půdy, plochy jehličnatých a smíšených lesů doplňují zemědělské plochy, které tvoří především zemědělské oblasti s přirozenou vegetací, louky a pastviny.

B.1 Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky KC B		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní O neutrální N negativní	XXX zásadní XX spouštějící X doplňující	XXX jedinečný XX význačný X běžný
B.1.1	Ploše vrchovinový reliéf Radvanické vrchoviny a reliéf charakteru členité vrchoviny Jestřebích hor s výraznými geomorfologickými útvary (kuesty), strukturními hřbety a údolími	O	XXX	X
B.1.2	Lokální útvary reliéfu (skalní stěny, mrazové sruby, balvanové proudy, terasy) vč. antropogenních tvarů po dolování	+	X	X
B.1.3	Vodní tok Dřevíče, Jívky a jejich přítoků s přirozenými břehy, břehovými a doprovodnými vegetačními doprovody, prameny	+	X	XX
B.1.4	Krajinná nelesní zeleň podél komunikací, cest, zeleň zahrad v okolí sídel, meze, remízky	+	XX	X
B.1.5	Rozsáhlé zalesněné plochy jehličnatými a smíšenými porosty s fragmenty původních bučin	+	XXX	X
B.1.6	Plochy zemědělské půdy s přirozenou vegetací, louky a pastviny	+	XX	X

KC B.2 Kulturní a historická charakteristika krajinného celku

Krajinný celek B není oproti Broumovské kotlině (KC C) jednotným a historicky homogenním územím. Již se otevírá na jih, mimo krajinu CHKO a k sídlům ležícím většinou mimo její hranice. Lze jej rozdělit více méně na tři rozdílné části, východní Hronovsko, střední Stárkovsko (Stárkov leží již v KC A) a západní Radvanicko (Radvanice leží již mimo hranice CHKO).

Východní části krajinného celku dominuje město Hronov. Jeho počátky souvisejí s kolonizačním úsilím Hrona z Náchoda (1241 – 1285) z rodu Načeraticů, který zde pravděpodobně založil vodní tvrz. Hranici mezi panstvím rytíře Hrona z Náchoda a polickým panstvím břevnovských benediktinů, kterým patřila nedaleká ves Vysoká Srbská, tvořil potok Srbská, který je poprvé připomínán v roce 1254. V roce 1415 je Hronov uváděn jako městečko, jež až do roku 1848 náleželo k náhodskému panství, stejně jako sousední obce Velký Dřevíč, Velké Poříčí, Žabokrky, Žďárky a posléze (od 16. století) i Vysoká Srbská, zatímco Zbečnick a Rokytník příslušely do konce 15. století k machovskému statku, jehož součástí byla také Malá Černá na kladských hranicích.

Roku 1544 koupil náhodské panství bohatý rod Smiřických ze Smiřic. V roce 1634 se stává majitelem panství Ottavio Piccolomini. Období druhé poloviny 17. století a první poloviny 18. století bylo pro místní obyvatele dobou zvýšeného útlaku ze strany náhodské vrchnosti, což vedlo k řadě menších povstání. Ke kulturnímu rozkvětu náhodského panství došlo především v letech 1792 až 1839, kdy zde vládli Petr Biron vévoda Kuronský a Zaháňský a jeho nejstarší dcera Kateřina Vilemína kněžna Zaháňská. Posledními majiteli do roku 1945 byli představitelé německého knížecího rodu Schaumburg-Lippe.

Většina obyvatel Hronovska se živila zemědělstvím, doplňkovým zdrojem obživy bylo domácí tkalcovství. Významným momentem v rozvoji tohoto koutu Broumovska bylo otevření kamenouhelného „Vilemínina dolu“, kde se uhlí dobývalo již v 18. století a podle písemných dokladů se mimo jiné vozilo i k vypalování cihel na stavbu Josefovské pevnosti. Později převzalo dolování náhodské panství a v roce 1846 byla těžba uhlí zastavena. Po osmileté přestávce byly doly zakoupeny Mirošov-Libušín-Svatoňovickou společností. Byly velkým nákladem upraveny a dolovalo se zde až do roku 1903, kdy byla těžba z důvodu nerentability zastavena. V roce 1907 odkoupil doly továrník Gustav Deutsch, ještě v tomto roce byl zasypaný důl odkryt, vyčištěn a bylo opět započato s dolováním. Těžba zde pokračovala až do roku 1923.

Vybudováním železnice z Chocně do Broumova (1875) nastává na Hronovsku v 80. letech 19. století mohutný rozvoj textilního průmyslu, ve městě vzniká přádelna bavlny a několik mechanických tkalcoven. Kromě textilu se ve městě rozvíjí strojírenská výroba. Nicméně samotných venkovských obcí

jako byla Vysoká Srbská se průmyslový rozvoj příliš nedotkl a pouze malá část obyvatel našla zaměstnání v rodícím se textilním průmyslu v nedalekém Hronově a přilehlých obcích. Oproti samotnému Broumovsku, ale i Stárkovsku, bylo zdejší obyvatelstvo české. Kvůli odtržení pohraničí v roce 1938 bylo Hronovsko přičleněno k okresu Náchod. Po válce ze zdejších obcí v rámci dosídlení odešla řada obyvatel do pohraničí. Na druhou stranu sem přišla řada uprchlíků z Kladska.

Střední část krajinného celku – okolí Jívky a Stárkova – leželo v raném středověku uprostřed pohraničních hvozdů země České, jejichž kolonizace českými obyvateli začala v 1. polovině 13. století. Zdejší osídlení má pravděpodobně souvislost s osídlováním kraje rodem erbu třmene, který ve 13. století držel Stárkovsko, panství Skály a Adršpach. Nejstarším známým členem tohoto rodu byl Sezema.

Před rokem 1393 získal panství Matěj Salava z Lípy, který si vybudoval nový sídelní hrad – Skály. Součástí panství byly mimo Stárkova a jeho tvrze vesnice Skalka, Studnice, Horní a Dolní Vernéřovice, Metuje, Bystré, Chlívce, Jívka, Radvanice a Vápenka. V druhé polovině 15. století se majitelé panství rychle střídali. Stárkov se stal správním centrem panství Skály, měl vlastní kancelář s právem vést si vlastní městské knihy, dále obecní hospodářské účty a příslušné spisy. Úředním jazykem byla čeština, po roce 1620 byla na císařský rozkaz zavedena úřední němčina. Roku 1625 bylo skalské panství rozděleno na stárkovské a skalské. V roce 1673 koupil stárkovské panství baron Jan František z Kaisersteina, který nechal přestavět zámek do nynější podoby a vybudoval i pivovar. Jeho rod udržel majetek až do roku 1924, kdy jej prodal rodu Pejskarů, továrníkům z Police nad Metují.

Stárkovsko bylo krajem zemědělců, tkalců a horníků. Půda podhorského kraje byla kamenitá a málo úrodná. Výnosnější byly jen louky, zejména kolem potoků. Až do 19. století bylo Stárkovsko známé množstvím lesů. Nejstarší zprávy o lesním hospodaření pocházejí z konce 18. století. Lesy byly považovány za nejvýnosnější část panství a od 19. století soustavně obnovovány. V 19. století se ve zdejší kraji rozšířilo domácí tkaní a pěstování lnu. Stárkov se stal tkalcovským městečkem. Od roku 1910 působila ve Stárkově textilní továrna založená Josefem Wolfem. V polovině 19. století začala na Stárkovsku těžba uhlí pro pomalu se rozrůstající průmysl. V letech 1880 až 1890 byly doly na Stárkovsku pro nebezpečí vpádů vody uzavřeny a těžba pokračovala v okolí Rtyně, Svatoňovic a Radvanic. Pro hospodářské povznesení regionu měla význam výstavba železnice v roce 1875, jedna z jejích odboček měla vést přes Stárkov na Radvanice, ale páni z Kaisersteina si nechtěli nechat zničit své letovisko a trať byla odkloněna směrem k Polici nad Metují. Stárkovsko se tak ocitlo stranou důležitých obchodních a turistických tras a možnosti jeho dalšího rozvoje byly omezeny.

Stárkovsko mělo oproti Hronovsku převážně německý charakter. Česko-německé spory se po vzniku československé republiky stále stupňovaly a kvůli možnosti napadení Německem se začalo budovat opevnění z železobetonových pěchotních srubů. Pozůstatky z tohoto opevnění najdeme dodnes. Po Mnichovské dohodě bylo celé Stárkovsko začleněno do německé říše. Po skončení druhé světové války byla většina německých občanů odsunuta do Německa, čímž výrazně poklesl počet obyvatel.

V západní části krajinného celku jsou nejvýznamnějším sídlem Radvanice (již mimo CHKO). Zřejmě je založil Kryštof Materna, kolem jehož dvorce při kolonizaci za posledních Přemyslovců vznikla osada. Radvanice byly dlouho málo významnou obcí, kde převládalo zemědělství a selský způsob dobývání uhlí. Novodobé dějiny obce jsou spjaty s těžbou černého uhlí. Zejména po roce 1945 s rozvojem těžby na dole Kateřina Východočeských uhelných dolů se rozvíjí i obec Radvanice. Těžba uhlí byla ukončena rozhodnutím vlády ČR v roce 1994. Pozůstatky těžby se objevují i na různých místech krajinného celku B (např. Hoffnung Schacht – jáma Naděje 1856, později Neuer Schacht – Nová jáma 1876, Jívecká jáma – také Tiefbauschacht in Jibka – hluboká šachta v Jívce 1889, Karl Schacht – Karlova Šachta nebo Karlův důl, Tmavý důl 1918; důl Kolektiv 1901 ad.)

B.2 Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky KC A		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní O neutrální N negativní	XXX zásadní XX spoluurčující X doplňující	XXX jedinečný XX význačný X běžný
B.2.1	Částečně dochovaná základní krajinná struktura krajiny (rozložení sídel, komunikací, lesních a nelesních ploch)	O	XXX	X
B.2.2	Částečně dochovaná struktura cestní sítě (odpovídá mapám z počátku 19. století), vč. trasy železnice z roku 1875	O	XX	X
B.2.3	Částečně dochovaná historická struktura osídlení s tvořená osnovou středověkých venkovských sídel	O	XX	X
B.2.4	Částečně dochovaná urbanistická struktura jader historických vsí vč. dlouhých lánových potočních vsí s volným uspořádáním statků (Rokytník, Bystré)	+	XX	XX
B.2.5	Dochované objekty lidové architektury a architektonicky cenné objekty, některé památkově chráněné, drobná sakrální architektura, křížové cesty, sochy	+	X	XX
B.2.6	Pozůstatky těžby černého uhlí (důl Z. Nejedlý, důl Kolektiv...)	+	X	X
B.2.7	Zbytky dochovaného opevnění z období 1. čs. republiky – železobetonových pěchotních srubů – rozesetých v lesích	+	X	XX

B.3 Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky KC A		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní O neutrální N negativní	XXX zásadní XX spoluurčující X doplňující	XXX jedinečný XX význačný X běžný
B.3.1	Výrazná morfologie Žaltmanského hřbetu ohraničeného údolím Jívky na severozápadní straně	+	XXX	XX
B.3.2	Přehlednost širokého a jasně vymezeného údolí Jívky	+	X	X
B.3.3	Členitost a proměnlivost krajinné scény v povodí Bysterského potoka s dominantním uplatněním Turova	+	XX	XX
B.3.4	Výraznost horizontů Jestřebích hor jakožto ohraničujícího prvku okraje CHKO, možnosti vnímání panoramatických pohledů do interiéru CHKO i do okolí	+	XXX	XX
B.3.5	Harmonické scénérie vesnické zástavby s dochovanými stavbami lidové architektury (Chlívce, Dolní Vernéřovice, odloučené lokality a samoty ve vyšších polohách Jestřebích hor)	+	XX	XX
B.3.6	Výrazný význam kontrastu souvislých lesních porostů horských partií a členité skladby vegetace (lesíky, remízky, rozptýlená zeleň) v podhůří	+	XX	X
B.3.7	Nepříznivé ovlivnění venkovského prostředí důlní činností a s ní souvisejícími způsoby výstavby (Horní Vernéřovice)	O	X	X

KC B.4 Členění krajinného celku na krajinné prostory a na segmenty urbanizované krajiny

Na území KC B Jestřebí hory a Radvanická vrchovina byly vymezeny krajinné prostory (KP), segmenty krajiny se zřetelnou charakterovou odlišností od jiných prostorů nebo segmenty zřetelně prostorově ohraničené a vymezené, které jsou vizuálně rozpoznatelné – tzv. konvizuální segmenty krajiny:

KP B1 JESTŘEBÍ HORY – ZÁPAD

Úzký pás Jestřebích hor tvoří jihozápadní okraj CHKO Broumovsko a prostorově ohraničuje rozmanitou krajinu Radvanické a Polické vrchoviny. Krajinný prostor zahrnuje Žaltmanský hřbet a Maternickou pahorkatinu a dobíhá až ke zcela odlišnému segmentu krajiny Hronovska. Souvislý lesnatý pás je přerušován drobnými segmenty bezlesí se samotami a odlehlými osadami (Paseka) nebo vesnicemi, zabíhajícími vysoko do svahů (Odolov, Chlívce). Jihozápadní hranici tvoří hranice CHKO, hranici vůči krajinným prostorům Radvanické vrchoviny tvoří převážně okraje lesních porostů.

KP B2 JESTŘEBÍ HORY – VÝCHOD

Krajinný prostor zahrnuje nejvýchodnější cíp Javořích hor a pokrývá geomorfologickou jednotku Homolecká pahorkatina. Krajina je převážně lesnatá s dvěma výraznými terénními masivy vzájemně oddělenými širokým údolím horního toku Brlenky – Vrše (519 m n.m.) a Borek (553 m n.m.). K jihu se krajina otevírá mimo hranice CHKO, do povodí Brlenky k Černé. Ze severu je prostor ohraničen výraznou lesnatou hranou – stupněm Vysokosrbské kuesty. Krajina vyniká harmonickým výrazem některých obcí, uzavřených v lesních porostech a lesními scénériemi s otevřením průhledů do okolní krajiny.

KP B3 JÍVKA

Krajinný prostor je zajímavou enklávou zemědělské krajiny obklopené ze všech stran lesními porosty. Prostorem protékají dvě vodoteče – potok Dřevíč a Jívka. Cennost krajiny spočívá nejenom v přítomnosti četných objektů lidové architektury a harmonii některých partií zástavby s krajinným

KC B.3 Vizuální charakteristika interiéru a exteriéru krajinného celku

Z hlediska prostorového členění tvoří krajinný celek B výrazný jihozápadní okraj CHKO. Jeho výraznost spočívá v souvislém lesnatém pásu Jestřebích hor, ohraničujícím v délce více jak 20 km prostor Policka a Broumovska.

Nejvyšší část tohoto pásu – Žaltmanský hřbet (Altman 739 m n.m.) je z vnější – jihozápadní – strany zdůrazněn terénním stupněm (Odolovský stupeň) a ze severovýchodní strany širokým údolím Jívky, ohraničeném výraznými okraji Polické stupňoviny (Přední Hradiště 710 m n.m., Hradiště 683 m n.m., Záhoř 607 m n.m.).

Souvislý Žaltmanský hřbet je směrem jihovýchodním ohraničen údolím Bysterského potoka od Maternické pahorkatiny a dalším předělem je údolí Metuje, které odděluje Homoleckou pahorkatinu. Stejně tak se proměňuje i nižší terénní stupeň ohraničující Javoří hory ze severovýchodu. Široké a poměrně přehledné údolí Jívky se mění v proměnlivou a rozmanitou krajinu povodí Bysterského potoka a ve svéráznou krajinu Homolecké pahorkatiny ohraničené od vnitřní části CHKO okrajem Vysokosrbské kuesty.

V krajinných panoramatech se projevuje zřetelný lesnatý hřeben Žaltmanského hřbetu, a to nejenom z interiéru krajinného celku, ale též z exteriéru. Drobné osídlené lokality v horských sedlech vynikají odloučeností a harmonií sídla a krajinného rámce. Přehledné údolí Jívky je neobyčejně výrazně ohraničeno vysokými lesnatými svahy Žaltmanského hřbetu (převýšení přes 200 m) na jedné straně a lesnatými svahy Záhoře na druhé straně (převýšení cca 70 m). Oproti této přehlednosti vyniká povodí Bysterského potoka drobnější prostorovou skladbou, působivostí dílčích scénérií a celkovou nepřehledností s překvapivými průhledy do navazujících prostorů.

rámcem, ale též způsob velmi výrazného prostorového vymezení. Jedná se o lesní okraje Žaltmanského hřbetu na jihozápadě a o okraje Radvanické vrchoviny – lesnaté svahy Hradiště, Záhoře a Šibeníku na severu a severovýchodě.

KP B4 BYSTRÉ – ROKYTNÍK

Působivá partie Radvanické vrchoviny s dominantou Turova (603 m n.m.) se vyznačuje neobyčejně výraznou a bohatou členitostí terénu na horních tocích potoků Bysterského a Rokytník. Otevřenější krajina vybíhá zástavbou Chlívčů vysoko do svahů Javořích hor. Krajina vyniká jedinečnými krajinářsko-estetickými hodnotami a znaky harmonie zástavby a krajinného rámce. Prostor je na severovýchodě ohraničen lesnatými svahy Šibeníku a Pustin – okrajů Polické vrchoviny. Na jihu tvoří hranici okraje souvislých lesních porostů Maternické pahorkatiny.

KP B5 HRONOV

Krajinný prostor zahrnuje krajinu svírající údolí Metuje, rozšiřující se k jihu do urbanizované krajiny Hronova. V okolní krajině okrajů Maternické a Homolecké pahorkatiny se střídají lesíky, plochy luk a pastvin v členitém terénu. Na západě i východě je prostor ohraničen převážně okraji souvislejších lesních porostů masivu Maternice (546 m n.m.) a Vrší (519 m n.m.). Severní ohraničení tvoří výrazný i když drobný prostor soutoku Metuje a Dřevíče.

SUK B5/1 HRONOV

Urbanizované území Hronova je rozloženo podél komunikací a železnice v protáhlém sídelním pásu sevřeného terénu údolí Metuje. Do CHKO fakticky prostorově zasahuje jenom jeho severní okraj. Kromě historického jádra města s kostelem Všech Svatých, náměstím a divadlem a s vilovou zástavbou ve svahu Příčnice stoupajícím k výšině Homolka, se zde uplatňují i průmyslové podniky, ležící na pravém břehu Metuje.

KC C BROUMOVSKÁ KOTLINA A JAVOŘÍ HORY

Obr. 2.1.5: Pohled z lokality Vápenka na Otovice, Janečkovu stráž (vlevo) a Broumovské stěny (vpravo). (Foto: Atelier V)

Obr. 2.1.6: Pohled z lokality u kostela v Heřmánkovicích na hřebeny Javořích hor s Jelením vrchem. (Foto: Atelier V)

Obr. 2.1.7: Pohled ke kostelu Sv. Markéty u Šonova, Liščí vrch (uprostřed) a Rudný vrch (vpravo). (Foto: Atelier V)

Obř. 2.1.8: Pohled od jižní části Martínkovic na Broumovské stěny a vrchy Božanovský Špičák (vlevo) a Velká kupa (vpravo). (Foto: Atelier V)

Krajinný celek, ležící severovýchodně od Broumovských a Mirošovských stěn, lze charakterizovat jako širokou otevřenou kotlinu, jejímž středem protéká řeka Stěnav. Kotlina je velmi jasně prostorově vymezena, na jihozápadě již zmíněnými výraznými Broumovskými stěnami, Stolovými horami a Mirošovskými stěnami, na severovýchodě Javořimi horami, na severu a jihu nižšími vrchy (hranici s Polskem). Odlišnost Broumovské kotliny od ostatních krajinných celků je dána jak přehledným prostorovým uspořádáním, ohraničením (prostorové vymezení, „zahrada“ – Gottlieb), tak výjimečným spolupůsobením krajinných prvků a složek.

Vysoké hodnoty kulturní charakteristiky se opírají o cenné hodnoty přírodní krajiny, s výraznými prostorovými dominantami – význačnými body. Osou území je koryto řeky Stěnavy s nivou. Ohniskem ve středu kotliny je místo původní osady s hradem, později klášterem na ostrohu vysoko nad řekou. Toto místo v centru kotliny včetně nejstarších cest je prostorově orientováno (linie) k Hejšovině a Koruně. Velmi významným místem a stavbou je barokní kaple Panny Marie Sněžné – Hvězda na hraně Broumovských stěn, ke které jsou vztaženy linie propojující důležitá místa. Je spojnicí mezi Broumovskou kotlinou – klášterem, a Polickem – místem staršího benediktinského kláštera.

Nejvýznamnějším místem pro dálkové pohledy jsou četné vyhlídky ze skalnatého hřebene Broumovských stěn, zejména pak rozhled z místa barokní kaple Hvězda. Odtud se odkrývá pohled na téměř celou kotlinu, zejména však je pohled směřován k Broumovu a dominantě krajinného celku – benediktinskému klášteru. Také krajinné prostory, které bezprostředně navazují na Broumovské stěny, jsou při těchto pohledech vnímány výrazně (Křínice, Martínkovice, Božanov). Ke krajinářsky nejcennějším prostorům patří prostory v jihozápadní části kotliny – Křínice, Martínkovice, Božanov, a východní část celku navazující na Javoří hory – krajina s harmonickým vztahem kulturních a přírodních prvků, krajina drobněji členěná, výrazněji prostorově modelovaná a velmi působivá – Šonov, Rožmitál, Janovičky, Heřmánkovice. Také dílčí krajinný prostor Ruprechtic – obce, které vytváří prostorový rámec dominantní vrch Ruprechtického Špičáku s navazujícími zalesněnými vrchy a hlubokým údolím (vztah figura – pozadí). Je třeba však zdůraznit, že vysoké krajinářské hodnoty řešeného celku spočívají právě ve vyváženosti celého území, vzájemných vazbách, v jednotném výrazném charakteru. Jasně prostorové vymezení krajinného celku pak navozuje dojem klidné, uspořádané, chráněné zahrady (Gottlieb). Proto negativné ovlivnění jakéhokoli dílčího prostoru, lokality se výrazně projeví ve vnímání celého obrazu.

Nejvýraznějším narušením krajinného celku jsou převýšené stavby na vrchu Spořilov, v těsném sousedství kulturní dominanty. Devítipodlažní panelové domy deskového typu, včetně betonového komínu svým umístěním, výškou a ztvárněním poškozují krajinný obraz kotliny, nerespektují prostorové uspořádání cenných historických objektů, jejich vztah k městu a utváření terénu. K výrazně rušivým prvkům patří pískovcový lom v Božanově – velká a výrazná odkrytá část zalesněného svahu ve velmi cenné partii Broumovských stěn, v prostoru velmi vysoké krajinářské hodnoty. (Brichtová, 2001)

KC C.1 Přírodní charakteristika krajinného celku

Krajinný celek C se téměř kryje s vymezením geomorfologické jednotky Meziměstská vrchovina, podcelku v severovýchodní části Broumovské vrchoviny. Jedná se o členitou vrchovinu v povodí říčky Stěnavy, založenou na permských a triasových sedimentech, permských porfyrech a melafyrech. Erozně denudační povrch severovýchodní části vnitrosudetské pánve je silně rozčleněný, tektonicky porušený, s výraznými strukturálně podmíněnými tvary (strukturálně denudační plošiny, strukturální hřbety, suky) a projevy selektivní eroze a denudace.

Jádro krajinného celku tvoří okrsek v jihozápadní části Meziměstské vrchoviny, Broumovská kotlina, krajina vrchovin Hercynika, tektonicky a litologicky podmíněná kotlina v povodí Stěnavy o ploše 121 km². Je budována na permských a triasových pískovcích a jílovcích. Její členitý pahorkatinný reliéf se strukturálně denudačními plošinami a strukturálními hřbety vyniká antiklinálním hřbetem uprostřed, asymetrickým údolím Stěnavy, s příkřejšími pravými údolními svahy, pleistocenními říčními terasami Stěnavy a drobnými sprašovými pokryvy a závěsemi. Významnými body Broumovské kotliny jsou Božanovský vrch (496,3 m), Mlýnský vrch (526,8 m) a Supí vrch (541,4 m). Severovýchodní část krajinného celku tvoří Javoří hory, krajina výrazných svahů a horských hřbetů, plochá protáhlá hornatina podél státní hranice s Polskem v povodí Stěnavy, která výrazně vystupuje nad Broumovskou kotlinou. Okrsek o ploše 49 km² je budován na permských porfyrech a melafyrech. Silně rozčleněný erozně denudační povrch Javořích hor, tektonicky a litologicky podmíněných paleovulkanických struktur s výraznými strukturálními hřbety a suky, doplňují četné kryogenní tvary (dlouhé kongeliflukční proudy) a sesuvy. Česká strana je rozčleněná konsekventními údolními levých přítoků Stěnavy. Nejvyšším bodem Javořích hor je Ruprechtický Špičák (880 m), velmi výrazný homolovitý vrch zalesněný smrkovými porosty, významnými body jsou Bobří vrch (740 m), Březový vrch (742 m), Černá hora (726 m), Čertův vrch (786 m), Červená hora (746 m), Holý vrch (546 m), Homole (648 m), Javorový vrch (777 m), Jedlový vrch (733 m), Jelení vrch (751 m), Malý kopec (726 m), Mez (720 m), Obírka (781 m), Kamenec (611 m), Rudný (654 m), Světlna (795 m), Široký vrch (838 m) či Vysoká (740 m). Z půd převládají kambizemě, místy luvizemě, v nivách vodních toků fluvizemě a gleje.

Osou krajinného celku je řeka Stěnav (Ścinawka, Steine, Stynau, Steinwasser nebo Steinau) protékající Broumovskou kotlinou zhruba střední částí od severozápadu, kde u obce Starostín přitéká z Polska, směrem k jihovýchodu, kde znovu pod obcí Otovice vstupuje na území Polska – s řadou menších přítoků (zleva Starostínský potok, Dobrohošťský potok, Verněřovický potok, Ruprechtický potok, Uhlířský potok, Heřmánkovický potok, Kravský potok, Svinský potok; Šonovský potok; zprava Liščí potok, Křínický potok, Martínkovický potok, Černý potok, Božanovský potok). Na svém pravém břehu podtéká Stěnav řadu vrchů a elevací s výrazným převýšením nad tokem řeky (Sokol 504 m, Mlýnský vrch, Spořilov 467 m, Hoprich). Pravý příkrý břeh Stěnavy má často charakter nárazového břehu s erozně obnaženým horninovým profilem (např. Permská stěna v Hynčičích, V Ráji, Pod klášterní zahradou, Hoprich u Otovic aj.). Pravobřežní přítoky Stěnavy mají pramenné oblasti v Broumovských stěnách a severnější části linie vnějších křídlových kuest; jen Hejtmánkovický potok odvodňuje plochý terén uprostřed kotliny. Všechny levobřežní přítoky Stěnavy pramení v Javořích horách a odvodňují je. I u těchto potoků se na jejich levých březích erozí vytvořily úseky s morfologicky zvýrazněným nárazovým břehem (skalní stěny, skalní sruby). Na neregulované břehy jsou vázány nivní a břehové porosty.

Broumovská kotlina je poměrně málo zalesněná, v lesích převažují smrkové porosty, jen místy smíšené či bukové lesy. Cenné jsou květnaté, vstavačovitá a vlhké louky. Převažuje nezavlažovaná orná půda, v okrajových polohách a v okolí Meziměstí louky a pastviny, v nivách přirozené porosty. Javoří hory jsou zalesněné smrkem s příměsí jedle, borovice a buku. Vedle jehličnatých a smíšených lesů se zde objevují louky a pastviny, orná půda jen ojediněle.

C.1 Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky KC C		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní O neutrální N negativní	XXX zásadní XX spouštějící X doplňující	XXX jedinečný XX význačný X běžný
C.1.1	Vrchoviný reliéf Meziměstské vrchoviny – široká Broumovská kotlina vymezená na jihozápadě výraznými Broumovskými stěnami, Stolovými horami a Mirošovskými stěnami, na severovýchodě Javořími horami.	O	XXX	XX
C.1.2	Drobné geomorfologické útvary nárazových břehů Stěnavy a přítoků (skalní stěny, skalní sruby), zářezy potoků do svahů vymezujících kotlinu atd.	+	X	X
C.1.3	Poměrně přirozený tok Stěnavy s četnými drobnými přítoky, s doprovodnou a břehovou vegetací, prameny	+	XX	XX
C.1.4	Menší a střední rybníky na Stěnavě a přítocích (Kaprový, Prostřední, Krajiní, Pivovarský, Telecí, Břídlo, Katovna, Cihelný, Vápenný, školní, Smolův, Šlegrův, Černý, Metznerův, Starý, Nový, Kinclův, Horní, Dolní atd.) vč. břehových a litorálních porostů	+	X	X
C.1.5	Krajinná nelesní zeleň podél vodotečí, vodních ploch, komunikací, cest, zeleň zahrad v okolí sídel, remízky, meze...	+	XX	X
C.1.6	Rozsáhlé zalesněné plochy jehličnatých a smíšených lesů Javořích hor a severní hrany Polické vrchoviny	+	XXX	XX
C.1.7	Plochy zemědělské půdy uvnitř kotliny s plochami přirozených kultur v nivách a vyšších polohách, loukami a pastvinami	+	XX	X

KC C.2 Kulturní a historická charakteristika krajinného celku

Až do konce 12. století byla Broumovská vrchovina, tvořící přechod mezi východními Krkonošemi a Orlickými horami (výhodná poloha v blízkosti obchodních cest), neobydlená – snad až na jednotlivé nouzové příbytky lovců, kteří sem pravděpodobně pronikali z vnitrozemí – pokrytá hustým lesem, který tvořil přirozenou hranici království. Celá tato oblast však měla.

Počátky kolonizace zdejšího kraje jsou spojeny s působením nejstaršího mužského kláštera na území Čech – břevnovskými benediktiny. Ti v roce 1213 získali darem od krále Přemysla Otakara I. území dnešního Broumovska a Policka (snad i území dnešního Teplicka a Adršpašska) a o čtyřicet let později zahájili jeho kolonizaci. Lesnatá krajina od dnešního Vižňova přes Verněřovice, s oblastí Teplic a příhraničním krajem k Mirošovu, původně nebyla v držení kláštera jako ostatní část Broumovska a náležela vladykovi Sezemovi. I tato část Broumovska se však v průběhu 15. století dostala pod klášterní panství. Zatímco polická část vznikajícího klášterního dominia byla osídlena poddanými z vnitrozemí Čech, kolonizace Broumovska byla součástí mohutné kolonizační vlny německých zemědělců a řemeslníků z Durynska a Flander, která ve 13. století zalidnila mimo jiné i sousední Slezsko a Kladsko.

Pravděpodobně v roce 1255 byl na ostrohu nad pravým břehem Stěnavy založen Broumov jako správní centrum kotliny ohraničené pásmem pohraničních Javořích hor a hřebenem pískovcových Broumovských stěn jako jediné místo na panství vyhrazené obchodu a řemeslné výrobě. V rámci benediktinské kolonizace Broumovska byly ve 13. století založeny Hejtmánkovice, Jetřichov, Křinice, Pěkov, Ruprechtice, Verněřovice, Hejtmánkovice, Božanov, Martínkovice či Otovice.

Za husitských válek se Broumov stal opěrným bodem katolické strany. Po roce 1540 se však pod vlivem sousedních slezských měst začalo mezi broumovskými řemeslníky šířit protestantství. Vzrůstu vlivu Lutherova učení a pokračujícího úpadku kláštera se nedařilo čelit. V roce 1614 si broumovští luteráni postavili vlastní kostel, spor o nějž se dokonce stal jedním z vnějších podnětů pražské defenestrace v roce 1618. Po bělohorské bitvě se na Broumovsku správa a vlastnictví dominia opět upevnila v rukou břevnovských benediktinů. Zatímco rekatolizace na Broumovsku proběhla bez významnějších konfliktů ještě před skončením třicetileté války, spory měšťanů s klášterní vrchností o rozšíření hospodářských a samosprávných svobod nebyly ukončeny a projevíly se i při poddanské rebelii v roce 1680.

Škody způsobené klášternímu velkostatku třicetiletou válkou se podařilo úspěšně napravit, řád dosáhl velmi dobrého hospodářského postavení, které mu umožnilo nákladnou výstavbu klášterních objektů (Carlo Lurago, Martin Reiner, Martin Allio, Kryštof Dientzenhofer, Kilián Ignác Dientzenhofer, 1661 až 1733) a kostelů v okolních vsích klášterního dominia i nákupy uměleckých děl od předních umělců pražského baroku.

Nové kostely tzv. broumovské skupiny byly vybudovány z velké části v relativně krátkém období první čtvrtiny 18. století jako dílo jednoho opata (Othmara Zinka) a jedné stavitelské rodiny (Dientzenhoferů). Motivem tohoto i v evropském kontextu výjimečného stavebního podniku byla obnova již nevyhovující sítě dožívajících dřevěných kostelů. Starší kostely byly malé, na hranici životnosti, proto dospěl opat k přelomovému rozhodnutí všechny existující kostely nahradit novostavbami. Jedinou lokalitou, kde dříve gotický kotel není doložen a vznikla zde novostavba, byl geograficky oddělený Bezděkov, patřící k polickému proboštví. Ambiciózní záměr předpokládal vytvoření jednotně koncipovaného celku navazujícího na správní centrum v broumovském klášteře, který by v poloze pomyslné krajinné „megasítě“ propojil nové pohledové dominanty chrámů se silnicemi a sídelní strukturou převážně ulicových vesnic.

V letech 1690 až 1692 byl vystavěn kostel v Martínkovicích, který byl prvním kamenným farním chrámem na panství. Od ostatních staveb této skupiny se výrazně liší svým pojetím, které je stylově spjata ještě s doznívajícím obdobím raného baroka výrazně italské orientace. Spokojenost s prací při přestavbě kláštera v Břevnově přivedla na Broumovsko stavitele z rodiny Dientzenhoferů a spolupráce kláštera s těmito architekty evropského významu završila finální proměnu zdejšího kraje. Vedle velkolepé novostavby broumovského kláštera, obnovy města či kláštera v Polici se jedná především o obnovu venkovských kostelů ve správě kláštera. Na základě plánů Kryštofa Dientzenhofera vnikly kostely ve Verneřovicích (1719 až 1720) a Ruprechticích (1720 až 1730), podle jeho staršího projektu vystavěl jeho syn i kostel v Otovicích (1725 až 1726). V plné režii Kiliána Ignáce Dientzenhofera pak byly postaveny kostely v Hejtmánkovicích (1722 až 1724), Vižňově (1724 až 1725), Bezděkově (1724 až 1727), Šonově (1726) a konečně v Božanově (1735 až 1743). Kryštof uplatňoval především osvědčený typ centralizovaného oválu či oktogonu s vloženými pilíři, Kilián Ignác základní téma podélné centrály varioval v různorodých nápaditých konceptech. Ke skupině kostelů lze volně přiřadit i další stavby – ojedinělou kapli Hvězda, vybudovanou Kiliánem Ignácem na horském hřebeni nad Křinicemi, kapli Bolestné P. Marie v Olivětině (1701), šestiboké kněžiště z roku 1725 při dnes zbořeném poutním kostele v Janovičkách či kapli sv. Floriana v Rožmitálu z roku 1747.

Všechny chrámy broumovské skupiny představují uplatnění specifického typu venkovského kostela s jednoduchým a přehledným řešením v zásadě jednoduší stavby se zvonice, která musela být laciná a rychle realizovatelná bez příliš složitých technických prvků a bohatší dekorativní výzdoby. Broumovskou skupinu charakterizují i výrazné siluety relativně strmých valbových střech, které svoji výškou konkurují věžím. Cílem architektů bylo dosažení zamýšleného krajinného účinku a propojení staveb se sídelní strukturou a přírodním rámcem. Podle specifických podmínek byla někde původní orientace a situace gotických kostelů respektována, ve větší míře byly orientace i umístění zcela změněny. Přitom byl sledován zejména požadavek vytvoření nové dominanty na mírném návrší a v těžišti rozvíjející se obce v kontaktu s křížením dnes často nezřetelných páteřních komunikací. Pohledově byly akcentovány dálkové silniční tahy a vzájemné optické vazby mezi jednotlivými lokalitami i směrem ke klášteru jako krajinnému těžišti. Všechny kostely vznikaly na volném prostranství a byly koncipovány s určitým záměrem a důvěrnou znalostí místních terénních podmínek. Urbanistický kontext dotvářely i ohradní zdi hřbitovů s branami, fary a školy stejně jako solitéry kamenných plastik rozeseté v katastru obcí i mimo ně. V německém kraji bez předchozí vyhraněné stavební tradice vznikla zásluhou obou Dientzenhoferů architektura hlásící se svým charakterem k českému baroku. Ta následně ovlivnila architektonický vývoj ve Slezsku i lidovou stavební kulturu v kraji, dodnes typickou důrazem na zděnou architekturu výstavných statků s uplatněním řady motivů z formálního barokního aparátu. Nejvýznamnější hodnotu skupiny však představuje jednotné řešení krajinného komplexu celého panství, jednoznačně vymezeného geograficky jako rozlehlá náhorní plošina obklopená horskými hřebeny. Klášter v Broumově a hřbitovní kostel Panny Marie v Broumově jsou prohlášeny národními kulturními památkami.

Před polovinou 19. století se situace řemeslné textilní výroby na Broumovsku začala zhoršovat. V roce 1856 Josef Schroll, jeden z nejznámějších podnikatelů a obchodníků s plátnem, postavil v Olivětíně první mechanickou tkalcovnu a zahájil tak industrializaci regionu. V roce 1860 založili v Hynčicích bratři Heinzlové přádelnu Inu. Záhy byla výroba rozšířena i o zpracování bavlny a na konci 19. století také o tkalcovnu a úpravnu tkanin. Další textilní firmu zde založil Franz Drechsel, když roku 1840 koupil dvůr, v němž v roce 1856 zřídil mandl s valchou a následně ještě bělidlo. Textilka v Martínkovicích byla postavena na místě bývalého mlýna ve druhé polovině 19. století. V roce 1875 v ní tehdejší nový majitel továrník Moritz Schur z Vídně rozšířil provoz přádelny o tkalcovnu a sukárnu. Postupně, díky dalším továrnám ve zdejších sídlech, se Broumovsko stalo významným centrem textilní výroby.

V roce 1848 bylo zrušeno poddanství a feudální systém správy země. Roku 1850 byl v Broumově zřízen okresní úřad jako sídlo politické správy nejen bývalého klášterního panství, ale i Policka, Teplicka a Starkovska. V průběhu druhé poloviny 19. století se Broumov vymanil z původní středověké uzavřenosti a zejména po otevření železniční trati Choceň – Broumov v roce 1875 dosáhlo město prudkého rozvoje. Na přilehlých katastrech sousedních vesnic byly postaveny tovární objekty a nájemné domy, veřejné budovy jako nemocnice a školy, byl vybudován městský vodovod a kanalizace, vydlážděny a osvětleny ulice.

Osvobození selského stavu a příznivé podmínky pro zemědělskou výrobu po roce 1848 uspišily přeměnu broumovského venkova. Během poměrně krátké doby dostaly vesnice na Broumovsku novou tvář v podobě slohově jednotné zástavby – typického empírového zděného statku, jehož příznačný dekor a stylový výraz vyzařuje jižněji na Policko i Náchodsko, kde se stýká s klasicistním domem hradeckého kraje. Venkovský klasicistní dům okolí Broumova vznikl nepochybně pod vlivem klasicistní výstavby a přestavby města Broumova a na venkově se prosazoval už od 20. let 19. století, zejména však v letech 1850 až 1870. Výzdoba fasád nerozlišuje mezi stavbami obytnými a hospodářskými a má charakteristické tvarosloví důsledně klasicistního dekoru. Detaily jsou vytvořeny ve štuk, zpravidla šablonou, někdy modelováním. Doplnují základní členění fasád určených lizénami, římsami, slepými arkádami a pilastry hladkými nebo kanelovanými. Charakteristické jsou vstupní portály umístěné v obloukových výklencích. Po stranách jsou niky se sedátky k posezení, vytesané z pískovce, často zdobené na okraji perlou. Součástí jsou kamenná ostění vstupu s klasicistním dekorem v reliéfu na ploše portálků. Klenáky vstupních portálků jsou většinou datovány a značeny monogramem majitele, také s číslem popisným. Na okapové straně dvorních fasád je charakteristickou zajímavostí psí bouda, obložená pískovcovými deskami s reliéfním dekorem domečku. Omítky staveb jsou barevné, nejčastěji dvoubarevné – žluté a bílé. Barevné jsou také stylové klasicistní dveře vstupů do domů. Chlévy a maštale byly součástí obytného domu. Sýpky a stodoly tvořily obestavení dvora doplněné často výměnkem, jehož součástí byla někdy i sýpka. Sklepy byly někdy mimo dům, častěji ale součástí domu. Rozmanité jsou vstupní brány do statků. Někdy bývají průjezdní výměnkem, jindy samostatné. Vzácně jsou zdobeny bohatou sochařskou výzdobou.

Vesnice v celém krajinném celku jsou kolonizačního typu. Charakter uliční zástavby nebo výstavby typu lánová ves se v těchto obcích zachoval v původní podobě. Křinice jsou chráněny jako vesnická památková rezervace, Martínkovice, Božanov a Heřmánkovice jsou navrhované jako vesnické památkové zóny. Sám Broumov je městskou památkovou zónou.

Prorakousky a všenecky orientovaní představitelé města a všech obcí na Broumovsku rozhodně odmítli vyhlášení československého státu v roce 1918. Projevy odporu proti ČSR zcela neustaly ani po obsazení Broumovska českým vojskem a po převzetí moci pražskou vládou. V roce 1938 bylo Broumovsko odloučeno od Čech. Připojení k Německé říši uvítala velká většina obyvatel ve městě i na vesnicích. Po válce bylo během roku 1946 z Broumovska vysídleno do západní a východní okupační zóny Německa ve 22 transportech více než 22 000 osob německé národnosti. Státem zkonfiskovaná zemědělská půda na vesnicích a živnosti ve městě byly předány dosídlencům z přilehlých okresů východních Čech, ze Slovenska a reemigrantům z ciziny. Téměř úplná výměna obyvatel, doprovázená přerušáním všech tradičních forem společenského a kulturního života, samozřejmě poznamenala život města na několik desetiletí.

Po zrušení broumovského okresu v roce 1960 se Broumovsko stalo součástí okresu Náchod. Díky geografické poloze a zvláštnostem svého historického a kulturního vývoje si však i nadále uchovalo svůj charakter a svéráz. Město Broumov zůstává i po téměř 750 letech své existence hospodářským a kulturním centrem broumovského výběžku. V posledních letech postupně padla i bariéra státní hranice, izolující po druhé světové válce region Broumovska na třech stranách od sousedního Polska. Broumov se stává cílem návštěv z blízkého východního zahraničí i výchozím bodem cest do hospodářsky a turisticky atraktivních oblastí Dolního Slezska a Kladska.

C.2 Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky KC C		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní O neutrální N negativní	XXX zásadní XX spouštějící X doplňující	XXX jedinečný XX význačný X běžný
C.2.1	Částečně dochovaná základní krajinná struktura otevřené kotliny obklopené zalesněnými svahy se zemědělskými sídly a centrem v Broumově	O	XXX	X
C.2.2	Částečně dochovaná struktura cestní sítě (odpovídá mapám z počátku 19. století) – tradice starých obchodních a poutních cest přes Broumovsko (např. stará Vambeřická stezka), vč. trasy železnice z roku 1875	O	XX	X
C.2.3	Částečně dochovaná historická struktura osídlení s kolonizačními vesnicemi z 13. století založenými na klášterním panství doplněná novějšími osadami.	O	XX	X
C.2.4	Částečně dochovaná urbanistická struktura dlouhých lánových potočních vsí s volným uspořádáním statků broumovského typu na hraně nivy (Vernéřovice, Heřmánkovice, Martínkovice – nav. VPZ, Heřmánkovice – nav. VPZ, Vižňov, Ruprechtice, Jetřichov, Křinice – VPR, Šonov, Božanov – nav. VPZ, Rožmitál)	+	XXX	XX
C.2.5	Unikátní soubor lidové architektury – klasicistní statky broumovského typu, mnohé památkově chráněné	+	XX	XXX
C.2.6	Unikátní barokní soubor kostelů broumovské skupiny z 18. století od otce a syna Dientzenhoferů (kostel sv. Máří Magdalény v Božanově, kostel sv. Barbory v Otovicích, kostel sv. Markéty v Šonově, kostel Nejsvětější Trojice v Heřmánkovicích, kostel sv. Jakuba Většího v Ruprechticích, kostel sv. Anny ve Vižňově, kostel sv. Michaela Archanděla ve Vernéřovicích, kostel sv. Václava v Broumově, kaple Hvězda v Broumovských stěnách; dílem architekta Allia je kostel sv. Martina a Jiří v Martínkovicích) vč. krajinného konextu	+	XX	XXX
C.2.7	Zástavba Broumova (VPZ) z klášterem a řadou památkových objektů (dvě NKP), s výraznou siluetou	+	XX	XXX
C.2.8	Další cenné architektonické objekty (mnohé památkově chráněné), drobná sakrální architektura, křížové cesty, sochy	+	X	XX
C.2.9	Kulturní dominanty (barokní kostely v krajině, silueta Broumova s klášterem, rozhledny)	+	XX	XX
C.2.10	Historické vodohospodářské úpravy – menší a střední rybníky na Stěnavě a přítocích	+	X	X
C.2.11	Torza původní struktury pluziny (ojediněle)	+	X	X

KC C.3 Vizuální charakteristika interiéru a exteriéru krajinného celku

Krajinný celek C má tři určující rysy vizuální charakteristiky Prvním určujícím rysem je otevřenost a relativní přehlednost prostoru Broumovské kotliny s krajinnou osou koridoru Stěnavy, procházející krajinným celkem.

Druhým rysem je výraznost vizuálně velmi rozdílného projevu souvislých horských hřbetů a hran ohraničujících Broumovskou kotlinu. Jedná se o zarovnané a dramatické (Koruna 769 m n.m., Božanovský Špičák 773 m n.m.) siluety Broumovských stěn na jihozápadě a poměrně rozeklané až tvarově bizarní siluety Javořích hor (Ruprechtický Špičák 881 m n.m. a okolní vrcholy).

Třetím rysem je pravidelná plánovitě založená struktura osídlení Broumova s dlouhými lánovými obcemi a kompozičně svázanou konfigurací kostelů.

Vzniká krajina vizuálně vnímatelného segmentu krajiny (z nadhledových poloh se jedná o konviziální celek) s terénními i kulturními dominantami a s geometrizací soustavy osídlení. Jedná se o obraz kultivované kulturní krajiny, ve které vznikají vysoké hodnoty vizuální atraktivnosti v celkových panoramatech krajiny, vysoké hodnoty krajinařsko-estetické v dílčích scénériích horských poloh a jejich okrajů a působivost dochované urbanistické struktury a charakteru staveb v částech původních zemědělských obcí.

C.3 Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky KC C		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní O neutrální N negativní	XXX zásadní XX spouštějící X doplňující	XXX jedinečný XX význačný X běžný
C.3.1	Přehlednost rozlehlého prostoru Broumovské kotliny s výrazným prostorovým ohraničením	+	XXX	XXX
C.3.2	Nezaměnitelná silueta Broumovských stěn vnímaná v panoramatických pohledech celku i v dílčích blízkých scénériích	+	XXX	XXX
C.3.3	Výrazná a nepřehlédnutelná silueta západní části Javořích hor (Ruprechtické hory)	+	XXX	XX
C.3.4	Význam kulturních dominant kostelů (Broumov, Vižňov, Ruprechtice, Heřmánkovice, Šonov, Božanov, Otovice, Martínkovice, Verněřovice)	+	XX	XXX
C.3.5	Vizuální projev dochovaných struktur zemědělských lánových vsí v otevřené krajině	+	XX	XX
C.3.6	Význam specifických typů lidové architektury (broumovský statek) na terénních hranách provázejících koridory potoků	+	XX	XX
C.3.7	Výrazně urbanizovaná území v koridoru Stěnavy (Broumov, Meziměstí) a přeměněný charakter zástavby v některých obcích (přestavby, dostavby, skupiny novostaveb s různorodým a nehodnotným ztvárněním)	O	XX	X

KC C.4 Členění krajinného celku na krajinné prostory a segmenty urbanizované krajiny

Na území krajinného celku C byly vymezeny krajinné prostory (KP), segmenty krajiny se zřetelnou charakterovou odlišností od jiných prostorů nebo segmenty zřetelně prostorově ohraničené a vymezené, které jsou vizuálně rozpoznatelné – tzv. konviziální segmenty krajiny:

KP C1 KORIDOR STĚNAVY

Krajinný prostor zahrnuje koridor řeky Stěnavy, který představuje krajinnou osu Broumovské kotliny. Koridor Stěnavy je téměř souvisle osídlen a v jeho průběhu po proudu řeky se vyskytují různé typy osídlení od liniové struktury potoční vsi po silně urbanizované území města Broumova nebo Meziměstí. Prostor je na západě i východě omezen státní hranicí, na severu i jihu je vůči navazující

zemědělské krajině ohraničen nejčastěji prvky lesní či nelesní zeleně, které jsou součástí koridoru Stěnavy a doprovázejí více či méně svažitě polohy nad oběma břehy.

KP C2 VIŽŇOV – RUPRECHTICE

Svažitě polohy zemědělské krajiny mezi Ruprechtickými horami na severu a koridorem Stěnavy na jihu vytvářejí krajinný prostor s obcemi Vižňov a Ruprechtice. Obě obce mají liniové uspořádání lánových vsí. Rozptýlená zástavba se v náznaku zachovala u téměř zaniklé vsi Pomeznice. Prostor má zvlněný terén a pásové vegetační prvky lesní i nelesní zeleně. V ohraničení prostoru na severu a na východě tvoří okraje souvislých lesních porostů Ruprechtických hor, jižní hranici tvoří drobné prvky zeleně a terénu ohraničující sníženinu koridoru Stěnavy.

KP C3 JAVOŘÍ HORY

Rozsáhlý krajinný prostor tvoří severovýchodní okraj CHKO a je ohraničen státní hranicí. Je tvořen lesnatým horským masivem Javořích hor, skládajícím se zde dvou – mírně odlišných – geomorfologických jednotek – Ruprechtických hor na západě a Šonovských hor na východě. Zatímco západní část s výraznou dominantou Ruprechtického Špičáku (881 m n.m.) a s dalšími vrcholy nad 800 m má velmi výrazný reliéf a tvoří jedinečnou siluetu ohraničení krajinného celku, východní část Šonovských hor má klidnější siluetu s vrcholy o podobné výšce (718 až 750 m n.m.). Prostor se vyznačuje jedinečnými přírodními a krajinařsko-estetickými hodnotami.

KP C4 HEŘMÁNKOVICE

Krajinný prostor zahrnuje velmi zřetelně ohraničený krajinný segment údolí Heřmánkovického potoka s třemi terénními dominantami – Holý vrch (546 m n.m.), Supí vrch (541 m n.m.) a Kraví hora (491 m n.m.). V prostoru leží nejenom velmi cenná zástavba obce Heřmánkovice s četnými objekty lidové architektury a dominantou kostela, ale také rekreační lokalita Janovičky ve vysoké poloze poblíže sedla pod Czarnochem. Krajinný segment je ohraničen na západě a severu zcela jednoznačně okraji souvislých lesních porostů Javořích hor, na východě tokem Kravského potoka, na jihu méně výrazně přechází do koridoru Stěnavy u Olivětina.

KP C5 ŠONOV – ROŽMITÁL

Krajinný prostor zaujímá otevřený segment zemědělské krajiny mezi úpatím Šonovských hor a koridorem Stěnavy. V zemědělské krajině leží Benešov, Rožmitál a Šonov. Krajina je rozčleněna do mírně zvlněného terénu třemi potoky a jejich přítoky. Jedná se o Svinský, Černý a Šonovský potok. Vznikl typ kulturní krajiny s výraznými horizonty Šonovských hor v pozadí a s výhledy na jedinečnou dominantu Broumovských stěn. Prostor je na severovýchodě zřetelně ohraničen okraji lesních masivů na úpatí Šonovských hor, na jihovýchodě státní hranicí a na jihozápadě nevýraznými plochými horizonty v zemědělských plochách vůči koridoru Stěnavy.

KP C6 VERNĚŘOVICE – JETŘICHOV

Krajinný prostor zahrnuje segment kulturní krajiny mezi okraji výrazných lesnatých hřebenů Mirošovských stěn, Nad Studánkou, Mračného vrchu a Příkré stráně a koridorem Stěnavy. Jednostranně ukloněný terén je rozčleněn mělkými údolími Jetřichovského a Verněřovického potoka a skupinou drobných rybníčků. Obce Jetřichovice a Verněřovice mají liniový charakter, obci Verněřovice dominuje kostel. Prostor je na jihozápadní straně jednoznačně ohraničen okraji souvislých lesních porostů, na východě rozvodím Jetřichovského a Heřmánkovického potoka, na severu nesouvislými lesními porosty a terénními útvary na levém břehu Stěnavy u Meziměstí, na severozápadě pak státní hranicí.

KP C7 HEJTMÁNKOVICE

Krajinný prostor zahrnuje mělké údolí Liščího potoka a jeho oboustranné přítoky. Jedná se o kulturní krajinu s otevřenými zemědělskými plochami přecházejícími na severu povlnnými svahy do lesnatých výšin (Mlýnský vrch 521 m n.m.) nad levým břehem Stěnavy a na jihozápadě do okrajů lesních porostů u rybníka Šlégl. Liniová zástavba lánové vsi Hejtmánkovice skrývá četné dochované objekty lidové architektury.

KP C8 KŘINICE – BOŽANOV

Krajinný prostor zahrnuje rozsáhlý segment zemědělské krajiny členěné potoky (Křinický, Martínkovický, Božanovský) stékajícími od úpatí Broumovských stěn k jihovýchodu do Stěnavy. Vzniká tak pravidelné historické členění kulturní krajiny s potočným uspořádáním lánových vsí Křinice, Martínkovice a Božanov. Jedná se často o zástavbu s jedinečnými hodnotami lidové architektury a s významnými kulturními dominantami kostelů. Na jihovýchodě je prostor omezen státní hranicí, na jihozápadě zřetelnými lesními okraji Broumovských stěn. Na severovýchodě přechází krajinný prostor nevýraznou hranicí v zemědělské krajině do prostoru koridoru Stěnavy.

SUK C1/1 MEZIMĚSTÍ

Segment urbanizované krajiny Meziměstí zahrnuje nejenom vlastní město, ale zejména velké průmyslové plochy a plochy železničního uzlu. Struktura města je zcela přeměněná a nesourodá co do architektonického výrazu různorodých objektů a funkcí. Území je sevřeno mezi dvěma lesními masivy na obou březích Stěnavy a v krajinných panoramatech se výrazně neprojevuje.

SUK C1/2 BROUMOV

Segment urbanizované krajiny je poměrně nevelký a zaujímá především historické jádro a navazující novější výstavbu na levém břehu Stěnavy a úzký pruh nesourodých funkcí a zástavby mezi železnicí a pravým břehem řeky. Město leží v rozlehlém údolí Broumovské kotliny, ale navzdory tomu se v krajinných panoramatech území se zvlněným terénem příliš výrazně neprojevuje. Historické jádro s klášterem představuje v urbanizovaném území významnou hodnotu.

2.2 Principy ochrany KR na území CHKO

2.2.1 Východiska ochrany krajinného rázu

V chráněných krajinných oblastech patří ochrana krajinného rázu k primárním principům veřejného zájmu. Území CHKO je tvořeno kulturní krajinou, ve které jsou vedle soustředěných přírodních hodnot přítomny i stopy osídlení a hospodářské činnosti. Sídla a prvky rozptýleného osídlení spolu s jejich krajinným rámcem spoluvytvářejí ráz krajiny, přičemž nelze sídla a prvky osídlení oddělovat od volné krajiny (dle KOREČEK, HUBÁČEK).

Proměny krajiny během jejího historického vývoje dospěly v určitých oblastech a místech do stavu, který se vyznačuje **specifickou strukturou krajiny a jejím vizuálně vnímaným obrazem**. Je to krajina se soustředěnými hodnotami přírodními, kulturně-historickými a estetickými. Taková krajina vyjadřuje určitý **typ souladu civilizačního vývoje, osídlení, hospodářského využití a přírodního prostředí**. Stává se místem odpočinku, poučení, výchovy a posílení lokální, regionální či národní identity, stává se součástí národního dědictví.

Dochovaný a v současné době zřetelný ráz určitých částí krajiny se stává předmětem ochrany s cílem jeho zachování a předání dalším generacím.

2.2.2 Podmínky ochrany krajinného rázu

V krajinách s cenným krajinným rázem musí být **omezeno spektrum činností a způsobů využívání krajiny, které mohou mít vliv na strukturu a obraz krajiny**. Zvláště se to týká sídel, jejichž zástavba je zapojena do struktury krajiny a projevuje se v prostorových vztazích a krajinné scéně. Jsou proto navrženy podmínky ochrany KR, které se promítají do nástrojů územního plánování v podobě limitů a regulativů.

Podmínky ochrany krajinného rázu:

- **jsou navrženy** na základě identifikovaných znaků a hodnot krajinného rázu, které spoluvytvářejí takový ráz krajiny, který je předmětem ochrany pro svoje hodnoty přírodní a estetické a pro přítomnost hodnot kulturních a historických.
- **vymezují způsob užívání krajiny** (hlavní činnosti odpovídající krajinnému typu) na úrovni oblasti krajinného rázu, resp. krajinného celku (KC) a to včetně předpokládaného rozvoje sídel a infrastruktury.
- **vyjadřují** (dle LÖW) omezení činností zajišťující ochranu základních složek krajiny, přípustnost nebo nepřípustnost činností v sídlech, které mají vliv na krajinu.
- **vycházejí** z výsledků preventivního vyhodnocení území z hlediska ochrany krajinného rázu ve smyslu § 12 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.
- **se obecně týkají** ochrany typických rysů krajiny daných přítomností znaků přírodní a historické charakteristiky a jejich vizuálního (resp. multisenzuálního) projevu, individuálních rysů krajiny daných kombinací přítomných znaků

Ochrana rázu krajiny je z praktického důvodu zaměřena k:

- **typickým částem krajiny** v hodnoceném území – k oblastem, resp. krajinným celkům a k místům, resp. krajinným prostorům
- **k specifickým částem krajiny**, které vyžadují zvýšenou pozornost – např. vizuálně otevřené segmenty krajiny (VOSK) či lokality se zástavbou (LOsZ)

2.2.3 Úrovně ochrany

Základní podmínkou pro systém ochrany krajinného rázu rozsáhlého území typu CHKO je **prostorová a charakterová diferenciacie krajiny a delimitace pásem odstupňované ochrany**. Systém ochrany (definování podmínek ochrany) je tvořen třemi úrovněmi, které vystihují dvě soustavy členění, individuální a typologické.

Cílem **individuálního členění** krajiny je vystihnout souvislé, z určitého hlediska relativně homogenní celky vystihující jedinečné, neopakovatelné vlastnosti území, tj. typické znaky krajinného rázu v daném regionu (oblasti – krajinné celky a místa krajinného rázu – krajinné prostory). Cílem **typologického členění** je naopak vylíšit typy, tj. řady územně nesouvislých segmentů, které mají podobnou kvalitu (dochovanost, jedinečnost) krajinného rázu, resp. podobné požadavky jeho ochrany.

Diferenciacie má následující podobu:

CHKO Broumovsko	
ZKC Broumovsko	
Prostorová a charakterová diferenciacie krajiny	
„KC“	Vymezení krajinných celků (oblastí krajinného rázu)
„KP“	Vymezení krajinných prostorů (míst krajinného rázu)
Kategorizace sídel a lokalit se zástavbou	
„LOsZ“	Vymezení a kategorizace LOsZ

ZKC základní krajinný celek (nadřazený segment krajiny na úrovni oblasti KR)

KC krajinný celek (oblast KR)

KP krajinný prostor (místo nebo soubor míst KR)

LOsZ Lokalita se zástavbou

Ochrana krajinného rázu na území CHKO s hustou sídelní strukturou nebo se zemědělskou krajinou **je členěna do tří úrovní**:

1. úroveň ochrany – rámcové ochranné podmínky pro krajinné celky (KC)

Krajinné celky (KC) mají identifikované a klasifikované hlavní znaky spoluvytvářející krajinný ráz a následně stanoveny základní cíle a podmínky ochrany identifikovaných znaků, které představují **první úroveň ochrany** KR na území CHKO. (kap. 3)

2. úroveň ochrany – ochranné podmínky pro krajinné prostory (KP)

Krajinné prostory (KP) jsou dle soustředěnosti, cennosti a významu znaků a hodnot krajinného rázu rozděleny (delimitovány) do „**pásem odstupňované ochrany**“ podle nutnosti různé přísnosti ochrany jednotlivých znaků při hodnocení vlivů navrhovaného záměru. Zařazení jednotlivých krajinných prostorů mezi tři pásma odstupňované ochrany krajinného rázu představuje **druhou úroveň ochrany** KR na území CHKO. (kap. 3)

Pásmo I – Území s nejvyšším stupněm ochrany krajinného rázu

Pásmo II – Území s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu

Pásmo III – Území se zvýšeným stupněm ochrany krajinného rázu

3. úroveň ochrany – kategorizace sídel a LOsZ z hlediska stavební činnosti

Změny ve využití území a stavební akce budou směřovány v naprosté většině mimo lesní porosty do enkláv bezlesí, do existujících sídel a do jejich okolí. Proto musí být ochrana krajinného rázu směřována především do těchto území a je třeba se vyjádřit obecně k usměrnění takových záměrů.

Vzhledem k tomu, že obecnou podmínkou ochrany je zákaz výstavby ve volné krajině a nutnost nové výstavby (v obcích k tomu vymezených) v kontaktu se zastavěným územím sídel, eventuálně v kontaktu s rozptýlenou strukturou zástavby, je třeba pozornost věnovat otevřeným segmentům krajiny, ve kterých se vyskytuje zástavba sídel nebo prvky osídlení (samoty, rozptýlená zástavba). Na území Broumovska byla proto vymezena dílčí území ležící mimo souvislé lesní porosty a zahrnující kulturní krajinu, drobné lesní porosty a rozptýlenou zeleň a v každém případě sídla nebo prvky osídlení. Jedná se o tzv. „**lokality se zástavbou (LOsZ)**“.

Lokality se zástavbou a sídla v nich ležící – zpravidla vizuálně otevřené segmenty krajiny se zástavbou sídla nebo s prvky osídlení (LOsZ) – ve kterých se zástavba výrazně uplatňuje v krajinné scéně a ovlivňuje ráz krajiny, které jsou vymezené v rámci jednotlivých krajinných prostorů (KP), jsou rozděleny do čtyř kategorií v závislosti na **dochovanosti urbanistické struktury** a možností změn v této struktuře, **dochovanosti architektonických hodnot** a typického charakteru zástavby. Pro jednotlivé kategorie LOsZ jsou stanoveny podmínky ochrany KR (regulativy) – (kap. 4)

Specifickým typem lokalit se zástavbou jsou segmenty urbanizované krajiny (městečka na území CHKO), kde urbánní složka vytváří převažující rys krajinného rázu (kap. 2.1). V těchto lokalitách je ochranu krajinného rázu nutné uplatňovat přiměřeně a individuálně, zejména v rámci územního plánování.

Kategorizace LOsZ představuje **třetí úroveň ochrany** KR na území CHKO. Důraz je třeba klást na záměry, které by mohly vytvořit nové vizuální dominanty krajiny a na záměry, které vytvářejí nové formy přechodu zástavby urbanizovaného území do okolní krajiny.

Sídlo a LOsZ I. kategorie

Sídlo a LOsZ II. kategorie

Sídlo a LOsZ III. kategorie

Sídlo a LOsZ IV. kategorie

SUK – Segmenty urbanizované krajiny

1 a 2. úroveň ochrany

OCHRANNÁ OPATŘENÍ PRO KRAJINNÉ CELKY (KC) A KRAJINNÉ PROSTORY (KP)

3.1 První úroveň ochrany rámcové podmínky ochrany pro krajinné celky (KC)

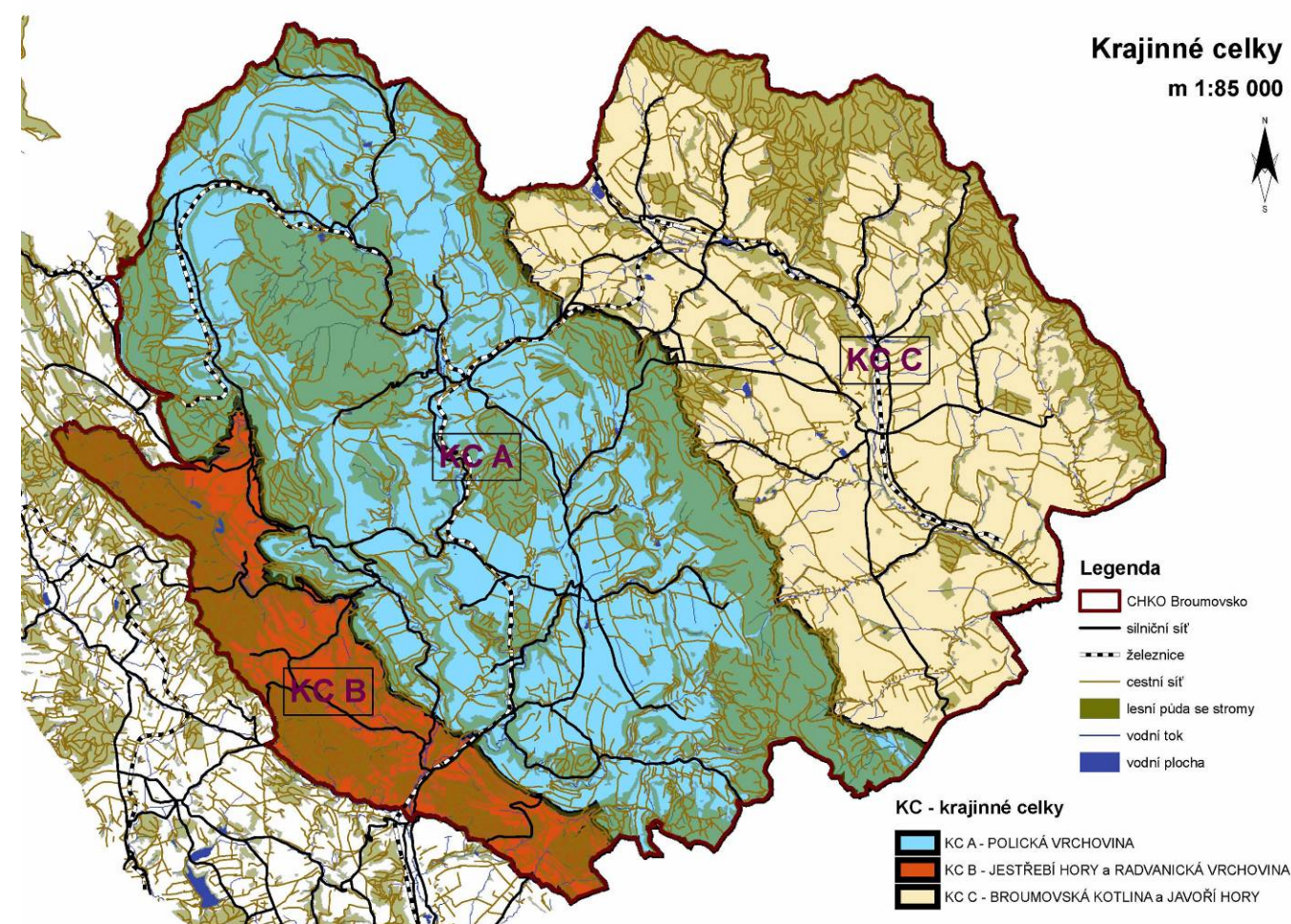
Postup hodnocení a ochrany krajinného rázu na území CHKO směřuje v závislosti na odlišnosti rázu krajiny, na specifických vlastnostech krajinného obrazu, na jedinečnosti a neopakovatelnosti určitých scenérií, které spoluvytvářejí identitu krajiny, k **rozčlenění území CHKO na menší, uchopitelnější a popsatelné části**. Prostorová a charakterová diferenciacce krajiny byla provedena a popsána v kapitole 2. Na úrovni oblasti krajinného rázu (ObKR) byly v krajině CHKO vymezeny **základní krajinné celky (ZKC)** a jejich dílčí části, **krajinné celky (KC)**, na úrovni míst krajinného rázu (MKR) pak byly vymezeny **krajinné prostory (KP)** a **lokality se zástavbou (LOsZ)**. Celá CHKO Broumovsko náleží do **jednoho základního krajinného celku ZKC Broumovsko, je členěna na tři krajinné celky (A – B – C), 31 krajinných prostorů a 58 lokalit se zástavbou.**

Rekapitulaci základního členění území CHKO (kap. 2) na krajinné celky (KC) a krajinné prostory (KP) ukazuje následující tabulka:

ZKC BROUMOVSKO		
Krajinný celek KC A POLICKÁ VRCHOVINA		
Krajinné prostory	KP A1	ADRŠPAŠSKO-TEPLICKÉ SKÁLY
	KP A2	ADRŠPACH – BUČNICE
	KP A3	HODKOVICKÁ A SKALSKÁ KUESTA
	KP A4	ČESKÁ METUJE
	KP A5	TEPLICE NAD METUJÍ
	KP A6	MIROŠOVSKÉ STĚNY – PŘÍKRÁ STRAŇ
	KP A7	ZDOŇOV – LIBNÁ
	KP A8	HORNÍ ADRŠPACH
	KP A9	HODKOVICE
	KP A10	OSTAŠ
	KP A11	POLICE NAD METUJÍ
	KP A12	SUCHÝ DŮL
	KP A13	BEZDĚKOV NAD METUJÍ
	KP A14	MACHOV
	KP A15	BROUMOVSKÉ STĚNY
	KP A16	STUDNICE
	KP A17	STÁRKOV
	KP A18	VELKÉ PETROVICE
Krajinný celek KC B JESTŘEBÍ HORY A RADVANICKÁ VRCHOVINA		
Krajinné prostory	KP B1	JESTŘEBÍ HORY – ZÁPAD
	KP B2	JESTŘEBÍ HORY – VÝCHOD
	KP B3	JÍVKA
	KP B4	BYSTRÉ – ROKYTNÍK
	KP B5	HRONOV
Krajinný celek KC C BROUMOVSKÁ KOTLINA A JAVOŘÍ HORY		
Krajinné prostory	KP C1	KORIDOR STĚNAVY
	KP C2	VIŽŇOV – RUPRECHTICE
	KP C3	JAVOŘÍ HORY
	KP C4	HEŘMÁNKOVICE
	KP C5	ŠONOV – ROŽMITÁL
	KP C6	VERNĚŘOVICE – JETŘICHOV
	KP C7	HEJTMÁNKOVICE
	KP C8	KŘINICE – BOŽANOV

První nejobecnější úroveň ochrany je definována pro jednotlivé krajinné celky, ve kterých byly identifikovány a klasifikovány dominantní znaky krajinného rázu (znaky přírodní charakteristiky vč. přírodních hodnot, významných krajinných prvků a zvláště chráněných území, znaky kulturní a historické charakteristiky vč. kulturních dominant, estetické hodnoty vč. harmonického měřítko a vztahů v krajině) - kap. 2

Na základě této analýzy byly stanoveny **obecné podmínky ochrany** pro každý ze tří krajinných celků vymezených na území CHKO (A, B, C). Jedná se o individuální ochranná opatření pro každý celek vycházející z přítomnosti konkrétních znaků KR.

Obr. 3.1.1: Schéma členění CHKO Broumovsko na krajinné celky (KC). (Atelier V)

3.1.1 KC A – POLICKÁ VRCHOVINA

znaky dle §12	cíle
	rámcové podmínky ochrany krajinného rázu
Ochrana znaků přírodní charakteristiky	Jsou chráněny dle některých ustanovení zák. č. 114/1992 Sb. (MZCHÚ, VKP, ÚSES, NATURA)
Ochrana znaků kulturní a historické charakteristiky	Ochrana vizuálního projevu siluet a urbanistické struktury sídel a jejich tradiční zástavby v krajinné scéně.

Ochrana znaků kulturní a historické charakteristiky	<ul style="list-style-type: none"> o Zachování charakteru lokalit vyznačujících se dochovanými tradičními formami a tradičním architektonickým výrazem staveb. o Přizpůsobení stavební činnosti v obcích odstupňovaným podmínkám ochrany z hlediska urbanistické struktury a charakteru zástavby, a to zejména v obcích Machov, Studnice, Vápenka, Zdoňov-sever a dalších. o Vyloučení záměrů vybočujících z harmonického vztahu zástavby a krajinného rámce ve vizuálně exponovaných polohách.
Ochrana znaků estetických hodnot vč. harmonického měřítka a vztahů	<ul style="list-style-type: none"> o Zachování dominance přírodních prvků v krajinné scéně. o Zachování projevu a významu kulturních dominant. o Omezení možnosti zásahů do výrazných vizuálních horizontů vymezujících území krajinných celků a jednotlivé krajinné prostory. o Respektování harmonického vztahu zástavby a krajinného rámce. o Vyloučení záměrů vybočujících z harmonického měřítka krajiny. o Omezení způsobu výstavby ve vizuálním kontextu s cennými objekty lidové architektury a jinými architektonicky cennými historickými objekty. o Vyloučení výstavby mimo kontakt s existující zástavbou obcí. o Omezení míry plošného rozšiřování existující zástavby v obcích III. kat.

	<ul style="list-style-type: none"> o Vyloučení takové výstavby, která by snižovala vizuální projev kulturních dominant kostelů ve vesnických sídlech. o Přizpůsobení stavební činnosti v obcích odstupňovaným podmínkám ochrany z hlediska urbanistické struktury a charakteru zástavby, a to zejména v obcích Božanov, Křinice, Verněřovice, Heřmánkovice. o Vyloučení záměrů vybočujících z harmonického vztahu zástavby a krajinného rámce ve vizuálně exponovaných polohách.
Ochrana znaků estetických hodnot vč. harmonického měřítka a vztahů	<ul style="list-style-type: none"> o Zachování dominance přírodních prvků v krajinné scéně. o Zachování projevu a významu kulturních dominant. o Omezení možnosti zásahů do výrazných vizuálních horizontů, vymezujících území krajinných celků a jednotlivé krajinné prostory. o Respektování harmonického vztahu zástavby a krajinného rámce. o Vyloučení záměrů vybočujících z harmonického měřítka krajiny. o Omezení způsobu výstavby ve vizuálním kontextu s cennými objekty lidové architektury a jinými architektonicky cennými historickými objekty. o Vyloučení výstavby mimo kontakt s existující zástavbou obcí. o Omezení míry plošného rozšiřování existující zástavby v obcích III. kat.

3.1.2 KC B – JESTŘEBÍ HORY A RADVANICKÁ VRCHOVINA

znaky dle §12	cíle rámcové podmínky ochrany krajinného rázu
Ochrana znaků přírodní charakteristiky	Jsou chráněny dle některých ustanovení zák. č. 114/1992 Sb. (MZCHÚ, VKP, ÚSES, NATURA)
Ochrana znaků kulturní a historické charakteristiky	<p>Ochrana vizuálního projevu siluet a urbanistické struktury sídel a jejich tradiční zástavby v krajinné scéně.</p> <ul style="list-style-type: none"> o Přizpůsobení stavební činnosti v obcích odstupňovaným podmínkám ochrany z hlediska urbanistické struktury a charakteru zástavby, a to zejména v obcích Jívka-sever, Chlívce a v dalších. o Vyloučení záměrů vybočujících z harmonického vztahu zástavby a krajinného rámce ve vizuálně exponovaných polohách.
Ochrana znaků estetických hodnot vč. harmonického měřítka a vztahů	<ul style="list-style-type: none"> o Zachování dominance přírodních prvků v krajinné scéně. o Zachování projevu a významu kulturních dominant. o Omezení možnosti zásahů do výrazných vizuálních horizontů vymezujících území krajinných celků a jednotlivé krajinné prostory. o Respektování harmonického vztahu zástavby a krajinného rámce. o Vyloučení záměrů vybočujících z harmonického měřítka krajiny. o Omezení způsobu výstavby ve vizuálním kontextu s cennými objekty lidové architektury a jinými architektonicky cennými historickými objekty. o Vyloučení výstavby mimo kontakt s existující zástavbou obcí. o Omezení míry plošného rozšiřování existující zástavby v obcích III. kat.

3.1.3 KC C – BROUMOVSKÁ KOTLINA A JAVOŘÍ HORY

znaky dle §12	cíle rámcové podmínky ochrany krajinného rázu
Ochrana znaků přírodní charakteristiky	Jsou chráněny dle některých ustanovení zák. č. 114/1992 Sb. (MZCHÚ, VKP, ÚSES, NATURA)
Ochrana znaků kulturní a historické charakteristiky	Ochrana vizuálního projevu siluet a urbanistické struktury sídel a jejich tradiční zástavby v krajinné scéně.

3.2 Druhá úroveň ochrany podmínky ochrany pro krajinné prostory (KP)

Na území CHKO Broumovsko bylo vymezeno **31 krajinných prostorů (KP)**, které jsou segmenty krajiny na úrovni míst, resp. souborů míst krajinného rázu. Jedná se o segmenty krajiny se zřetelnou charakterovou odlišností od jiných prostorů nebo o segmenty zřetelně prostorově ohraničené a vymezené, které jsou vizuálně rozpoznatelné – tzv. konvizuální segmenty krajiny.

Vymezené krajinné prostory byly rozděleny do pásem odstupňované ochrany krajinného rázu na základě identifikace a klasifikace znaků jednotlivých charakteristik a soustředění znaků a hodnot krajinného rázu.

Za základ ochrany krajinného rázu je třeba brát skutečnost, že na území CHKO jsou soustředěny přírodní, kulturní a historické hodnoty, koncentrované v určitých lokalitách a rozprostřené též po většině území CHKO. Tyto hodnoty se vizuálně projevují působivostí a vizuální atraktivností krajiny, jejích celků a detailů. Krajina venkovského prostoru, ve které se dochovala harmonie struktury osídlení, zástavby a krajinného rámce, ve které jsou patrné znaky přírodní, kulturní a historické charakteristiky a která vyniká vizuální atraktivností, je předmětem zvýšené ochrany krajinného rázu dle §12 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

Ochranné podmínky na úrovni krajinných prostorů mají proto za cíl **příspěvek k zachování charakteru krajiny a charakteristických vztahů mezi strukturou osídlení, strukturou jednotlivých sídel, zástavbou a krajinným rámcem a to jak ve vizuální scéně vnímané v panoramatických pohledech, tak i v dílčích scénériích.**

Z hlediska ochrany krajinného rázu **nelze** v krajině CHKO Broumovsko zejména:

- o umisťovat stavby a stavební soubory mimo území sídel do volné krajiny
- o plošně rozšiřovat zástavbu v rozporu s charakteristickými a dochovanými rysy urbanistické struktury sídel
- o ovlivňovat siluety sídel stavbami nebo změnou využití území, které by zasahovaly do tradičního měřítka zástavby a do harmonického měřítka krajiny.

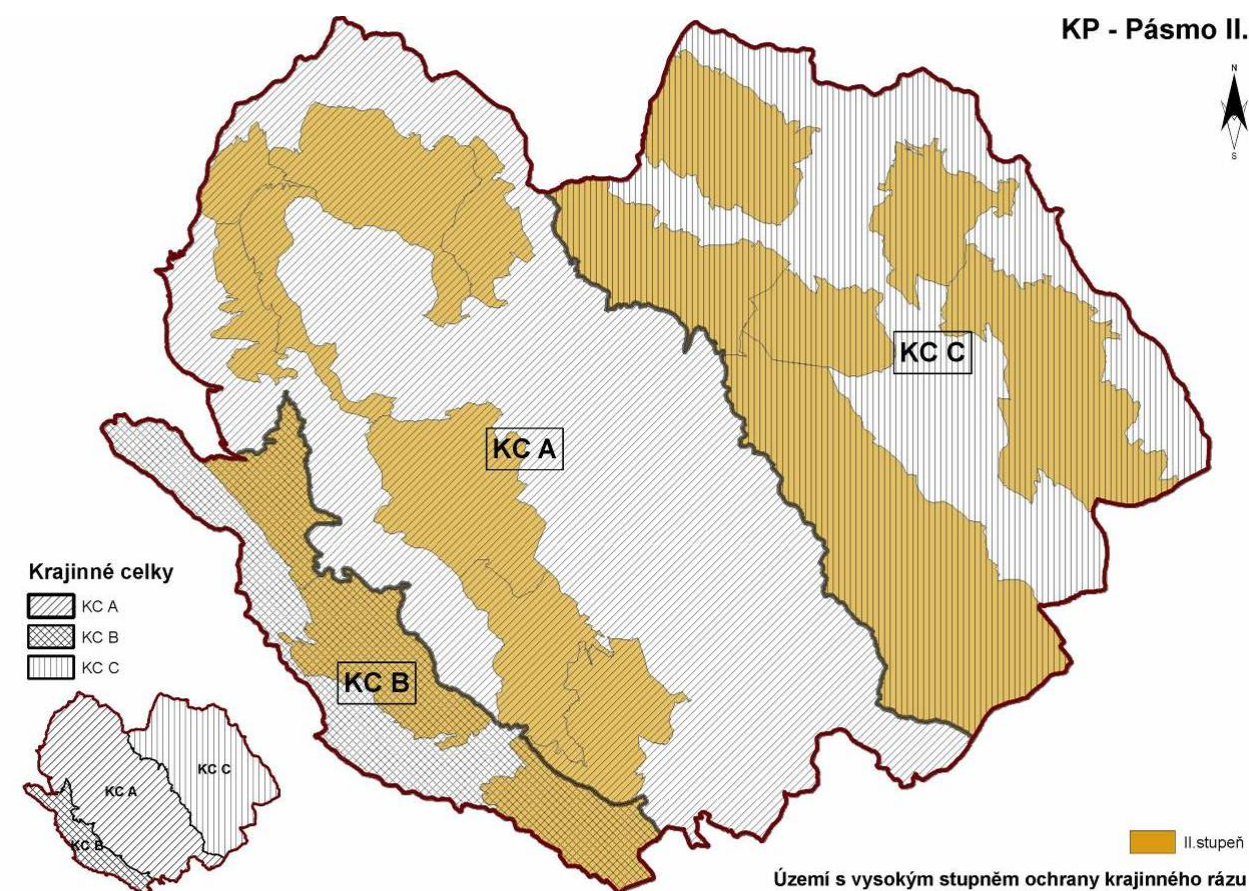
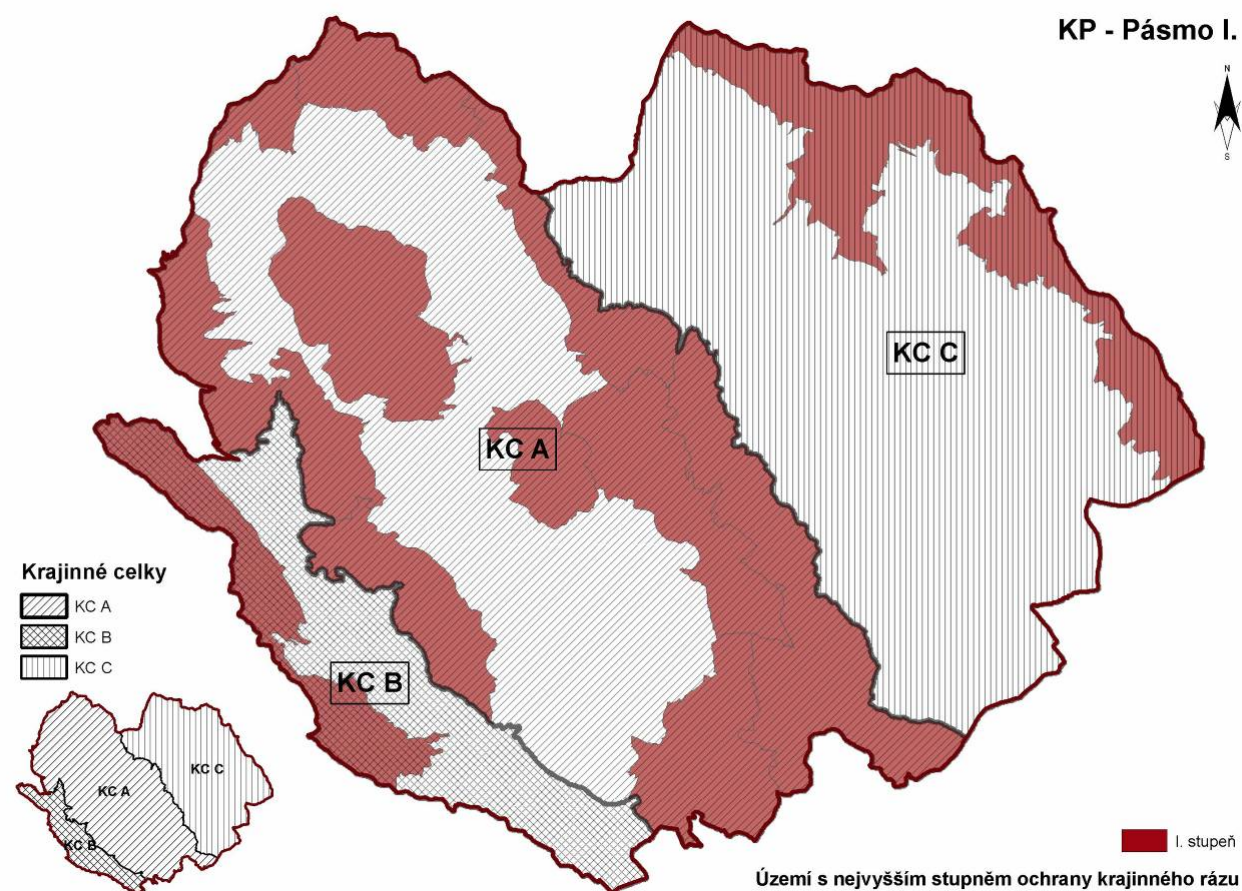
Ochranné podmínky pro úroveň krajinných prostorů (KP), které představují **druhou úroveň ochrany**, se vztahují i k míře vlivu konkrétních záměrů na krajinný ráz zjištěné v konkrétním (případovém) posouzení záměru z hlediska ochrany krajinného rázu:

Pásmo I – Území s nejvyšším stupněm ochrany krajinného rázu

- (I/1) V pásmu I nelze novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území měnit existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nelze tudíž vytvářet nové plochy či skupiny zástavby – nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území bez vlivu na vizuální obraz sídla.
- (I/2) V pásmu I není možná výstavba v okrajových částech existující zástavby, v pohledově exponovaných polohách a v polohách, kde by došlo ke změně existující siluety zástavby a přechodu zástavby do krajiny.
- (I/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.

Pásmo II – Území s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu

- (II/1) V pásmu II je nutno novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území respektovat existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území mimo lokality s typickými znaky tradiční zástavby a urbanistické struktury.
- (II/2) V pásmu II je možná výstavba na v okrajových částech existující zástavby, zejména v kontextu s existujícími lokalitami novodobé zástavby. Nesmí přitom dojít k negativní změně existující siluety zástavby nebo výraznému narušení přechodu zástavby do krajiny.
- (II/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí výrazněji snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.
- (II/4) Při hodnocení vlivu záměrů na krajinný ráz **nelze** v pásmu II **připustit silný zásah** do některého z pozitivních znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu, zejména do přírodních a estetických hodnot, do ZCHÚ, kulturních dominant, harmonického měřítká a vztahů.
- (II/5) V pásmu II **nelze připustit** takové zásahy, které jsou v souhrnu z hlediska míry zásahu do hodnot krajinného rázu **na hranici přijatelnosti**.

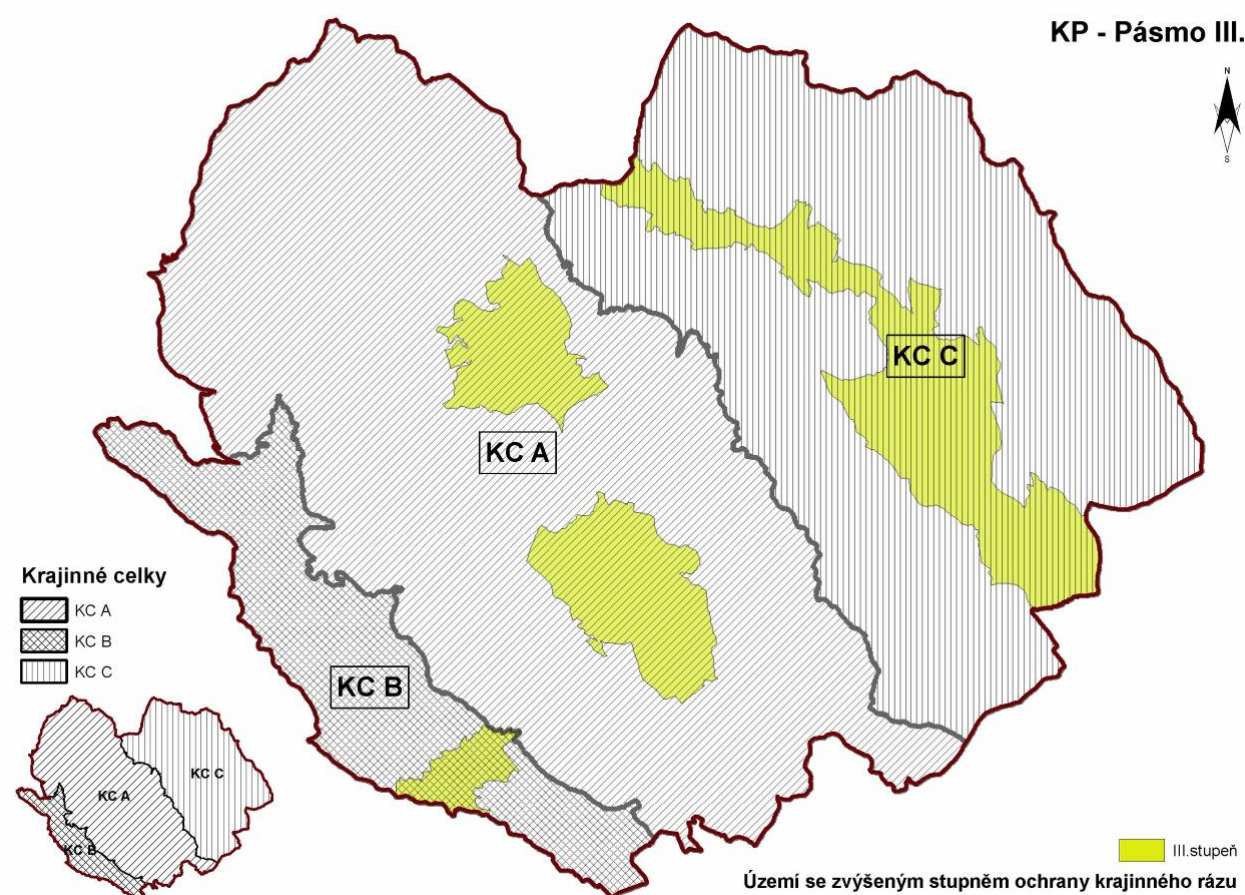

Obr. 3.2.1: Krajinné prostory na území CHKO Broumovsko zařazené do pásma I. (Atelier V)

Obr. 3.2.2: Krajinné prostory na území CHKO Broumovsko zařazené do pásma II. (Atelier V)

Pásmo III – Území se zvýšeným stupněm ochrany krajinného rázu

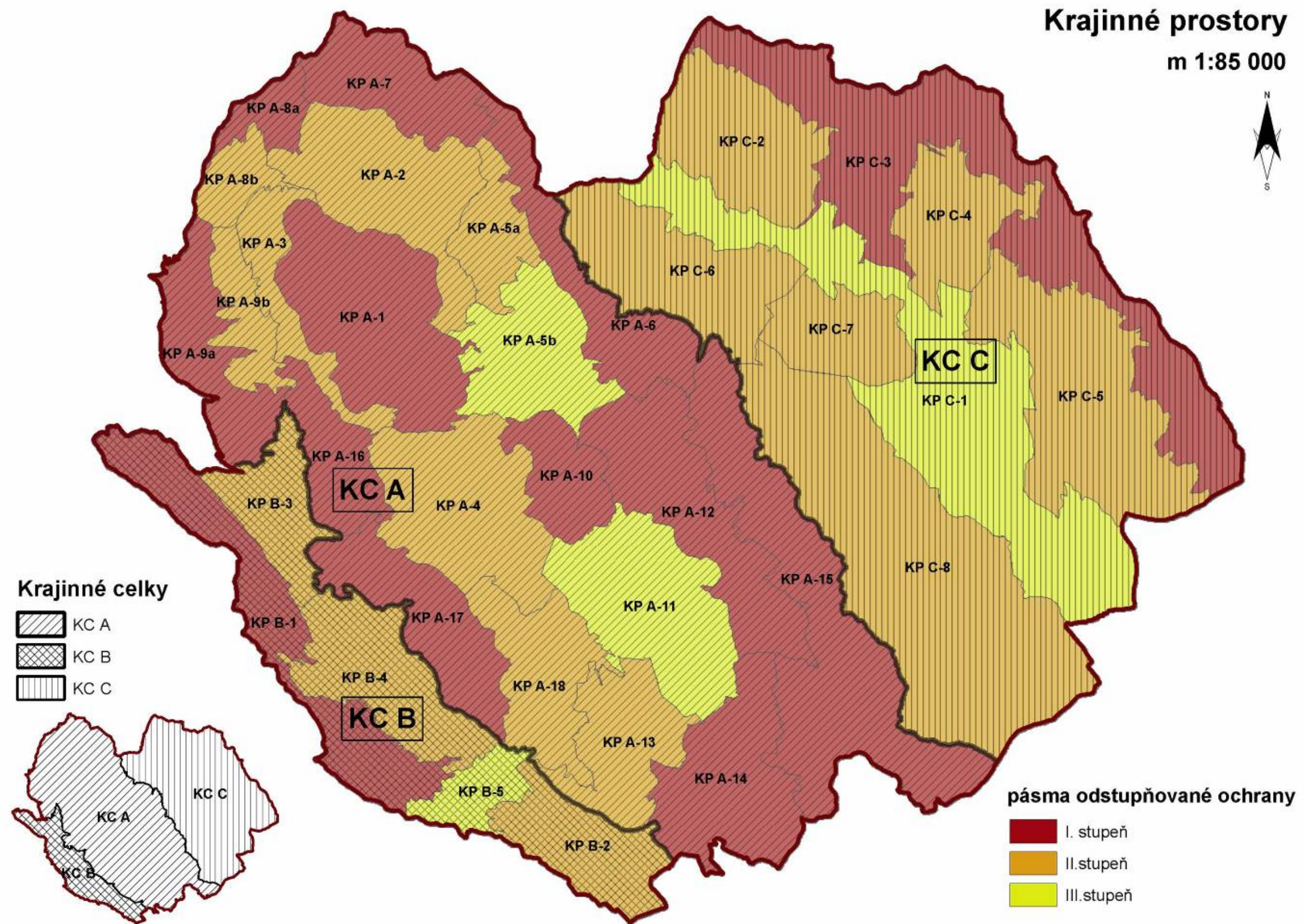
- (III/1) V pásmu III je možná výstavba a změny ve využití území, které výrazně nemění specifické rysy regionální identity krajiny a které přispívají k nápravě konfliktů a problémů v obrazu sídla a krajiny.
- (III/2) Výstavba pásmu III bude respektovat znaky dochovanosti urbanistické struktury sídel a dochovaného měřítka a forem staveb.
- (III/3) V pásmu III lze připustit i takový vliv navrhovaného záměru, který **zasahuje do několika znaků krajinného rázu současně**, nesmí se však jednat o zásahy silné nebo takové, které stírají znaky krajinného rázu. Může se jednat **nejvýše o slabé zásahy do znaků jedinečného významu** nebo o **zásahy středně silné do znaků jiného významu než jedinečného**.

Obr. 3.2.3: Krajinné prostory na území CHKO Broumovsko zařazené do pásma III. (Atelier V)

3.2.1 Delimitace pásem ochrany krajinného rázu v jednotlivých krajinných prostorech

kód	název	pásmo ochrany
KC A POLICKÁ VRCHOVINA		
KP A1	ADRŠPAŠSKO-TEPLICKÉ SKÁLY	I
KP A2	ADRŠPACH – BUČNICE	II
KP A3	HODKOVICKÁ A SKALSKÁ KUESTA	II
KP A4	ČESKÁ METUJE	II
KP A5	TEPLICE NAD METUJÍ	II III
KP A6	MIROŠOVSKÉ STĚNY – PŘÍKRÁ STRÁŇ	I
KP A7	ZDOŇOV – LIBNÁ	I
KP A8	HORNÍ ADRŠPACH	I II
KP A9	HODKOVICE	I II
KP A10	OSTAŠ	I
KP A11	POLICE NAD METUJÍ	III
KP A12	SUCHÝ DŮL	I
KP A13	BEZDĚKOV NAD METUJÍ	II
KP A14	MACHOV	I
KP A15	BROUMOVSKÉ STĚNY	I
KP A16	STUDNICE	I
KP A17	STÁRKOV	I
KP A18	VELKÉ PETROVICE	II
KC B JESTŘEBÍ HORY A RADVANICKÁ VRCHOVINA		
KP B1	JESTŘEBÍ HORY – ZÁPAD	I
KP B2	JESTŘEBÍ HORY – VÝCHOD	II
KP B3	JÍVKA	II
KP B4	BYSTRÉ – ROKYTNÍK	II
KP B5	HRONOV	III
KC C BROUMOVSKÁ KOTLINA A JAVOŘÍ HORY		
KP C1	KORIDOR STĚNAVY	III
KP C2	VIŽŇOV – RUPRECHTICE	II
KP C3	JAVOŘÍ HORY	I
KP C4	HEŘMÁNKOVICE	II
KP C5	ŠONOV – ROŽMITÁL	II
KP C6	VERNĚROVICE – JETŘICHOV	II
KP C7	HEJTMÁNKOVICE	II
KP C8	KŘINICE – BOŽANOV	II

Obr. 3.2.4: Schéma členění CHKO Broumovsko na krajinné celky (KC) a krajinné prostory (KP) – přehled. (Atelier V)

3.2.2 Přehled krajinných prostorů

KC A POLICKÁ VRCHOVINA

KC A	KP A1	ADRŠPAŠSKO-TEPLICKÉ SKÁLY
<p>Vymezení KP: Krajinný prostor představuje ústřední krajinný komplex západní části Broumovska a symbolizuje jedinečnost a neopakovatelnost této krajiny. Jeho poloha se shoduje s nižšími geomorfologickými jednotkami Teplické skály a Adršpašské skály. Je ohraničen velmi zřetelně v terénu a v okrajích lesních porostů. Prostor nezahrnuje další skalní lokality Křížový vrch, Lada a Borek a je vůči nim ohraničen hlubokým zářezem údolí Metuje.</p>		
Pásmo I	Území s nejvyšším stupněm ochrany krajinného rázu	
<p>(I/1) V pásmu I nelze novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území měnit existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nelze tudíž vytvářet nové plochy či skupiny zástavby – nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území bez vlivu na vizuální obraz sídla.</p> <p>(I/2) V pásmu I není možná výstavba v okrajových částech existující zástavby, v pohledově exponovaných polohách a v polohách, kde by došlo ke změně existující siluety zástavby a přechodu zástavby do krajiny.</p> <p>(I/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.</p>		

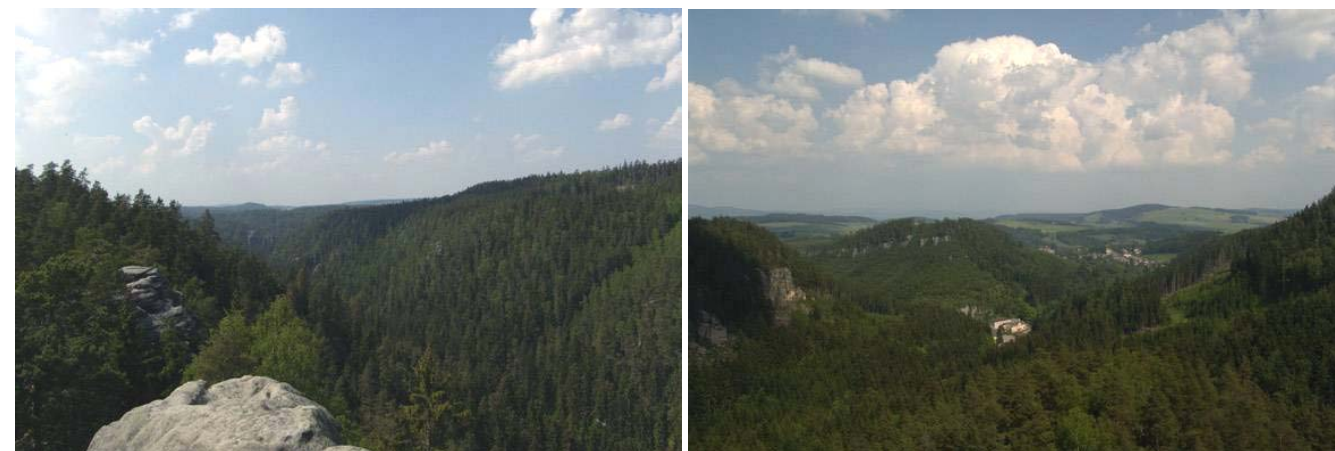

Obr. 3.2.5: Pohled z hradu Adršpaš na Království.

(Foto: <http://www.adrspach.cz/fotogalerie/index.php?show=1229360620&cat=QWRyuxBhuXNr6SBza%2BFseQ%3D%3D>)

Obr. 3.2.6: Pohled z hradu Střemen k obci Bučnice.

(Foto: <http://www.adrspach.cz/fotogalerie/index.php?show=1180786814&cat=VGvwbGlja%2Bkgc2thbG7tIG3sc3Rv>)

Obr. 3.2.7: Pohled z hradu Střemen do Vlčí rokle.

(Foto: <http://www.adrspach.cz/fotogalerie/index.php?show=1180786897&cat=VGvwbGlja%2Bkgc2thbG7tIG3sc3Rv>)

Obr. 3.2.8: Pohled z hradu Střemen k Teplíc nad Metují.

(Foto: <http://www.adrspach.cz/fotogalerie/index.php?show=1180786927&>)

KC A	KP A2	ADRŠPACH – BUČNICE
<p>Vymezení KP: Krajinný prostor zahrnuje členité území severně přiléhající k Adršpašským skalám a zahrnující krajinu s dominantami Křížový vrch (667 m n.m.), Lada (623 m n.m.), Borek (562 m n.m.) a Lysý vrch (611 m n.m.). Prostor je ohraničen terénními hranami – okraji Libenské kuesty a dominantními terénními útvary Pavlovské hory (663 m n.m.) a Družstevního vrchu (613 m n.m.). Vzniká tak výrazné ohraničení vůči severněji ležícím prostorům, kde svahy širokého údolí Zdoňovského potoka stoupají k lesnatým masivům pohraničních hor – Kamenného vrchu a Mirošovského hřbetu.</p>		
Pásmo II	Území s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu	
<p>(II/1) V pásmu II je nutno novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území respektovat existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území mimo lokality s typickými znaky tradiční zástavby a urbanistické struktury.</p> <p>(II/2) V pásmu II je možná výstavba na v okrajových částech existující zástavby, zejména v kontextu s existujícími lokalitami novodobé zástavby. Nesmí přitom dojít k negativní změně existující siluety zástavby nebo výraznému narušení přechodu zástavby do krajiny.</p> <p>(II/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí výrazněji snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.</p> <p>(II/4) Při hodnocení vlivu záměrů na krajinný ráz nelze v pásmu II připustit silný zásah do některého z pozitivních znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu, zejména do přírodních a estetických hodnot, do ZCHÚ, kulturních dominant, harmonického měřítko a vztahů.</p> <p>(II/5) V pásmu II nelze připustit takové zásahy, které jsou v souhrnu z hlediska míry zásahu do hodnot krajinného rázu na hranici přijatelnosti.</p>		

Obr. 3.2.9: Pohled z údolí Metuje směrem na Dolní Adršpach. (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.10: Pohled na Adršpach z Pavlovské hory.
(Foto: <http://www.adrspach.cz/fotogalerie/index.php?show=1183321130&cat=QWRyYXBhXN6SBza%2BFseQ%3D%3D>)

KC A	KP A3	HODKOVICKÁ A SKALSKÁ KUESTA
-------------	--------------	------------------------------------

Vymezení KP:
Úzký prostor terénního stupně Boskovické a Skalské kuesty se táhne k obci Adršpach a k lokalitě Skály. Přiléhá k západnímu a jihozápadnímu okraji Adršpašských a Teplických skal a je zde ohraničen terénem a okrajem lesních porostů. Na západě a jihozápadě je ohraničen výrazným zalesněným terénním zlomem vůči údolí potoka Dřevíč. Okraje krajinného prostoru se v krajině výrazně projevují a dávají vyniknout charakteru terénního stupně – kuesty.

Pásmo II	Území s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu
-----------------	--

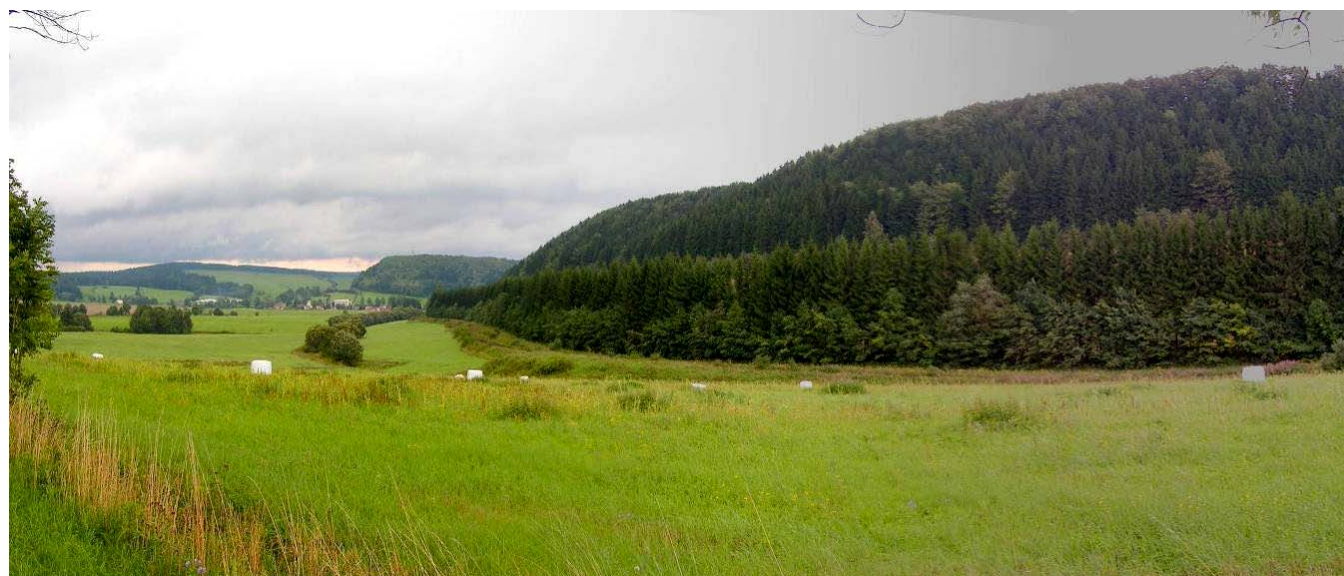
- (II/1) V pásmu II je nutno novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území respektovat existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území mimo lokality s typickými znaky tradiční zástavby a urbanistické struktury.
- (II/2) V pásmu II je možná výstavba na v okrajových částech existující zástavby, zejména v kontextu s existujícími lokalitami novodobé zástavby. Nesmí přitom dojít k negativní změně existující siluety zástavby nebo výraznému narušení přechodu zástavby do krajiny.
- (II/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí výrazněji snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.
- (II/4) Při hodnocení vlivu záměrů na krajinný ráz **nelze** v pásmu II **připustit silný zásah** do některého z pozitivních znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu, zejména do přírodních a estetických hodnot, do ZCHÚ, kulturních dominant, harmonického měřítko a vztahů.
- (II/5) V pásmu II **nelze připustit** takové zásahy, které jsou v souhrnu z hlediska míry zásahu do hodnot krajinného rázu **na hranici přijatelnosti**.

Obr. 3.2.11: Pohled na osadu Nové Domky, v pozadí hřeben Adršpašsko-teplických skal (vlevo Strážný vrch). (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.12: Dálkový pohled z východních plání a pastvin nad Hodkovicemi na Horní Adršpach a hřeben Adršpašsko-teplických skal (zcela vpravo), v pozadí přírodní památka Dlouhý vrch (uprostřed vpravo) a přírodní zajímavost Pavlovská hora (uprostřed vlevo). (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.13: Bližší pohled z Krčmova na hřeben nad železniční tratí z Hodkovic, v pozadí vlevo průhled na Horní Adršpach. (Foto: Atelier V)

KC A	KP A4	ČESKÁ METUJE				
<p>Vymezení KP: Krajinný prostor zahrnuje segment zemědělské krajiny, který je neobyčejně rozčleněn terénem na vyvýšené poloze bezlesí a na zahloubené koridory vodotečí s bohatým vegetačním doprovodem na prudkým svazích a terénních hranách. Jedná se o tok Metuje a o křivolaké údolí pravobřežního přítoku Vlášenska. Prostor je ohraničen na severu terénem a lesními okraji Teplických skal, na západě okrajem Stárkovských bučin a lesnatých levobřežních okrajů údolí potoka Dřevíč. Na východě je ohraničen terénní hranou nad levým břehem Metuje a směrem k jihovýchodu pak okrajem lesních porostů masivu Ostaše. Jihovýchodní ohraničení je (nejméně výrazně) tvořeno plochým terénním horizontem, za kterým krajina přechází do krajinných prostorů ležících v povodí Pěkovského potoka.</p>						
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Pásmo II</th> <th>Území s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td colspan="2"> <p>(II/1) V pásmu II je nutno novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území respektovat existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území mimo lokality s typickými znaky tradiční zástavby a urbanistické struktury.</p> <p>(II/2) V pásmu II je možná výstavba na v okrajových částech existující zástavby, zejména v kontextu s existujícími lokalitami novodobé zástavby. Nesmí přitom dojít k negativní změně existující siluety zástavby nebo výraznému narušení přechodu zástavby do krajiny.</p> <p>(II/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí výrazněji snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.</p> <p>(II/4) Při hodnocení vlivu záměrů na krajinný ráz nelze v pásmu II připustit silný zásah do některého z pozitivních znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu, zejména do přírodních a estetických hodnot, do ZCHÚ, kulturních dominant, harmonického měřítka a vztahů.</p> <p>(II/5) V pásmu II nelze připustit takové zásahy, které jsou v souhrnu z hlediska míry zásahu do hodnot krajinného rázu na hranici přijatelnosti.</p> </td> </tr> </tbody> </table>			Pásmo II	Území s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu	<p>(II/1) V pásmu II je nutno novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území respektovat existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území mimo lokality s typickými znaky tradiční zástavby a urbanistické struktury.</p> <p>(II/2) V pásmu II je možná výstavba na v okrajových částech existující zástavby, zejména v kontextu s existujícími lokalitami novodobé zástavby. Nesmí přitom dojít k negativní změně existující siluety zástavby nebo výraznému narušení přechodu zástavby do krajiny.</p> <p>(II/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí výrazněji snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.</p> <p>(II/4) Při hodnocení vlivu záměrů na krajinný ráz nelze v pásmu II připustit silný zásah do některého z pozitivních znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu, zejména do přírodních a estetických hodnot, do ZCHÚ, kulturních dominant, harmonického měřítka a vztahů.</p> <p>(II/5) V pásmu II nelze připustit takové zásahy, které jsou v souhrnu z hlediska míry zásahu do hodnot krajinného rázu na hranici přijatelnosti.</p>	
Pásmo II	Území s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu					
<p>(II/1) V pásmu II je nutno novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území respektovat existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území mimo lokality s typickými znaky tradiční zástavby a urbanistické struktury.</p> <p>(II/2) V pásmu II je možná výstavba na v okrajových částech existující zástavby, zejména v kontextu s existujícími lokalitami novodobé zástavby. Nesmí přitom dojít k negativní změně existující siluety zástavby nebo výraznému narušení přechodu zástavby do krajiny.</p> <p>(II/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí výrazněji snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.</p> <p>(II/4) Při hodnocení vlivu záměrů na krajinný ráz nelze v pásmu II připustit silný zásah do některého z pozitivních znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu, zejména do přírodních a estetických hodnot, do ZCHÚ, kulturních dominant, harmonického měřítka a vztahů.</p> <p>(II/5) V pásmu II nelze připustit takové zásahy, které jsou v souhrnu z hlediska míry zásahu do hodnot krajinného rázu na hranici přijatelnosti.</p>						

KC A	KP A5	TEPLICE NAD METUJÍ				
<p>Vymezení KP: Krajinný prostor zahrnuje oblouk koridoru Metuje s městem Teplice nad Metují a široká údolí levobřežních přítoků – Teplického a Bohdašínského potoka. V krajině vynikají jak ohraničující lesnaté horizonty Teplických skal (Kraví hora, 744 m n.m.) na západě, tak lesnaté okraje hřebenů Nad Studánkou (624 m n.m.) a Příkrá stráň (601 m n.m.) na severovýchodě. Na severu prostor, vyplněný otevřenými plochami polí a luk na mezivodních návrších Homoteplické kuesty (Val 590 m n.m., Kamenný vrch 588 m n.m.), přechází za údolím potoka Bučnice do prostoru Zdoňova.</p>						
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Pásmo II</th> <th>Území s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td colspan="2"> <p>(II/1) V pásmu II je nutno novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území respektovat existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území mimo lokality s typickými znaky tradiční zástavby a urbanistické struktury.</p> <p>(II/2) V pásmu II je možná výstavba na v okrajových částech existující zástavby, zejména v kontextu s existujícími lokalitami novodobé zástavby. Nesmí přitom dojít k negativní změně existující siluety zástavby nebo výraznému narušení přechodu zástavby do krajiny.</p> <p>(II/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí výrazněji snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.</p> <p>(II/4) Při hodnocení vlivu záměrů na krajinný ráz nelze v pásmu II připustit silný zásah do některého z pozitivních znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu, zejména do přírodních a estetických hodnot, do ZCHÚ, kulturních dominant, harmonického měřítka a vztahů.</p> <p>(II/5) V pásmu II nelze připustit takové zásahy, které jsou v souhrnu z hlediska míry zásahu do hodnot krajinného rázu na hranici přijatelnosti.</p> </td> </tr> </tbody> </table>			Pásmo II	Území s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu	<p>(II/1) V pásmu II je nutno novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území respektovat existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území mimo lokality s typickými znaky tradiční zástavby a urbanistické struktury.</p> <p>(II/2) V pásmu II je možná výstavba na v okrajových částech existující zástavby, zejména v kontextu s existujícími lokalitami novodobé zástavby. Nesmí přitom dojít k negativní změně existující siluety zástavby nebo výraznému narušení přechodu zástavby do krajiny.</p> <p>(II/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí výrazněji snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.</p> <p>(II/4) Při hodnocení vlivu záměrů na krajinný ráz nelze v pásmu II připustit silný zásah do některého z pozitivních znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu, zejména do přírodních a estetických hodnot, do ZCHÚ, kulturních dominant, harmonického měřítka a vztahů.</p> <p>(II/5) V pásmu II nelze připustit takové zásahy, které jsou v souhrnu z hlediska míry zásahu do hodnot krajinného rázu na hranici přijatelnosti.</p>	
Pásmo II	Území s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu					
<p>(II/1) V pásmu II je nutno novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území respektovat existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území mimo lokality s typickými znaky tradiční zástavby a urbanistické struktury.</p> <p>(II/2) V pásmu II je možná výstavba na v okrajových částech existující zástavby, zejména v kontextu s existujícími lokalitami novodobé zástavby. Nesmí přitom dojít k negativní změně existující siluety zástavby nebo výraznému narušení přechodu zástavby do krajiny.</p> <p>(II/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí výrazněji snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.</p> <p>(II/4) Při hodnocení vlivu záměrů na krajinný ráz nelze v pásmu II připustit silný zásah do některého z pozitivních znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu, zejména do přírodních a estetických hodnot, do ZCHÚ, kulturních dominant, harmonického měřítka a vztahů.</p> <p>(II/5) V pásmu II nelze připustit takové zásahy, které jsou v souhrnu z hlediska míry zásahu do hodnot krajinného rázu na hranici přijatelnosti.</p>						
<p>Pro Pásmo III platí tato ochranná opatření:</p> <p>(III/1) V pásmu III je možná výstavba a změny ve využití území, které výrazně nemění specifické rysy regionální identity krajiny a které přispívají k nápravě konfliktů a problémů v obrazu sídla a krajiny.</p> <p>(III/2) Výstavba pásma III bude respektovat znaky dochovanosti urbanistické struktury sídel a dochovaného měřítka a forem staveb.</p> <p>(III/3) V pásmu III lze připustit i takový vliv navrhovaného záměru, který zasahuje do několika znaků krajinného rázu současně, nesmí se však jednat o zásahy silné nebo takové, které stírají znaky krajinného rázu. Může se jednat nejvýše o slabé zásahy do znaků jedinečného významu nebo o zásahy středně silné do znaků jiného významu než jedinečného.</p>						

Obr. 3.2.14: Sedlo v části Horních Teplíc (Teplice nad Metují) mezi hřebeny Nad studánkou (vlevo) a vrchem Val (vpravo). (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.15: Svah v jihovýchodní části Teplíc nad Metují nad železniční trati směr Bohdašín. (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.16: Pohled na hřeben přírodní památky Kočičí skály. (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.17: Pohled U křížku (foto vpravo) v sedle přírodní památky Kočičí skály na obec Pěkov, v pozadí Police nad Metují. (Foto: Atelier V)

KC A	KP A6	MIROŠOVSKÉ STĚNY – PŘÍKRÁ STRÁŇ
<p>Vymezení KP: Krajinný prostor zahrnuje úzký lesnatý pás hřebenů, které výrazným převýšením vůči Broumovské kotlině oddělují krajinný celek Teplické vrchoviny od východní části CHKO – Broumovské kotliny a Javořích hor. Tento pás hřebenů zahrnuje Mirošovské stěny od Loděnice po Bukovou horu (638 m n.m.), hřbet Nad Studánkou, masiv Mračného vrchu (587 m n.m.) a hřbet Příkré stráně až po sedlo Na Pasách. Na jihovýchod i severozápad je prostor převážně ohraničen okraji lesních porostů.</p>		
Pásmo I		Území s nejvyšším stupněm ochrany krajinného rázu
<p>(I/1) V pásmu I nelze novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území měnit existující charakteristickou a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nelze tudíž vytvářet nové plochy či skupiny zástavby – nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území bez vlivu na vizuální obraz sídla.</p> <p>(I/2) V pásmu I není možná výstavba v okrajových částech existující zástavby, v pohledově exponovaných polohách a v polohách, kde by došlo ke změně existující siluety zástavby a přechodu zástavby do krajiny.</p> <p>(I/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.</p>		

Obr. 3.2.18: Dálkový pohled z blízkosti samoty Libná na Mirošovské stěny. (Foto: Atelier V)

KC A	KP A7	ZDOŇOV – LIBNÁ
-------------	--------------	-----------------------

Vymezení KP:

Krajinný prostor zahrnuje velmi zajímavý krajinný segment východní části Hraničního hřbetu s lesnatými masivy Strážnice (696 m n.m.), Kamenný vrch (639 m n.m.) a údolí horního toku Zdoňovského potoka s územím zaniklé obce Libná a s horní – architektonicky velmi cennou – částí obce Zdoňov. Kontrast odlehlých údolí s prameny potoků (u Libné, V rokli, u Zdoňovského rybníka) s výraznou lesnatou hranou Libenské kuesty a mohutnými lesnatými stráněmi Hraničního hřbetu vytvářejí atraktivní krajinné scenérie. Prostor je ohraničen státní hranicí na severu a zřetelným okrajem Libenské kuesty na jihu. Na východě přechází do Mirošovského hřbetu, na západě pak do západní části hraničního hřbetu s výšinami Vypich (691 m n.m.) a Skalky (677 m n.m.).

Pásmo I	Území s nejvyšším stupněm ochrany krajinného rázu
----------------	--

- (I/1) V pásmu I nelze novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území měnit existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nelze tudíž vytvářet nové plochy či skupiny zástavby – nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území bez vlivu na vizuální obraz sídla.
- (I/2) V pásmu I není možná výstavba v okrajových částech existující zástavby, v pohledově exponovaných polohách a v polohách, kde by došlo ke změně existující siluety zástavby a přechodu zástavby do krajiny.
- (I/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.

Obr. 3.2.19: Pohled z pastvin pod Vypichem na hřeben Dlouhého vrchu (vlevo) a Pavlovskou horu (vpravo). (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.20: Pohled z úbočí pastvin pod Kamenným vrchem na Libenskou stráň. (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.21: Údolí Libenské pláně (vlevo) v okolí samot Libná. (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.22: Pohled ze Zdoňova na zalesněnou homoli Kopeček a přírodní památku Křížový vrch (vpravo v pozadí okraj Adršpašsko-teplických skal). (Foto: Atelier V)

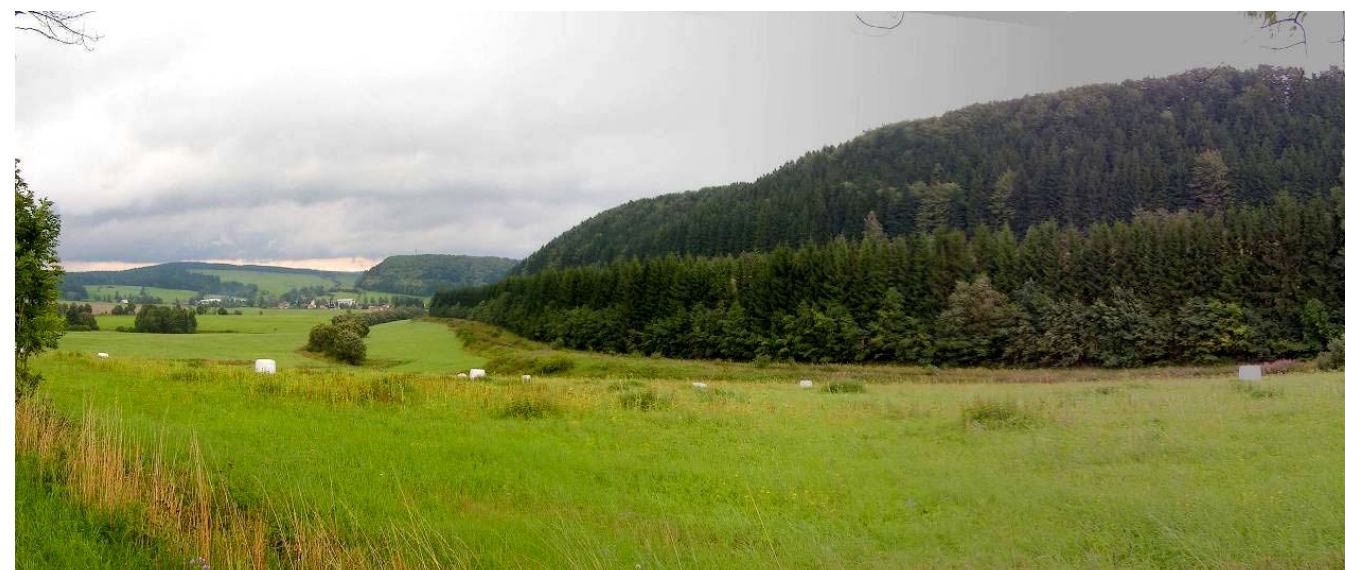
KC A	KP A8	HORNÍ ADRŠPACH
<p>Vymezení KP: Krajinný prostor zahrnuje severní okrajovou část severozápadního okraje CHKO a je na západě ohraničen státní hranicí. Leží v něm členitý prostor obce Horní Adršpach s vlastní obcí v otevřených polohách mírně zahloubeného prostoru horního toku a pramenných poloh Adršpašského potoka, uzavřené údolí pod Vypichem (691 m n.m.) a Dlouhým vrchem (698 m n.m.) a v jižní části prostoru pak prostor přecházející do údolí Hodkovic. Hranice je zde na rozvodí Adršpašského potoka a potoka Dřevíč. Východní hranice je velmi výrazná a tvoří ji lesnaté svahy okrajů Libenské a Hodkovické kuesty a Pavlovské hory. Prostor je charakteristický obrazem krajiny s výrazným projevem stupňovitého uspořádání georeliéfu s dominantním účinkem Teplicko-Adršpašských skal.</p>		
Pásmo I	Území s nejvyšším stupněm ochrany krajinného rázu	
Pásmo II	Území s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu	
<p>Pro Pásmo I platí tato ochranná opatření:</p> <p>(I/1) V pásmu I nelze novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území měnit existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nelze tudíž vytvářet nové plochy či skupiny zástavby – nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území bez vlivu na vizuální obraz sídla.</p> <p>(I/2) V pásmu I není možná výstavba v okrajových částech existující zástavby, v pohledově exponovaných polohách a v polohách, kde by došlo ke změně existující siluety zástavby a přechodu zástavby do krajiny.</p> <p>(I/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.</p> <p>Pro Pásmo II platí tato ochranná opatření:</p> <p>(II/1) V pásmu II je nutno novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území respektovat existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území mimo lokality s typickými znaky tradiční zástavby a urbanistické struktury.</p> <p>(II/2) V pásmu II je možná výstavba na v okrajových částech existující zástavby, zejména v kontextu s existujícími lokalitami novodobé zástavby. Nesmí přitom dojít k negativní změně existující siluety zástavby nebo výraznému narušení přechodu zástavby do krajiny.</p> <p>(II/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí výrazněji snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.</p> <p>(II/4) Při hodnocení vlivu záměrů na krajinný ráz nelze v pásmu II připustit silný zásah do některého z pozitivních znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu, zejména do přírodních a estetických hodnot, do ZCHÚ, kulturních dominant, harmonického měřítka a vztahů.</p> <p>(II/5) V pásmu II nelze připustit takové zásahy, které jsou v souhrnu z hlediska míry zásahu do hodnot krajinného rázu na hranici přijatelnosti.</p>		

Obr. 3.2.23: Pohled z pastvin pod Hraníčním hřbetem na Pavlovskou horu (v pozadí Horní Adršpach). (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.24: Pohled od Hraníčního hřbetu na pastviny s průhledem na Dolní Adršpach (vpravo Pavlovská hora a vlevo Dlouhý vrch). (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.25: Bližší pohled z Krčmova na hřeben nad železniční tratí z Hodkovic, v pozadí vlevo průhled na Horní Adršpach. (Foto: Atelier V)

KC A	KP A9	HODKOVICE
<p>Vymezení KP: Krajinný prostor zahrnuje údolí horního toku Dřevíče s rozptýlenou zástavbou Hodkovic, rozložené podél vodoteče sledované silnicí na Polici nad Metují. Vzniká asymetrický koridorový prostor, ohraničený na severovýchodě lesnatými svahy Hodkovické kuesty. Na pravém břehu Dřevíče povlovné svahy s loukami a pastvinami stoupají k okrajům lesních porostů hřebene Závora s dominantami Krupná hora (706 m n.m.) a Přední Hradiště (710 m n.m.). Na severu tvoří hranici rozvodí Dřevíče a Adršpašského potoka, na jihu sedlo severně od sousedního masivu Hradiště (683 m n.m.).</p>		
Pásmo I	Území s nejvyšším stupněm ochrany krajinného rázu	
Pásmo II	Území s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu	
<p>Pro Pásmo I platí tato ochranná opatření:</p> <p>(I/1) V pásmu I nelze novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území měnit existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nelze tudíž vytvářet nové plochy či skupiny zástavby – nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území bez vlivu na vizuální obraz sídla.</p> <p>(I/2) V pásmu I není možná výstavba v okrajových částech existující zástavby, v pohledově exponovaných polohách a v polohách, kde by došlo ke změně existující siluety zástavby a přechodu zástavby do krajiny.</p> <p>(I/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.</p> <p>Pro Pásmo II platí tato ochranná opatření:</p> <p>(II/1) V pásmu II je nutno novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území respektovat existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území mimo lokality s typickými znaky tradiční zástavby a urbanistické struktury.</p> <p>(II/2) V pásmu II je možná výstavba na v okrajových částech existující zástavby, zejména v kontextu s existujícími lokalitami novodobé zástavby. Nesmí přitom dojít k negativní změně existující siluety zástavby nebo výraznému narušení přechodu zástavby do krajiny.</p> <p>(II/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí výrazněji snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.</p> <p>(II/4) Při hodnocení vlivu záměrů na krajinný ráz nelze v pásmu II připustit silný zásah do některého z pozitivních znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu, zejména do přírodních a estetických hodnot, do ZCHÚ, kulturních dominant, harmonického měřítka a vztahů.</p> <p>(II/5) V pásmu II nelze připustit takové zásahy, které jsou v souhrnu z hlediska míry zásahu do hodnot krajinného rázu na hranici přijatelnosti.</p>		

Obr. 3.2.26: Pohled z Krčmova od památné lípy na prameniště u Adršpašského potoka, v pozadí hřeben nad železniční tratí z Hodkovic do Horního Adšpachu. (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.27: Pohled na příjezdovou cestu z východních planin přes hřeben k Hodkovicím, v pozadí hřeben s vrchem Přední Hradiště. (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.28: Pohled z Hodkovic (lokalita Pod lesem) na hřeben směrem k východním planinám. (Foto: Atelier V)

KC A	KP A10	OSTAŠ
-------------	---------------	--------------

Vymezení KP:

Krajinný prostor zahrnuje významný segment krajiny Polické vrchoviny. Jedná se o krajinný pól – krajinnou dominantu vrchu Ostaš (700 m n.m.), Rovný (582 m n.m.) a Hejda (626 m n.m.), spolupůsobící s dominantním geomorfologickým útvarem Teplických skal. Jedná se o lesnatý geomorfologický útvar s významnými přírodními hodnotami zejména ve vrcholových polohách. Jde o konvexní krajinný prostor, který nemá vnitřní vnímatelný – konvizuální – prostor, ale o dominantní masiv, umožňující vnímání navazujících prostorů i vizuální vnímání v rámci oblasti krajinného rázu (krajinných celků). Hranici prostoru tvoří převážně okraje lesního masivu, na západě – nad obcemi Javor a Dědov – pak levobřežní hrana Metuje.

Pásmo I
Území s nejvyšším stupněm ochrany krajinného rázu

- (I/1) V pásmu I nelze novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území měnit existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nelze tudíž vytvářet nové plochy či skupiny zástavby – nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území bez vlivu na vizuální obraz sídla.
- (I/2) V pásmu I není možná výstavba v okrajových částech existující zástavby, v pohledově exponovaných polohách a v polohách, kde by došlo ke změně existující siluety zástavby a přechodu zástavby do krajiny.
- (I/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.

Obr. 3.2.29: Pohled ze sedla pod Ostašem k Polici nad Metují. (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.30: Pohled na přírodní památku Kočičí skály (vlevo) a vrch Hejda (vpravo), v pozadí vrch Ostaš (uprostřed). (Foto: Atelier V)

KC A	KP A11	POLICE NAD METUJÍ
-------------	---------------	--------------------------

Vymezení KP:

Krajinný prostor představuje rozlehlou kotlinu v povodí toku Ledhujky a Pěkovského potoka, ohraničenou dominantami Ostaše (700 m n.m.), Klůčku (585 m n.m.) a Chlumu (606 m n.m.). Otevřená, avšak mírně rozčleněná krajina je na obzorech uzavřena výraznými lesnatými horizonty Broumovských stěn a okrajů Stolových hor. Na jihovýchodě přechází nevýrazným terénním předělem do podobně otevřené zemědělské krajiny Bezděkovska. Na západě za Žďárem je nevýrazným plochým hřbetem oddělena krajina údolí Metuje. Je však zřejmé, že v charakteru všech těchto krajinných prostorů se projevují rysy geomorfologické jednotky Polické pánve.

Pásmo III
Území se zvýšeným stupněm ochrany krajinného rázu

- (III/1) V pásmu III je možná výstavba a změny ve využití území, které výrazně nemění specifické rysy regionální identity krajiny a které přispívají k nápravě konfliktů a problémů v obrazu sídla a krajiny.
- (III/2) Výstavba pásma III bude respektovat znaky dochovanosti urbanistické struktury sídel a dochovaného měřítka a forem staveb.
- (III/3) V pásmu III lze připustit i takový vliv navrhovaného záměru, který zasahuje do několika znaků krajinného rázu současně, nesmí se však jednat o zásahy silné nebo takové, které stírají znaky krajinného rázu. Může se jednat nejvýše o slabé zásahy do znaků jedinečného významu nebo o zásahy středně silné do znaků jiného významu než jedinečného.

Obr. 3.2.31: Pohled ze sedla pod vrchem Ostaš na Polici nad Metují. (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.32: Pohled z lokality U Borku na hřeben s vrchem Hora východně od Police nad Metují. (Foto: Atelier V)

KC A	KP A12	SUCHÝ DŮL
<p>Vymezení KP: Krajinný prostor vytváří dlouhý pás oddělující hradbu Broumovských stěn od vnitřního prostoru Polické pánve. Vzniká tak velmi rozmanitý segment zemědělské krajiny mezi Pěkovem a Slavným, sjednocený výrazným prostorovým ohraničením na severozápadě a výhledy do vnitřních dílčích prostorů jednotlivých údolí potoků členících prostor na subprostory (Pěkovský potok, Hlavňovský potok, Ledhujka). Krajina vyniká výraznými hodnotami harmonie měřítka a vztahů, projevujícími se především v členitosti terénu a vegetačního krytu. Jihozápadní hranici tvoří lesnaté okraje terénních dominant Rovný (582 m n.m.), Ostaš (700 m n.m.), Klůček (614 m n.m.) a Hora (594 m n.m.).</p>		
<p>Pásmo I Území s nejvyšším stupněm ochrany krajinného rázu</p>		
<p>(I/1) V pásmu I nelze novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území měnit existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nelze tudíž vytvářet nové plochy či skupiny zástavby – nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území bez vlivu na vizuální obraz sídla.</p> <p>(I/2) V pásmu I není možná výstavba v okrajových částech existující zástavby, v pohledově exponovaných polohách a v polohách, kde by došlo ke změně existující siluety zástavby a přechodu zástavby do krajiny.</p> <p>(I/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.</p>		

Obr. 3.2.33: Pohled od Hlavňova na lokalitu U Zjevení – Čertova skála s křižovou cestou nad Suchým Dolem. (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.34: Pohled z pastvin pod vrchem Hvězda na Suchý Důl, v pozadí hřeben s vrcholem Chlum (uprostřed). (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.35: Pohled z vrchu Na Kopečku na Suchý Důl a Polici nad Metují (v pozadí vpravo vrch Ostaš). (Foto: Atelier V)

KC A	KP A13	BEZDĚKOV NAD METUJÍ
<p>Vymezení KP: Krajinný prostor zahrnuje jihovýchodní cíp Polické pánve a je velmi výrazně na západě ohraničen lesnatými okraji levobřežních svahů Metuje a Ledhujky, na jihu pak lesními porosty nad pravým břehem toku Židovky včetně lesního masivu výšiny Rez (502 m n.m.). Jedná se o otevřenou mírně zvlněnou krajinu. Její otevřenost umožňuje vnímat výrazné, avšak vzdálené krajinné horizonty.</p>		
<p>Pásmo II Území s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu</p>		
<p>(II/1) V pásmu II je nutno novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území respektovat existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území mimo lokality s typickými znaky tradiční zástavby a urbanistické struktury.</p> <p>(II/2) V pásmu II je možná výstavba na v okrajových částech existující zástavby, zejména v kontextu s existujícími lokalitami novodobé zástavby. Nesmí přitom dojít k negativní změně existující siluety zástavby nebo výraznému narušení přechodu zástavby do krajiny.</p> <p>(II/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí výrazněji snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.</p> <p>(II/4) Při hodnocení vlivu záměrů na krajinný ráz nelze v pásmu II připustit silný zásah do některého z pozitivních znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu, zejména do přírodních a estetických hodnot, do ZCHÚ, kulturních dominant, harmonického měřítká a vztahů.</p> <p>(II/5) V pásmu II nelze připustit takové zásahy, které jsou v souhrnu z hlediska míry zásahu do hodnot krajinného rázu na hranici přijatelnosti.</p>		

Obr. 3.2.36: Pohled z jižní části Police nad Metují na údolí k vrchu Na Příčkách nad Bezděkovem nad Metují. (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.37: Pohled z lokality U Brodu (sedlo nad Bezděkovem nad Metují). (Foto: Atelier V)

KC A	KP A14	MACHOV
<p>Vymezení KP: Krajinný prostor zahrnuje jihovýchodní cíp Polické vrchoviny a okraj Stolových hor a údolí Machovského potoka s hlubokými údolními oboustrannými přítoky. Vzniká neobyčejně bohatá prostorová struktura krajiny s plochami polí a luk na mírněji sklonitých plochách a s pásy lesních porostů na strmých svazích údolí a terénních zlomů. Krajina vyniká vizuální atraktivností a harmonickými vztahy zástavby a krajinného rámce. Prostor je ohraničen státní hranicí na jihu, lesnatou terénní hranou vrchu Chlum (606 m n.m.) a pravobřežních svahů potoka Třeslice. Západní hranici tvoří okraje souvislých lesních a horských masivů Signál (708 m n.m.) a Lhotecký Šefel (693 m n.m.).</p>		
<p>Pásmo I Území s nejvyšším stupněm ochrany krajinného rázu</p>		
<p>(I/1) V pásmu I nelze novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území měnit existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nelze tudíž vytvářet nové plochy či skupiny zástavby – nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území bez vlivu na vizuální obraz sídla.</p> <p>(I/2) V pásmu I není možná výstavba v okrajových částech existující zástavby, v pohledově exponovaných polohách a v polohách, kde by došlo ke změně existující siluety zástavby a přechodu zástavby do krajiny.</p> <p>(I/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.</p>		

Obr. 3.2.38: Pohled přes Machovskou Lhotu na Božanovský Špičák (v popředí) a vrch Koruna (v pozadí) v panoramatu Broumovských stěn. (Foto: www.ulidmanu.cz)

KC A	KP A15	BROUMOVSKÉ STĚNY
-------------	---------------	-------------------------

Vymezení KP:
Krajinný prostor zahrnuje lesnatý masiv Broumovských stěn včetně jejich nejvýchodnějšího výběžku od Machovského kříže ke Studené vodě. V prostoru se ukrývají jedinečné hodnoty přírodní i krajinářské. Prostor představuje koridor oddělující zcela odlišné charaktery krajiny Broumovské kotliny a Polické vrchoviny. Jedná se o konvexní prostor s malým podílem vnitřních prostorů. Jeho cennost spočívá v prostorovém uplatnění siluety stěn v pohledech zejména ze sníženiny Broumovské kotliny a též z četných výhledů z Broumovských stěn do obou krajinných celků.

Pásmo I	Území s nejvyšším stupněm ochrany krajinného rázu
----------------	--

- (I/1) V pásmu I nelze novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území měnit existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nelze tudíž vytvářet nové plochy či skupiny zástavby – nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území bez vlivu na vizuální obraz sídla.
- (I/2) V pásmu I není možná výstavba v okrajových částech existující zástavby, v pohledově exponovaných polohách a v polohách, kde by došlo ke změně existující siluety zástavby a přechodu zástavby do krajiny.
- (I/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.

Obr. 3.2.39: Pohled z lokality Amerika u Křiníc na Broumovské stěny s vyhlídkou Supí koš (vlevo), Hvězda (uprostřed) a vrch Strážná hora (vpravo). (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.40: Pohled od jižní části Martínkovic na Broumovské stěny a vrchy Božanovský Špičák (vlevo) a Velká kupa (vpravo). (Foto: Atelier V)

KC A	KP A16	STUDNICE
-------------	---------------	-----------------

Vymezení KP:
Krajinný prostor zahrnuje terénní stupeň pod hranou Hodkovické a Skalské kuesty (geomorfologická jednotka Záhoř). Jedná se o silně zalesněný segment krajiny, kde v odlehlých polohách jsou do krajinného rámce harmonicky zapojena drobná sídla – Studnice a Nové Domky. Prostor je v prostorové struktuře krajiny výrazně ohraničen na severovýchodě lesnatou hranou Skalské kuesty, na východě podobně výraznou hranou Vysokokamenské kuesty (Stárkovské bučiny), na jihozápadě vůči prostoru Jívky pak lesnatými svahy nad levým břehem potoka Dřevíč.

Pásmo I	Území s nejvyšším stupněm ochrany krajinného rázu
----------------	--

- (I/1) V pásmu I nelze novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území měnit existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nelze tudíž vytvářet nové plochy či skupiny zástavby – nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území bez vlivu na vizuální obraz sídla.
- (I/2) V pásmu I není možná výstavba v okrajových částech existující zástavby, v pohledově exponovaných polohách a v polohách, kde by došlo ke změně existující siluety zástavby a přechodu zástavby do krajiny.
- (I/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.

Obr. 3.2.41: Pohled na příjezd ke Studnici z jižního sedla, v pozadí hřeben ADRŠPAŠSKO-TEPLICKÝCH SKAL (uprostřed zřetelný vrch Čáp). (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.42: Pohled přes Studnici na hřeben STÁRKOVSKÝCH BUČIN. (Foto: Atelier V)

KC A	KP A17	STÁRKOV
-------------	---------------	----------------

Vymezení KP:

Osou krajinného prostoru je výrazný koridor potoka Dřevíč zařiznutého do výrazného asymetrického údolí. Zatímco na severovýchodní straně je ohraničení prostoru okraji Vysokokamenské kuesty zcela striktní, na jihozápadě stoupají povlnnější svahy s loukami a pastvinami k okrajům lesů terénního hřbetu, táhnoucího se mezi výšinami Šibeník (551 m n.m.), Zámecký vrch (492 m n.m.), Pustiny (575 m n.m.) a Ptáčnice. V geomorfologických jednotkách Šibeník a Pustiny, ohraničujících Polickou vrchovinu vůči Radvanické vrchovině, vzniká koridor velmi členité krajiny s proměnlivými scenériemi a harmonickým zapojením zástavby do výrazného a charakter určujícího krajinného rámce.

Pásmo I
Území s nejvyšším stupněm ochrany krajinného rázu

- (I/1) V pásmu I nelze novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území měnit existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nelze tudíž vytvářet nové plochy či skupiny zástavby – nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území bez vlivu na vizuální obraz sídla.
- (I/2) V pásmu I není možná výstavba v okrajových částech existující zástavby, v pohledově exponovaných polohách a v polohách, kde by došlo ke změně existující siluety zástavby a přechodu zástavby do krajiny.
- (I/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.

Obr. 3.2.43: Vápenka – dálkový pohled na sídlo. (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.44: Krajina nad Stárkovem. (Foto: Atelier V)

KC A	KP A18	VELKÉ PETROVICE
-------------	---------------	------------------------

Vymezení KP:

Krajinný prostor představuje východní výběžek Polické pánve, resp. Vysokokamenské kuesty. Náhorní otevřená plocha zemědělské krajiny je hluboce proříznuta dramatickým údolím Metuje s lesnatými strmými svahy, s obcí Maršov v údolní poloze a hradem Vlčinec na terénním ostrohu. Velké Petrovice již leží v náhorní poloze. Prostor je ohraničen na západě lesnatými svahy na levém břehu potoka Dřevíč a okraji lesních porostů koridoru Metuje vůči severně ležícím otevřeným plochám Žďárska. Východní hranici tvoří levobřežní lesnaté hrany údolí Metuje, za kterými leží náhorní otevřené plochy Bezděkovska.

Pásmo II
Území s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu

- (II/1) V pásmu II je nutno novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území respektovat existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území mimo lokality s typickými znaky tradiční zástavby a urbanistické struktury.
- (II/2) V pásmu II je možná výstavba na v okrajových částech existující zástavby, zejména v kontextu s existujícími lokalitami novodobé zástavby. Nesmí přitom dojít k negativní změně existující siluety zástavby nebo výraznému narušení přechodu zástavby do krajiny.
- (II/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí výrazněji snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.
- (II/4) Při hodnocení vlivu záměrů na krajinný ráz **nelze** v pásmu II **připustit silný zásah** do některého z pozitivních znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu, zejména do přírodních a estetických hodnot, do ZCHÚ, kulturních dominant, harmonického měřítko a vztahů.
- (II/5) V pásmu II **nelze připustit** takové zásahy, které jsou v souhrnu z hlediska míry zásahu do hodnot krajinného rázu **na hranici přijatelnosti**.

Obr. 3.2.45: Petrovičky – chatová zástavba na náhorní planině. (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.46: Petrovičky – degradace okraje sídla zemědělským areálem. (Foto: Atelier V)

KC B JESTŘEBÍ HORY A RADVANICKÁ VRCHOVINA

KC B	KP B1	JESTŘEBÍ HORY – ZÁPAD
<p>Vymezení KP: Úzký pás Jestřebích hor tvoří jihozápadní okraj CHKO Broumovsko a prostorově ohraničuje rozmanitou krajinu Radvanické a Polické vrchoviny. Krajinný prostor zahrnuje Žaltmanský hřbet a Maternickou pahorkatinu a dobíhá až ke zcela odlišnému segmentu krajiny Hronovska. Souvislý lesnatý pás je přerušován drobnými segmenty bezlesí se samotami a odlehlými osadami (Paseka) nebo vesnicemi, zabíhajícími vysoko do svahů (Odolov, Chlívce). Jihozápadní hranici tvoří hranice CHKO, hranici vůči krajinným prostorům Radvanické vrchoviny tvoří převážně okraje lesních porostů.</p>		
<p>Pásmo I Území s nejvyšším stupněm ochrany krajinného rázu</p>		
<p>(I/1) V pásmu I nelze novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území měnit existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nelze tudíž vytvářet nové plochy či skupiny zástavby – nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území bez vlivu na vizuální obraz sídla.</p> <p>(I/2) V pásmu I není možná výstavba v okrajových částech existující zástavby, v pohledově exponovaných polohách a v polohách, kde by došlo ke změně existující siluety zástavby a přechodu zástavby do krajiny.</p> <p>(I/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.</p>		

KC B	KP B2	JESTŘEBÍ HORY – VÝCHOD
<p>Vymezení KP: Krajinný prostor zahrnuje nejvýchodnější cíp Javořích hor a pokrývá geomorfologickou jednotku Homolecká pahorkatina. Krajina je převážně lesnatá s dvěma výraznými terénními masivy vzájemně oddělenými širokým údolím horního toku Brlenky – Vrše (519 m n.m.) a Borek (553 m n.m.). K jihu se krajina otevírá mimo hranice CHKO, do povodí Brlenky k Černé. Ze severu je prostor ohraničen výraznou lesnatou hranou – stupněm Vysokosrbské kuesty. Krajina vyniká harmonickým výrazem některých obcí, uzavřených v lesních porostech a lesními scenériemi s otevřením průhledů do okolní krajiny.</p>		
<p>Pásmo II Území s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu</p>		
<p>(II/1) V pásmu II je nutno novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území respektovat existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území mimo lokality s typickými znaky tradiční zástavby a urbanistické struktury.</p> <p>(II/2) V pásmu II je možná výstavba na v okrajových částech existující zástavby, zejména v kontextu s existujícími lokalitami novodobé zástavby. Nesmí přitom dojít k negativní změně existující siluety zástavby nebo výraznému narušení přechodu zástavby do krajiny.</p> <p>(II/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí výrazněji snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.</p> <p>(II/4) Při hodnocení vlivu záměrů na krajinný ráz nelze v pásmu II připustit silný zásah do některého z pozitivních znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu, zejména do přírodních a estetických hodnot, do ZCHÚ, kulturních dominant, harmonického měřítko a vztahů.</p> <p>(II/5) V pásmu II nelze připustit takové zásahy, které jsou v souhrnu z hlediska míry zásahu do hodnot krajinného rázu na hranici přijatelnosti.</p>		

Obr. 3.2.47: Pohled z jihu na hřebeny s vrchem Bartoňova hora a v pozadí hřebeny s vrhem Borek. (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.48: Pohled na jižní hranice CHKO (Zálesí, Žďárky) v blízkosti vodních nádrží Homolka. (Foto: Atelier V)

KC B	KP B3	JÍVKA
<p>Vymezení KP: Krajinný prostor je zajímavou enklávou zemědělské krajiny obklopené ze všech stran lesními porosty. Prostorem protékají dvě vodoteče – potok Dřevíč a Jívka. Cennost krajiny spočívá nejenom v přítomnosti četných objektů lidové architektury a harmonii některých partií zástavby s krajinným rámcem, ale též ve způsobu velmi výrazného prostorového vymezení. Jedná se o lesní okraje Žaltmanského hřbetu na jihozápadě a o okraje Radvanické vrchoviny – lesnaté svahy Hradiště, Záhoře a Šibeníku na severu a severovýchodě.</p>		
<p>Pásmo II Území s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu</p>		
<p>(II/1) V pásmu II je nutno novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území respektovat existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území mimo lokality s typickými znaky tradiční zástavby a urbanistické struktury.</p> <p>(II/2) V pásmu II je možná výstavba na v okrajových částech existující zástavby, zejména v kontextu s existujícími lokalitami novodobé zástavby. Nesmí přitom dojít k negativní změně existující siluety zástavby nebo výraznému narušení přechodu zástavby do krajiny.</p> <p>(II/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí výrazněji snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.</p> <p>(II/4) Při hodnocení vlivu záměrů na krajinný ráz nelze v pásmu II připustit silný zásah do některého z pozitivních znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu, zejména do přírodních a estetických hodnot, do ZCHÚ, kulturních dominant, harmonického měřítka a vztahů.</p> <p>(II/5) V pásmu II nelze připustit takové zásahy, které jsou v souhrnu z hlediska míry zásahu do hodnot krajinného rázu na hranici přijatelnosti.</p>		

Obr. 3.2.49: Pohled z údolí Dolních Vernéřovic na terénní členitost pod vrchem Záhoř. (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.50: Pohled na rozsáhlé smrkové a bukové porosty na svazích vrchu Hradiště. (Foto: Atelier V)

KC B	KP B4	BYSTRÉ – ROKYTNÍK
<p>Vymezení KP: Působivá partie Radvanické vrchoviny s dominantou Turova (603 m n.m.) se vyznačuje neobyčejně výraznou a bohatou členitostí terénu na horních tocích potoků Bysterského a Rokytník. Otevřenější krajina vybíhá zástavbou Chlívčů vysoko do svahů Javořích hor. Krajina vyniká jedinečnými krajinářsko-estetickými hodnotami a znaky harmonie zástavby a krajinného rámce. Prostor je na severovýchodě ohraničen lesnatými svahy Šibeníku a Pustín – okrajů Polické vrchoviny. Na jihu tvoří hranici okraje souvislých lesních porostů Maternické pahorkatiny.</p>		
<p>Pásmo II Území s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu</p>		
<p>(II/1) V pásmu II je nutno novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území respektovat existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území mimo lokality s typickými znaky tradiční zástavby a urbanistické struktury.</p> <p>(II/2) V pásmu II je možná výstavba na v okrajových částech existující zástavby, zejména v kontextu s existujícími lokalitami novodobé zástavby. Nesmí přitom dojít k negativní změně existující siluety zástavby nebo výraznému narušení přechodu zástavby do krajiny.</p> <p>(II/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí výrazněji snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.</p> <p>(II/4) Při hodnocení vlivu záměrů na krajinný ráz nelze v pásmu II připustit silný zásah do některého z pozitivních znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu, zejména do přírodních a estetických hodnot, do ZCHÚ, kulturních dominant, harmonického měřítka a vztahů.</p> <p>(II/5) V pásmu II nelze připustit takové zásahy, které jsou v souhrnu z hlediska míry zásahu do hodnot krajinného rázu na hranici přijatelnosti.</p>		

Obr. 3.2.51: Pohled ke kamennému výchozu Kryštofových kamenů. (Foto: Atelier V)

Obr.3.2.52: Severní sedlo nad Chlívce s pohledem na hřeben Jestřebích hor (v pozadí uprostřed Kryštofovy kameny a za nimi vrchol Hradiště). (Foto: Atelier V)

KC B	KP B5	HRONOV
<p>Vymezení KP: Krajinný prostor zahrnuje krajinu svírající údolí Metuje, rozšiřující se k jihu do urbanizované krajiny Hronova. V okolní krajině okrajů Maternické a Homolecké pahorkatiny se střídají lesíky, plochy luk a pastvin v členitém terénu. Na západě i východě je prostor ohraničen převážně okraji souvislejších lesních porostů masivu Maternice (546 m n.m.) a Vrší (519 m n.m.). Severní ohraničení tvoří výrazný i když drobný prostor soutoku Metuje a Dřevíče.</p>		
<p>Pásmo III Území s nejvyšším stupněm ochrany krajinného rázu</p>		
<p>(III/1) V pásmu III je možná výstavba a změny ve využití území, které výrazně nemění specifické rysy regionální identity krajiny a které přispívají k nápravě konfliktů a problémů v obrazu sídla a krajiny.</p> <p>(III/2) Výstavba pásmu III bude respektovat znaky dochovanosti urbanistické struktury sídel a dochovaného měřítka a forem staveb.</p> <p>(III/3) V pásmu III lze připustit i takový vliv navrhovaného záměru, který zasahuje do několika znaků krajinného rázu současně, nesmí se však jednat o zásahy silné nebo takové, které stírají znaky krajinného rázu. Může se jednat nejvýše o slabé zásahy do znaků jedinečného významu nebo o zásahy středně silné do znaků jiného významu než jedinečného.</p>		

KC BROUMOVSKÁ KOTLINA A JAVOŘÍ HORY

KC C	KP C1	KORIDOR STĚNAVY
<p>Vymezení KP: Krajinný prostor zahrnuje koridor řeky Stěnavy, který představuje krajinnou osu Broumovské kotliny. Koridor Stěnavy je téměř souvisle osídlen a v jeho průběhu po proudu řeky se vyskytují různé typy osídlení od liniové struktury potoční vsi po silně urbanizované území města Broumova nebo Meziměstí. Prostor je na západě i východě omezen státní hranicí, na severu i jihu je vůči navazující zemědělské krajině ohraničen nejčastěji prvky lesní či nelesní zeleně, které jsou součástí koridoru Stěnavy a doprovázejí více či méně svažité polohy nad oběma břehy.</p>		
<p>Pásmo III Území s nejvyšším stupněm ochrany krajinného rázu</p>		
<p>(III/1) V pásmu III je možná výstavba a změny ve využití území, které výrazně nemění specifické rysy regionální identity krajiny a které přispívají k nápravě konfliktů a problémů v obrazu sídla a krajiny.</p> <p>(III/2) Výstavba pásmu III bude respektovat znaky dochovanosti urbanistické struktury sídel a dochovaného měřítka a forem staveb.</p> <p>(III/3) V pásmu III lze připustit i takový vliv navrhovaného záměru, který zasahuje do několika znaků krajinného rázu současně, nesmí se však jednat o zásahy silné nebo takové, které stírají znaky krajinného rázu. Může se jednat nejvýše o slabé zásahy do znaků jedinečného významu nebo o zásahy středně silné do znaků jiného významu než jedinečného.</p>		

Obr. 3.2.53: Pohled přes Ruprechtice a Jetřichov k Broumovským stěnám s Honským sedlem. (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.54: Pohled z PP Vápenka na Otovice, Janečkovu stráň (vlevo) a Broumovské stěny (vpravo). (Foto: Atelier V)

KC C	KP C2	VIŽŇOV – RUPRECHTICE
<p>Vymezení KP: Svažité polohy zemědělské krajiny mezi Ruprechtickými horami na severu a koridorem Stěnavy na jihu vytvářejí krajinný prostor s obcemi Vižňov a Ruprechtice. Obě obce mají liniové uspořádání lánových vsí. Rozptýlená zástavba se v náznavu zachovala u téměř zaniklé vsi Pomeznice. Prostor má zvlněný terén a pásové vegetační prvky lesní i nelesní zeleně. Ohraničení prostoru na severu a na východě tvoří okraje souvislých lesních porostů Ruprechtických hor, jižní hranici tvoří drobné prvky zeleně a terénu ohraničující sníženinu koridoru Stěnavy.</p>		
Pásmo II	Území s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu	
<p>(II/1) V pásmu II je nutno novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území respektovat existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území mimo lokality s typickými znaky tradiční zástavby a urbanistické struktury.</p> <p>(II/2) V pásmu II je možná výstavba na v okrajových částech existující zástavby, zejména v kontextu s existujícími lokalitami novodobé zástavby. Nesmí přitom dojít k negativní změně existující siluety zástavby nebo výraznému narušení přechodu zástavby do krajiny.</p> <p>(II/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí výrazněji snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.</p> <p>(II/4) Při hodnocení vlivu záměrů na krajinný ráz nelze v pásmu II připustit silný zásah do některého z pozitivních znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu, zejména do přírodních a estetických hodnot, do ZCHÚ, kulturních dominant, harmonického měřítko a vztahů.</p> <p>(II/5) V pásmu II nelze připustit takové zásahy, které jsou v souhrnu z hlediska míry zásahu do hodnot krajinného rázu na hranici přijatelnosti.</p>		

Obr. 3.2.55: Ruprechtice – kostel Svatého Jakuba Většího. (Foto: Atelier V)

KC C	KP C3	JAVOŘÍ HORY
<p>Vymezení KP: Rozsáhlý krajinný prostor tvoří severovýchodní okraj CHKO a je ohraničen státní hranicí. Je tvořen lesnatým horským masivem Javořích hor, skládajícím se zde dvou – mírně odlišných – geomorfologických jednotek – Ruprechtických hor na západě a Šonovských hor na východě. Zatímco západní část s výraznou dominantou Ruprechtického Špičáku (881 m n.m.) a s dalšími vrcholy nad 800 m má velmi výrazný reliéf a tvoří jedinečnou siluetu ohraničení krajinného celku, východní část Šonovských hor má klidnější siluetu s vrcholy o podobné výšce (718 – 750 m n.m.). Prostor se vyznačuje jedinečnými přírodními a krajinářsko-estetickými hodnotami.</p>		
Pásmo I	Území s nejvyšším stupněm ochrany krajinného rázu	
<p>(I/1) V pásmu I nelze novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území měnit existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nelze tudíž vytvářet nové plochy či skupiny zástavby – nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území bez vlivu na vizuální obraz sídla.</p> <p>(I/2) V pásmu I není možná výstavba v okrajových částech existující zástavby, v pohledově exponovaných polohách a v polohách, kde by došlo ke změně existující siluety zástavby a přechodu zástavby do krajiny.</p> <p>(I/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.</p>		

Obr. 3.2.56: Ruprechtický Špičák – pohled směrem k Adršpachu a Krkonošům, 2007.
(Foto: <http://www.adrspach.cz/fotogalerie/index.php?show=1183886065&cat=SmF2b%2FjtIGhvcnk%3D>)

Obr. 3.2.57: Ruprechtický Špičák – pohled směrem k ADRSPACHU a KRKONOŠÍM, 2007.
(Foto: <http://www.adrspach.cz/fotogalerie/index.php?show=1183886065&cat=SmF2b%2FjtIghvcnk%3D>)

Obr. 3.2.58: Ruprechtice, v dálce Ostaš, 2007.
(Foto: <http://www.adrspach.cz/fotogalerie/index.php?show=1183885967&cat=SmF2b%2FjtIghvcnk%3D>)
Obr. 3.2.59: Ruprechtický Špičák – pohled od západu, 2007.
(Foto: <http://www.adrspach.cz/fotogalerie/index.php?show=1183885545&cat=SmF2b%2FjtIghvcnk%3D>)

KC C	KP C4	HEŘMÁNKOVICE
<p>Vymezení KP: Krajinný prostor zahrnuje velmi zřetelně ohraničený krajinný segment údolí Heřmánkovičského potoka s třemi terénními dominantami – Holý vrch (546 m n.m.), Supí vrch (541 m n.m.) a Kraví hora (491 m n.m.). V prostoru leží nejenom velmi cenná zástavba obce Heřmánkovice s četnými objekty lidové architektury a dominantou kostela, ale také rekreační lokalita Janovičky ve vysoké poloze poblíže sedla pod Czarnochem. Krajinný segment je ohraničen na západě a severu zcela jednoznačně okraji souvislých lesních porostů Javořích hor, na východě tokem Kravského potoka, na jihu méně výrazně přechází do koridoru Stěnavy u Olivětína.</p>		
Pásma II	Území s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu	
<p>(II/1) V pásmu II je nutno novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území respektovat existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území mimo lokality s typickými znaky tradiční zástavby a urbanistické struktury.</p> <p>(II/2) V pásmu II je možná výstavba na v okrajových částech existující zástavby, zejména v kontextu s existujícími lokalitami novodobé zástavby. Nesmí přitom dojít k negativní změně existující siluety zástavby nebo výraznému narušení přechodu zástavby do krajiny.</p> <p>(II/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí výrazněji snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.</p> <p>(II/4) Při hodnocení vlivu záměrů na krajinný ráz nelze v pásmu II připustit silný zásah do některého z pozitivních znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu, zejména do přírodních a estetických hodnot, do ZCHÚ, kulturních dominant, harmonického měřítka a vztahů.</p> <p>(II/5) V pásmu II nelze připustit takové zásahy, které jsou v souhrnu z hlediska míry zásahu do hodnot krajinného rázu na hranici přijatelnosti.</p>		

Obr. 3.2.60: Pohled z lokality Spořilov na hřebeny Javořích hor (v pozadí), Dvorský les (v popředí), Olivětín a Benešov. (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.61: Pohled z blízkosti Heřmánkovic na Kraví vrch (vpravo). (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.62: Detailní pohled z lokality Spořilov na hřebeny Javořích hor (v pozadí), Dvorský les (v popředí), Olivětín a Benešov. (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.63: Dálkový pohled od Janoviček směrem k Heřmánkovicím. (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.64: Pohled z lokality u kostela v Heřmánkovicích do sedla se zástavbou Janoviček (v pozadí vlevo uprostřed) a na Supí vrch nad Heřmánkovicemi (vpravo v popředí). (Foto: Atelier V)

KC C		KP C5	ŠONOV – ROŽMITÁL
Vymezení KP: Krajinný prostor zaujímá otevřený segment zemědělské krajiny mezi úpatím Šonovských hor a koridorem Stěnavy. V zemědělské krajině leží Benešov, Rožmitál a Šonov. Krajina je rozčleněna do mírně zvlněného terénu třemi potoky a jejich přítoky. Jedná se o Svinský, Černý a Šonovský potok. Vznikl typ kulturní krajiny s výraznými horizonty Šonovských hor v pozadí a s výhledy na jedinečnou dominantu Broumovských stěn. Prostor je na severovýchodě zřetelně ohraničen okraji lesních masivů na úpatí Šonovských hor, na jihovýchodě státní hranicí a na jihozápadě nevýraznými plochými horizonty v zemědělských plochách vůči koridoru Stěnavy.			
Pásmo II		Území s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu	
<p>(II/1) V pásmu II je nutno novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území respektovat existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území mimo lokality s typickými znaky tradiční zástavby a urbanistické struktury.</p> <p>(II/2) V pásmu II je možná výstavba na v okrajových částech existující zástavby, zejména v kontextu s existujícími lokalitami novodobé zástavby. Nesmí přitom dojít k negativní změně existující siluety zástavby nebo výraznému narušení přechodu zástavby do krajiny.</p> <p>(II/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí výrazněji snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.</p> <p>(II/4) Při hodnocení vlivu záměrů na krajinný ráz nelze v pásmu II připustit silný zásah do některého z pozitivních znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu, zejména do přírodních a estetických hodnot, do ZCHÚ, kulturních dominant, harmonického měřítka a vztahů.</p> <p>(II/5) V pásmu II nelze připustit takové zásahy, které jsou v souhrnu z hlediska míry zásahu do hodnot krajinného rázu na hranici přijatelnosti.</p>			

Obr. 3.2.65: Pohled na Benešov (vlevo) ze sedla pod Bobřím vrchem, v pozadí Broumovské stěny (vlevo) a Javoří hory (vpravo). (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.66: Pohled z části Benešova na výběžek Javořích hor s Bobřím vrchem. (Foto: Atelier V)

KC C	KP C6	VERNĚROVICE – JETŘICHOV
-------------	--------------	--------------------------------

Vymezení KP:

Krajinný prostor zahrnuje segment kulturní krajiny mezi okraji výrazných lesnatých hřebenů Mirošovských stěn, Nad Studánkou, Mračného vrchu a Příkré stráně a koridorem Stěnavy. Jednostranně ukloněný terén je rozčleněn mělkými údolími Jetřichovského a Verněřovického potoka a skupinou drobných rybníčků. Jetřichov a Verněřovice mají liniový charakter, Verněřovicím dominuje kostel. Prostor je na jihozápadní straně jednoznačně ohraničen okraji souvislých lesních porostů, na východě rozvodím Jetřichovského a Heřmánkovického potoka, na severu nesouvislými lesními porosty a terénními útvary na levém břehu Stěnavy u Meziměstí, na severozápadě pak státní hranicí.

Pásmo II	Území s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu
-----------------	--

- (II/1) V pásmu II je nutno novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území respektovat existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území mimo lokality s typickými znaky tradiční zástavby a urbanistické struktury.
- (II/2) V pásmu II je možná výstavba na v okrajových částech existující zástavby, zejména v kontextu s existujícími lokalitami novodobé zástavby. Nesmí přitom dojít k negativní změně existující siluety zástavby nebo výraznému narušení přechodu zástavby do krajiny.
- (II/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí výrazněji snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.
- (II/4) Při hodnocení vlivu záměrů na krajinný ráz **nelze** v pásmu II **připustit silný zásah** do některého z pozitivních znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu, zejména do přírodních a estetických hodnot, do ZCHÚ, kulturních dominant, harmonického měřítká a vztahů.
- (II/5) V pásmu II **nelze připustit** takové zásahy, které jsou v souhru z hlediska míry zásahu do hodnot krajinného rázu **na hranici přijatelnosti**.

Obr. 3.2.68: Pohled od lokality přírodní památky Mokřadní louky u Jetřichova k Javořím horám. (Foto: Atelier V)

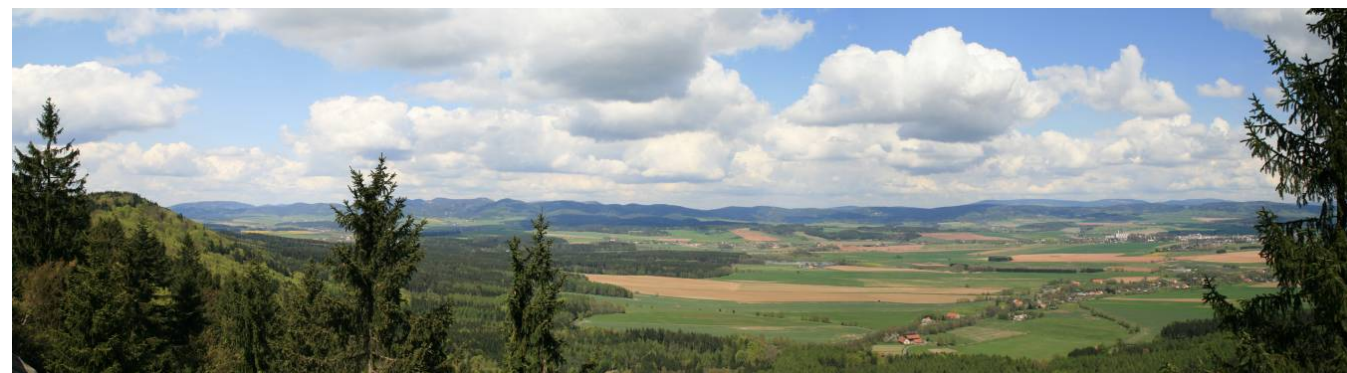

Obr. 3.2.69: Dálkový pohled směrem k Mračnému vrchu. (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.67: Pohled od Verněřovic přes Březovou k hřebenu Příkrá stráně. (Foto: Atelier V)

KC C	KP C7	HEJTMÁNKOVICE
Vymezení KP: Krajinný prostor zahrnuje mělké údolí Liščího potoka a jeho oboustranné přítoky. Jedná se o kulturní krajinu s otevřenými zemědělskými plochami přecházejícími na severu povlnnými svahy do lesnatých výšin (Mlýnský vrch 521 m n.m.) nad levým břehem Stěnavy a na jihozápadě do okrajů lesních porostů u rybníka Šlégl. Liniová zástavba lánové vsi Hejtmánkovice skrývá četné dochované objekty lidové architektury.		
Pásmo II Území s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu		
<p>(II/1) V pásmu II je nutno novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území respektovat existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území mimo lokality s typickými znaky tradiční zástavby a urbanistické struktury.</p> <p>(II/2) V pásmu II je možná výstavba na v okrajových částech existující zástavby, zejména v kontextu s existujícími lokalitami novodobé zástavby. Nesmí přitom dojít k negativní změně existující siluety zástavby nebo výraznému narušení přechodu zástavby do krajiny.</p> <p>(II/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí výrazněji snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.</p> <p>(II/4) Při hodnocení vlivu záměrů na krajinný ráz nelze v pásmu II připustit silný zásah do některého z pozitivních znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu, zejména do přírodních a estetických hodnot, do ZCHÚ, kulturních dominant, harmonického měřítka a vztahů.</p> <p>(II/5) V pásmu II nelze připustit takové zásahy, které jsou v souhrnu z hlediska míry zásahu do hodnot krajinného rázu na hranici přijatelnosti.</p>		

Obr. 3.2.70: Pohled z vyhlídky na Broumovských stěnách – Supí koš na Křinice a Broumov. (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.71: Dálkový pohled z vyhlídky na Broumovských stěnách – Supí koš na obce Křinice a Broumov. (Foto: http://lh5.ggpht.com/_C8R86Jb5pU0/SK_qeeoUXcl/AAAAAAAAAD3w/Z71xS97cXi4/s912/ze%20Sup%C3%ADho%20hn%C3%ADzda.jpg)

KC C	KP C8	KŘINICE – BOŽANOV
Vymezení KP: Krajinný prostor zahrnuje rozsáhlý segment zemědělské krajiny členěné potoky (Křinický, Martínkovický, Božanovský) stékajícími od úpatí Broumovských stěn k jihovýchodu do Stěnavy. Vzniká tak pravidelné historické členění kulturní krajiny s potočným uspořádáním lánových vsí Křinice, Martínkovice a Božanov. Jedná se často o zástavbu s jedinečnými hodnotami lidové architektury a s významnými kulturními dominantami kostelů. Na jihovýchodě je prostor omezen státní hranicí, na jihozápadě zřetelnými lesními okraji Broumovských stěn. Na severovýchodě přechází nevýraznou hranicí v zemědělské krajině do prostoru koridoru Stěnavy.		
Pásmo II Území s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu		
<p>(II/1) V pásmu II je nutno novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území respektovat existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území mimo lokality s typickými znaky tradiční zástavby a urbanistické struktury.</p> <p>(II/2) V pásmu II je možná výstavba na v okrajových částech existující zástavby, zejména v kontextu s existujícími lokalitami novodobé zástavby. Nesmí přitom dojít k negativní změně existující siluety zástavby nebo výraznému narušení přechodu zástavby do krajiny.</p> <p>(II/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí výrazněji snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně.</p> <p>(II/4) Při hodnocení vlivu záměrů na krajinný ráz nelze v pásmu II připustit silný zásah do některého z pozitivních znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu, zejména do přírodních a estetických hodnot, do ZCHÚ, kulturních dominant, harmonického měřítka a vztahů.</p> <p>(II/5) V pásmu II nelze připustit takové zásahy, které jsou v souhrnu z hlediska míry zásahu do hodnot krajinného rázu na hranici přijatelnosti.</p>		

Obr. 3.2.72: Pohled od Božanova směrem k lovecké chatě a Božanovskému vrchu. (Foto: Atelier V)

Obr. 3.2.73: Pohled od Božanova na Broumov a Javoří hory. (Foto: Atelier V)